

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

РЪКОВОДСТВО

ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЕДРОГАБАРИТНИ ОТПАДЪЦИ КАТО ЧАСТ ОТ ПОТОКА БИТОВИ ОТПАДЪЦИ

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	6
ГЛАВА I МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ ОТНОСНО ИЗПОЛЗВАНИТЕ ПОНЯТИЯ И КАТЕГОРИИ	7
1. Принципи за управление на отпадъците	7
2. Определения въведени със Закона за управление на отпадъците (ЗУО)	11
3. Определение за едрогабаритни/обемни отпадъци.....	12
4. Използвани подходи при изготвяне на ръководството.....	14
ГЛАВА II. АНАЛИЗ НА ЗАКОНОДАТЕЛНАТА РАМКА, СВЪРЗАНА С УПРАВЛЕНИЕТО НА ЕДРОГАБАРИТНИТЕ ОТПАДЪЦИ.....	16
1. Ключови моменти/Основни изводи	16
2. Европейско законодателство и политика на ЕС по управление на отпадъците	19
3. Националното законодателство в областта на управление на отпадъците	24
ГЛАВА III. ДОБРИ ПРАКТИКИ ЗА СЪБИРАНЕТО И УПРАВЛЕНИЕТО НА ЕДРОГАБАРИТНИ ОТПАДЪЦИ В СТРАНИТЕ ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	32
1. Ключови моменти/Основни изводи	32
2. Добри практики в пет страни членки на ЕС – Федерална Република Германия, Република Словения, Република Чехия, Република Австрия, Република Италия.....	33
2.1. Федерална Република Германия	33
2.2. Република Словения	34
2.3. Република Чехия	36
2.4. Република Австрия	37
2.5. Република Италия.....	39
ГЛАВА IV. МОМЕНТНО СЪСТОЯНИЕ НА ПРОЦЕДУРИТЕ ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ЕДРОГАБАРИТНИТЕ ОТПАДЪЦИ В ОБЩИНИТЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ.	41
1. Ключови моменти/Основни изводи	41
2. Анализ на съществуващата в страната инфраструктура за управление на едрогабаритни отпадъци.....	42
2.1. Система за събиране и транспортиране на едрогабаритни отпадъци в общините.	42
2.2. Площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци.	42

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

2.3. Методи за третиране на събраните едрогабаритни отпадъци и съществуващи центрове за центрове за поправка и подготовка за повторна употреба на определени видове едрогабаритни отпадъци.	43
2.4. Предложения, проучен опит, препоръки, добри практики в някои общини.....	44
ГЛАВА V. ТЕНДЕНЦИЯ В КОЛИЧЕСТВАТА И ВИДОВЕТЕ ОБРАЗОВАНИ ЕДРОГАБАРИТНИ ОТПАДЪЦИ ОТ ДОМАКИНСТВОТА	45
1. Ключови моменти/основни изводи	45
2. Прогнозен модел за количествата и видовете едрогабаритни отпадъци, които ще се образуват през следващите десет години.....	46
2.1. Демографска прогноза.....	46
2.2. Норма на натрупване на отпадъци от един жител.....	47
2.3. Норма на натрупване на едрогабаритни отпадъци за период 2018-2029 г.	48
2.4. Прогноза за количествата и видовете едрогабаритни отпадъци	48
ГЛАВА VI. ВЪЗМОЖНИ МОДЕЛИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЕДРОГАБАРИТНИТЕ ОТПАДЪЦИ	49
1. Ключови моменти	49
2. Възможни модели за управление на едрогабаритните отпадъци	52
3. Приложимост на моделите към различните типове общини, групирани според броя на населението им.....	57
ГЛАВА VII. ПОЛЗИ ОТ СЪЩЕСТВУВАНЕТО НА ЦЕНТРОВЕ ЗА ПОВТОРНА УПОТРЕБА, ПОДГОТОВКА ЗА ПОВТОРНА УПОТРЕБА И ПЛОЩАДКИ ЗА РАЗДЕЛНО СЪБРАНИ ОТПАДЪЦИ	58
1. Ключови моменти	58
2. Ползи от повторната употреба и рециклирането на едрогабаритни отпадъци	58
2.1. Социални ползи	60
2.2. Ползи за околната среда.....	61
2.3. Икономически ползи	61
2.4. Пречки, които може да възникнат при организирането на дейностите по повторна употреба и рециклиране на едрогабаритни отпадъци	63
2.5. Ползи от повторната употреба и рециклирането на обемни/едрогабаритни отпадъци по типове общини.....	64
3. Модели за изграждане и функциониране на центрове за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци.....	75
3.1. Предварителни съображения	75

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

3.2. Планиране на изграждането на центрoвете за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци	76
3.3. Модели на центрoве за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци.....	77
3.4. Приложение на моделите към различни типове общини според броя на населението им	80
3.5. Функциониране на центрoвете за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци	82
4. Оценка на възможностите за участие на частните икономически субекти и гражданите в процеса на управление на едрогабаритните отпадъци като част от потока битови отпадъци.....	89
5. Провеждане на информационни кампании и предприемането на действия по обучението на гражданите относно повторната употреба, събирането и третирането на едрогабаритни отпадъци.....	96
ПРИЛОЖЕНИЯ	99
1. Приложение 1 - Примерна схема на Модел 1 - Модул към вече съществуваща система за управление на отпадъците	99
2. Приложение 2 - Примерна схема на Модел 2 - Нов център за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци	99

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

СПИСЪК С ТАБЛИЦИ

ТАБЛИЦА 1 ДЕМОГРАФСКА ПРОГНОЗА ЗА НАСЕЛЕНИЕТО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОД 2018- 2029 Г	47
ТАБЛИЦА 2 ПРОГНОЗНА ПРОМЯНА НА НОРМА НА НАТРУПВАНЕ НА БО ЗА ПЕРИОД 2018-2029Г	47
ТАБЛИЦА 3 ПРОГНОЗЕН МОДЕЛ ЗА КОЛИЧЕСТВАТА ЕДРОГАБАРИТНИ ОТПАДЪЦИ, КОИТО ЩЕ СЕ ОБРАЗУВАТ ПРЕЗ СЛЕДВАЩИТЕ ДЕСЕТ ГОДИНИ	48
ТАБЛИЦА 4 МОДЕЛ А ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЕДРОГАБАРИТНИ ОТПАДЪЦИ	52
ТАБЛИЦА 5 МОДЕЛ Б ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЕДРОГАБАРИТНИ ОТПАДЪЦИ.....	54
ТАБЛИЦА 6 МОДЕЛ В ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЕДРОГАБАРИТНИ ОТПАДЪЦИ	55
ТАБЛИЦА 7 МОДЕЛ Г ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЕДРОГАБАРИТНИ ОТПАДЪЦИ.....	56
ТАБЛИЦА 8 ОБЩИНИ С НАСЕЛЕНИЕ ПОД 3000 ЖИТЕЛИ	64
ТАБЛИЦА 9 ОБЩИНИ С НАСЕЛЕНИЕ МЕЖДУ 3001 И 25 000 ЖИТЕЛИ	66
ТАБЛИЦА 10 ОБЩИНИ С НАСЕЛЕНИЕ МЕЖДУ 25001 И 50 000 ЖИТЕЛИ	69
ТАБЛИЦА 11 ОБЩИНИ С НАСЕЛЕНИЕ МЕЖДУ 50 001 И 150 000 ЖИТЕЛИ.....	71
ТАБЛИЦА 12 ОБЩИНИ С НАСЕЛЕНИЕ НАД 150 000 ЖИТЕЛИ	73
ТАБЛИЦА 13 ВИДОВЕ РАЗХОДИ, ВЛИЯЕЩИ ФАКТОРИ И РЕЖИМ НА ПЛАЩАНЕ	88
ТАБЛИЦА 14 ОБЩИНИ С НАЙ-ВИСОКО СРЕДНОГОДИШНО НИВО НА БЕЗРАБОТИЦА ПРЕЗ 2017 Г	94

СПИСЪК С ФИГУРИ

ФИГУРА 1 СХЕМА НА ДАРИТЕЛИ, ДАРИТЕЛСКИ ОРГАНИЗАЦИИ И ОРГАНИЗАЦИИ ЗА ПОВТОРНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА ЕГО:	59
ФИГУРА 2 ФАКТОРИ ЗА УСТОЙЧИВОСТ/ПОЛЗИ ОТ ПОВТОРНАТА УПОТРЕБА И РЕЦИКЛИРАНЕТО НА ЕДРОГАБАРИТНИ ОТПАДЪЦИ	60
ФИГУРА 3 РАБОТЕН ЛИСТ ЗА ОХАРАКТЕРИЗИРАНЕ И ПРИЕМАНЕ НА ОТПАДЪК (ЗА ОПЕРАТОРИТЕ НА ЦЕНТРОВЕТЕ).....	85
ФИГУРА 4 РАБОТЕН ЛИСТ ЗА ОХАРАКТЕРИЗИРАНЕ И ПРЕДАВАНЕ НА ОТПАДЪК (ЗА БИЗНЕСА И ГРАЖДАНИТЕ)	86

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

ВЪВЕДЕНИЕ

В рамките на Българо-Швейцарската програма за сътрудничество е финансиран проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно събиране и временно съхранение на опасни битови отпадъци“. Проектът предвижда изграждане на пилотни центрове за събиране на опасни отпадъци от бита и стартиране на дейностите по събирането им, чрез създаване на устойчива система, даваща възможност на местните власти да изпълнят задълженията си, предвидени в законодателството, за събиране и обезвреждане на опасни отпадъци. В изпълнение на проекта следва да се изготви Ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци, което трябва да създаде цялостна рамка по отношение на управлението на всички образувани едрогабаритни отпадъци.

ПУДООС е Изпълнителна агенция по Българо-швейцарска програма за сътрудничество, изпълняваща се съгласно Рамково споразумение между правителството на Република България и федералния съвет на Конфедерация Швейцария, относно изпълнението на Българо-швейцарската програма за сътрудничество за намаляване на икономическите и социалните неравенства в рамките на разширения Европейски съюз.

До момента в България не е разработвано подробно проучване по отношение на едрогабаритните отпадъци, което да дава информация за количеството образувани едрогабаритни отпадъци на територията на страната и практиките, свързани с тяхното управление, с което да се придобие ясна представа какъв процент представляват те от общия поток битови отпадъци и какво количество от тях може да бъде предадено за повторна употреба (следвайки петстепенната йерархия при управлението на отпадъците - предотвратяване, подготовка за повторна употреба, рециклиране, друго оползотворяване, обезвреждане).

Ръководството за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци има за цел да създаде цялостна рамка и да подпомогне местните администрации и заинтересованите лица по отношение на управлението на всички образувани едрогабаритни отпадъци в България.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

ГЛАВА I МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ ОТНОСНО ИЗПОЛЗВАНИТЕ ПОНЯТИЯ И КАТЕГОРИИ

В настоящото Ръководство сме използвали понятия и категории, свързани с управлението на отпадъците, регламентирани в Европейското и национално законодателство.

1. Принципи за управление на отпадъците

Основните принципи на които се основава националното и европейското законодателство в областта на управление на отпадъците са:

Принципът на предпазните мерки - Този принцип представлява инструмент за управление на риска, който може да се прилага, когато съществува научна несигурност във връзка с предполагаем риск за човешкото здраве или околната среда, произтичащ от определено действие или политика. Например, за да се избегне увреждане на човешкото здраве или околната среда в случай на съмнения във връзка с потенциално опасното въздействие на даден продукт, могат да бъдат дадени инструкции за прекратяване на разпространението на въпросния продукт или за изтеглянето му от пазара, ако продължава да съществува несигурност след изготвянето на обективна научна оценка. Този вид мерки трябва да бъдат недискриминационни и пропорционални и трябва да се преразглеждат при получаване на допълнителна научна информация.

Принципът за устойчиво развитие - Основата за разработване на Принципа за устойчиво развитие е Шестата Програма за Действие на Общността за околна среда. Устойчиво развитие означава, че нуждите на настоящето поколение трябва да се задоволяват, без компромиси, с възможност на бъдещите поколения да задоволят своите собствени потребности. Това е основна, всеобхващаща цел на Европейската Общност, която е част и от Договора за създаване на ЕС, покриваща всички политики и дейности на Общността.

Устойчивото управление на отпадъците означава свеждане на употребата на естествени ресурси до минимум, увеличаване на дейностите по предотвратяване образуването, обезвреждането и рециклирането на отпадъците и осъществяване на третирането и депонирането на отпадъците с минимално въздействие върху околната среда, което да запазва доколкото е възможно повече ресурсите и да съхранява околната среда за бъдещите поколения.

Принципът на предотвратяването - Принципът на предотвратяването е въведен на конференцията на Обединените Нации по околна среда и Развитие през 1992 г. в Рио де Жанейро. Декларацията от Рио за Околна среда и Развитие определя принципа, както следва: “Където съществува заплаха от сериозни необратими щети, липсата на пълно научно обяснение не трябва да се използва като причина за отлагане на ценово-ефективните мерки за защита на околната среда от деградацията ѝ”. Тези превантивни мерки ще бъдат взети под внимание за защита на околната среда от въздействието на отпадъците, което

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

означава, че трябва да бъдат използвани такива мерки, които в най-малка степен увреждат околната среда. Това също включва и намаляване на генерирането на парникови газове.

Принципът за предимство на предотвратяването на замърсяване пред последващо отстраняване на вредите, причинени от него - Така нареченият принцип на превантивността, съгласно който задължените лица следва да насочат усилията си и да предприемат действия, насочени към предотвратяване на възможните замърсявания пред последващото отстраняване на вече причинените вреди. При установяване на причинени вреди се прилага принципа Замърсителя плаща. Всички необходими разходи по превенцията и отстраняване на причинените вреди трябва да бъдат поети от отговорните лица.

Йерархия на управлението на отпадъците - Йерархията на управлението на отпадъците е определена в рамковата директива за отпадъци, транспонирана в националното законодателство със Закона за опазване на околната среда, Закона за управление на отпадъците и подзаконовата нормативна рамка. Управлението на отпадъците следва да се извършва чрез предприемане на мерки за насърчаване на вариантите, които да обезпечават най-благоприятните решения и мерки за управление на отпадъците, като се следва следната последователност: предотвратяване образуването на отпадъци; подготовка за повторна употреба; рециклиране; друго оползотворяване (например за получаване на енергия); обезвреждане.

Принципът за участие на обществеността - Принципът представлява въвличане на обществеността при вземането на управленски решения и изпълнението на решенията. Участието на обществеността се определя като даване възможност на хората да въздействат върху резултатите от плановете и целия процес по опазване на околната среда, което се явява инструмент за подобряване вземането на решения, за създаване информираност за екологични въпроси и за повишаване възприемането и сътрудничеството за конкретния план/действие/мярка. Участието на обществеността се препоръчва при всеки етап от процеса на управление и опазване на околната среда.

Принципът за информираност за състоянието на околната среда - Както в световен мащаб, така и в Република България вниманието към екологичните проблеми нараства с всяка изминала година. Наблюдава се тенденция правителствата да преразглеждат политиките си относно мерките за опазване на околната среда и ограничаване вредните влияния върху нея. Принципът се основава на необходимостта от информираност на населението за проблемите на околната среда, с цел природо-съобразен и еколого-ориентиран начин на живот. Компетентните органи следва да предоставят на обществеността информация за околната среда, като всеки има право на достъп до наличната информация за околна среда, без да е необходимо да доказва конкретен интерес.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Принципът Замърсителят плаща - Принципът Замърсителят плаща означава, че лицето, което замърсява трябва да плати разходите за отстраняване на замърсяването. В сектора на управление на отпадъците това означава, че генераторът на отпадъци трябва да поеме пълната стойност за третирането и окончателното обезвреждане на образуванията от него отпадъци. По такъв начин, ако замърсителят (производителят на отпадъци) генерира големи количества отпадъци, то той плаща много за управлението на отпадъците, а ако произвежда малки количества - заплаща по-малко. По този начин принципът е справедлив и засяга този, който замърсява (генератора на отпадъци). Принципът обикновено изисква прилагането на схеми от типа "заплати за колкото изхвърляш", отчитащи обема или теглото на отпадъците, въз основа на които се определя такса „битови отпадъци“.

Принципът за възстановяване и подобряване на качеството на околната среда в замърсените и увредените райони - Съгласно този принцип отговорните лица следва да предприемат действия, насочени към подобряване на увредени и замърсени райони, чрез отстраняване на констатираните замърсявания и възстановяване на първоначалната среда. Национален принцип на самостоятелността - Страните членки на ЕС трябва да предприемат подходящи мерки в сътрудничество с другите страни членки на ЕС, където е необходимо или препоръчително, за да се установи интегрирана и подходяща мрежа за инсталациите за депониране, вземайки под внимание най-добрата налична технология, без излишни разходи. Мрежата трябва да позволява на Общността като цяло, да бъде отговорна за депонирането на отпадъците, индивидуално да подпомага страните членки, вземайки под внимание географските условия или нуждите от конкретни инсталации за определени видове отпадъци, т.е всяка страна членка на ЕС трябва да въведе необходимите капацитети за третиране на отпадъците, за да осигури третиране на собствените си отпадъци.

Принципът на близост - Инсталациите за третиране трябва да са разположени възможно най- близо до източника на отпадъците, отчитайки аспектите свързани с околната среда, здравето на населението и технологиите, което също включва и финансови разчети. Общите представи са, че генерирането на отпадъци също трябва да се вземе под внимание за депонирането им, както и тяхната близост.

Най-добри налични техники - Принципът се позовава на изискванията на Директивата на Европейския Съвет 96/61/ЕС и Закона за опазване на околната среда. Съгласно изискванията на тези документи, когато се проектира нова инсталация, трябва да се прилагат най-добрите налични техники (НДНТ) за защита на околната среда. НДНТ трябва да “вземат под внимание техническите характеристики на избраната инсталация, географското разположение и местните условия на околната среда и трябва да бъде осигурено малко разстояние или намаляване на трансграничното замърсяване и осигуряване на високо ниво на защита на околната среда, като цяло”. НДНТ са резултат от

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

систематичен и консултативен процес за вземане на решения във фазата на планиране и кандидатстване за разрешение, като се акцентира върху защитата на околната среда. НДНТ установява пакет от цели, при които избора или комбинацията от няколко, осигуряват най-малка вреда върху околната среда като цяло и имат приемливи стойности за краткосрочни, средносрочни и дългосрочни цели.

Отговорност на производителя - Разглеждайки жизнения цикъл на един продукт от неговото производство до края на полезния му живот се вижда, че производителят на продукта, чрез възприетите решения за дизайна и състав на съответното изделие има доминираща роля, която до голяма степен определя потенциала за образуване на отпадъците и характеристиките на последващото им третиране. В тази връзка е необходимо, производителите на продукти да поемат отговорност за: предотвратяване и намаляване на отпадъци, образувани при производството на техните продукти; проектиране и разработване на продукти, които подлежат на рециклиране и не съдържат материали, представляващи риск за околната среда; развиване на пазари за повторната употреба и рециклирането на отпадъците, образувани след крайната употреба на пусканите на пазара стоки. Всичко това следва да се извърши при съблюдаване условията за сигурност на произведените продукти и икономическите възможности и ефективност. Принципът отговорност на производителя е обвързан със задължения на производителите или лицата, пускащи на пазара продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци, да постигат определени количествени цели за разделно събиране, рециклиране и оползотворяване.

Интегрирано управление на отпадъците - Интегрираното управление на отпадъците изисква вземане на решения и прилагане на ясно определени количествени цели в рамките на една система, състояща се от законови, технически, организационни и икономически мерки, идентифицирани източници на ресурси и определени отговорности за всички участници, изпълняващи тези цели. Интегрираното управление съчетава всички останали принципи на политиката по управление на отпадъци, като гарантира взаимодействие и оптимално съчетаване на различните методи и подходи, целящи достигане на икономическо и еколого-ефективно управление на отпадъците.

Опазване на ресурсите - Основен принцип, на основата на който са разработени няколко от наложените по-горе принципи. Принципът придобива голяма значимост с нарастване на важността на проблема с климатичните промени, а също и увеличаването на стойността на ресурсите. Шестата програма за действие за околната среда също определя виждането за съвместяването на ресурсите, продуктите и политиките за отпадъци.

Най-добър цялостен резултат за околната среда и оценка на жизнения цикъл на отпадъците - Основната цел за бъдещото управление на отпадъците е постигане на най-

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

добър цялостен резултат за околната среда. Постигането на тази цел изисква продължителни проучвания и събиране на данни, които не съществуват понастоящем. Принципът за йерархия при управлението за отпадъците се използва като водещ при управлението на отпадъците. Известно е, че силно замърсените отпадъци не биха могли да се рециклират или биха могли да се рециклират, но само след отделяне на голямо количество ресурси, които не биха могли да оправдаят ползите за околната среда.

2. Определения въведени със Закона за управление на отпадъците (ЗУО)

"Битови отпадъци" са "отпадъци от домакинствата" и "подобни на отпадъците от домакинствата" §1, т. 4 от ЗУО

"Депониране на отпадъци" е метод, при който не се предвижда последващо третиране на отпадъците и представлява складиране на отпадъци за срок, по-дълъг от три години - за отпадъци, предназначени за оползотворяване, и една година – за отпадъци, предназначени за обезвреждане, по начин, който не представлява опасност за човешкото здраве и околната среда - §1, т. 6 от ЗУО

"Обезвреждане" е всяка дейност, която не е оползотворяване, дори когато дейността има като вторична последица възстановяването на вещества или енергия - §1, т. 11 от ЗУО

"Опасни отпадъци" са отпадъците, които притежават едно или повече опасни свойства, посочени в приложение № 3 на ЗУО - §1, т. 12 от ЗУО

"Оползотворяване" е всяка дейност, която има като основен резултат използването на отпадъка за полезна цел чрез замяна на други материали, които иначе биха били използвани за изпълнението на конкретна функция, или подготовката на отпадъка да изпълнява тази функция в производствено предприятие или в икономиката като цяло - §1, т. 13 от ЗУО

„Оползотворяване на материали“ е всяка дейност по оползотворяване с изключение на оползотворяване на енергия преработване на материали, които се използват като гориво - §1, т. 14 от ЗУО

"Организация по оползотворяване" е юридическо лице, регистрирано по Търговския закон или съгласно националното му законодателство, което не разпределя печалба и което управлява и/или самостоятелно извършва дейностите по разделно събиране, рециклиране и оползотворяване на масово разпространени отпадъци - §1, т. 16 от ЗУО

"Отпадък" е всяко вещество или предмет, от който притежателят се освобождава или възнамерява да се освободи, или е длъжен да се освободи - §1, т. 17 от ЗУО -

"Отпадъци от домакинствата" са отпадъците, образувани от домакинствата - §1, т. 18 от ЗУО

"Повторна употреба" е всяка дейност, чрез която продуктите или компонентите, които не са отпадъци, се използват отново за целта, за която са били и предназначени - §1, т. 23 от ЗУО

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

„Подготовка за повторна употреба“ са дейностите по оползотворяване, представляващи проверка, почистване или ремонт, чрез които продуктите или компонентите на продукти, които са станали отпадък, се подготвят, за да могат да бъдат използвани повторно без каквато и да е друга предварителна обработка - §1, т. 25 от ЗУО

„Предварително съхраняване“ е дейност по съхраняване на отпадъци при мястото на образуване до събирането им - §1, т. 27 от ЗУО

„Предотвратяване“ са мерките, взети преди веществото, материалът или продуктът да стане отпадък, с което се намалява:

- а) количеството отпадъци, включително чрез повторна употреба на продуктите или удължаването на жизнения им цикъл
- б) вредното въздействие от образуваните отпадъци върху околната среда и човешкото здраве, или
- в) съдържанието на вредни вещества в материалите и продуктите - §1, т. 28 от ЗУО

"Разделно събиране" е събирането, при което поток от отпадъци се разделя по вид и естество на отпадъците с оглед улесняване на специфично третиране- §1, т. 34 от ЗУО

"Рециклиране" е всяка дейност по оползотворяване, чрез която отпадъчните материали се преработват в продукти, материали или вещества за първоначалната им цел или за други цели. То включва преработването на органични материали, но не включва оползотворяване за получаване на енергия и преработване в материали, които ще се използват като горива или за насипни дейности - §1, т. 37 от ЗУО

„Събиране“ е натрупването на отпадъци, включително предварителното сортиране и предварителното съхраняване на отпадъци, с цел транспортирането им до съоръжение за третиране на отпадъци - §1, т. 41 от ЗУО

„Съхраняване“ е дейност, свързана със складирането на отпадъците от събирането им до тяхното третиране, за срок не по-дълъг от:

- а) три години – при последващо предаване за оползотворяване;
- б) една година – при последващо предаване за обезвреждане - §1, т. 42 от ЗУО

"Третиране на отпадъците" са дейностите по оползотворяване или обезвреждане, включително подготовката преди оползотворяване или обезвреждане - §1, т. 44 от ЗУО

„Управление на отпадъците“ са събирането, транспортирането, обезвреждането и оползотворяването на отпадъците, включително осъщественият контрол върху тези дейности, следексплоатационните грижи за депата, както и действията, предприети в качеството на търговец или брокер - §1, т. 45 от ЗУО

3. Определение за едрогабаритни/обемни отпадъци

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

„Едрогабаритните отпадъци представляват обемни битови отпадъци, които поради своите размери и тегло не могат да се поставят в съдовете за твърди битови отпадъци и изискват специфична организация за предаване и третиране“

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

4. Използвани подходи при изготвяне на ръководството

Това ръководство предоставя идеи и идентифицира възможности за управление на едрогабаритните отпадъци от домакинствата и възможности за увеличаване на количеството едрогабаритни битови отпадъци, които преминават през подготовка за повторна употреба, повторна употреба и рециклиране. Ръководството обхваща както предоставянето на услуги по събиране и транспортиране на едрогабаритните отпадъци от домакинствата, така и предоставянето на услуги в центровете за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци.

Ръководството е насочено към общинските администрации и техните партньори, които участват в предоставянето на услуги и/или популяризирането на услугите, както и други заинтересовани лица. Ръководството е структурирано на самостоятелни глави, за да може всяка заинтересована страна да прочете важните за нея раздели. В началото на всяка Глава са изведени ключови моменти и основни изводи от съдържащата се в нея информация.

В Глава I съдържа информация относно основните използвани понятия и дефиниции, определени в европейското и национално законодателство, свързани с управление на отпадъците.

Глава II разглежда и анализира европейската и национална законодателна рамка свързана с управлението на едрогабаритните отпадъци. Този раздел предоставя общ преглед на основните законодателни актове, които се отнасят до:

- Йерархия при управлението на отпадъците;
- Насърчаване предотвратяване образуването на отпадъци чрез повторна употреба и подготовка за повторна употреба;
- Изисквания и насоки за депониране на отпадъците;
- Цели и мерки на кръговата икономика;
- Регулиране управлението на едрогабаритните отпадъци;
- Финансиране на дейностите по управление на отпадъците.

В резултат на извършения анализ на законодателството и класификацията на едрогабаритните/обемни отпадъци с отделен код е направено предложение за дефиниция на този тип отпадъци:

„Едрогабаритните отпадъци представляват обемни битови отпадъци, които поради своите размери и тегло не могат да се поставят в съдовете за твърди битови отпадъци и изискват специфична организация за предаване и третиране“.

Процесът на управление на едрогабаритните отпадъци, като част от потока битови отпадъци изисква специфична организация за предаване и третиране на тези отпадъци,

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

което поражда необходимост от разработване на ясни указания представени с добри примери и успешни практики.

В Глава III са представени добри практики за събирането и управлението на едрогабаритните отпадъци в пет страни- членки на Европейския съюз:

- Федерална Република Германия;
- Република Словения;
- Република Чехия;
- Република Австрия;
- Република Италия.

Добрите практики за събирането и управлението на едрогабаритни отпадъци представят приложими и изпитани методи за управление на едрогабаритните отпадъци, като част от потока на БО, за постигане на значими резултати за насърчаване на предотвратяване образуването, разделното събиране, оползотворяване и обезвреждане на едрогабаритните отпадъци.

Глава IV представя моментното състояние на процедурите по управление на едрогабаритните отпадъци в общините на територията на Република България. Информацията представена в този раздел е получена в следствие на извършено проучване сред общинските администрации в България към 2018г.

В Глава V е представен прогнозен модел за очакваните количества и видове едрогабаритни отпадъци, които ще се образуват за период 2018- 2029г.

Глава VI представя възможните модели за управление на едрогабаритните отпадъци съгласно европейското и национално законодателство, както и приложимостта на моделите към различните типове общини, групирани според броя на населението им.

Глава VII е разделена на четири основни раздела:

- Ползи от повторната употреба и рециклирането на едрогабаритни отпадъци;
- Модели за изграждане и функциониране на центрове за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци;
- Оценка на възможностите за участие на частните икономически субекти и гражданите в процеса на управление на едрогабаритните отпадъци като част от потока битови отпадъци;
- Провеждане на информационни кампании и предприемане на действия по обучението на гражданите относно повторната употреба, събирането и третирането на едрогабаритни отпадъци.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

ГЛАВА II. АНАЛИЗ НА ЗАКОНОДАТЕЛНАТА РАМКА, СВЪРЗАНА С УПРАВЛЕНИЕТО НА ЕДРОГАБАРИТНИТЕ ОТПАДЪЦИ

1. Ключови моменти/Основни изводи

- Националното екологично законодателство по управление на отпадъците, в последните години регламентира все по-широк кръг от права и задължения на местните власти, относно управлението на отпадъците и най-вече управлението на битовите отпадъци;
- В европейското и националното законодателство в областта на управление на отпадъците, по отношение на едрогабаритните отпадъци не е налице достатъчно ясна регламентация за тяхното събиране, извозване и последващо третиране.
- В българското законодателство не съществува точна правна дефиниция за „едрогабаритни отпадъци“. Обикновено когато се говори за този вид отпадъци се има в предвид всички онези отпадъци или части от отпадъци, които не могат да се вместят в контейнерите за битови отпадъци поради техните големи размери (дължина, диаметър) и тегло. Най-често включват: мебели, матраци, велосипеди, килими, градински мебели и други преносими предмети от бита, също така килими или подложки, обзавеждане за кухни и баня (т.е. тези които обикновено са фиксирани към стената), врати и прозорци, оградни пана и порти, оранжерии и навеси, котли и акумулиращи печки и други.
- В Директива (ЕС) 2018/851 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за изменение на рамковата директива 2008/98/ЕО относно отпадъците се дава определение за битови отпадъци - „битови отпадъци“ са: смесени отпадъци или разделно събирани отпадъци от домакинства, включително хартия и картон, стъкло, метали, пластмаса, биологични отпадъци, дървесина, текстил, опаковки, отпадъци от електрическо и електронно оборудване, отпадъци от батерии и акумулатори, **както и обемни отпадъци, включително дюшеци и мебели.**
- В Националния план за управление на отпадъците 2014-2020 г. (НПУО) по отношение на едрогабаритните отпадъци, в План за действие към Програма за достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци от хартия, метали, пластмаса и стъкло е заложена мярка „Изграждане на площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, **в т.ч. едрогабаритни отпадъци**, опасни отпадъци от бита и от ремонтна дейност на домакинствата и др. отпадъци във всички населени места в общините с население по-голямо от 10 000 жители“.
- В Закона за управление на отпадъците (ЗУО) в чл. 19 са регламентирани задълженията на кмета на общината относно управлението на битовите и строителни

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

отпадъци, образувани на нейната територия. В ал. 3, т. 11 на чл. 19 от ЗУО е записано, че кметът на общината отговаря за осигуряване на площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. **едрогабаритни отпадъци**, опасни отпадъци и други във всички населени места с население по-голямо от 10 000 жители на територията на общината и при необходимост в други населени места.

С писмо Изх. № 48-00-645 от 05.08.2014 г. Националното сдружение на общините в Република България дава насоки към общините за реализиране на площадки за предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци. На тези площадки могат да се приемат широк диапазон отпадъци, като например обемисти домакински отпадъци (шкафове, гардероби, легла, дивани, фотьойли, матраци и др.), могат да се приемат и строителни отпадъци от ремонтната дейност, образувани от домакинствата в малки количества, биоразградими, батерии, електрически уреди и т.н. Площадките като цяло са по-подходящи за събиране от по-слабо населените райони, например селските райони, където е икономически неизгодно да се съберат тези фракции директно от домакинствата. Също така е възможно и приемането на използвани растителни мазнини. Могат да се приемат и опасни отпадъци от домакинствата, които са в малки количества. Основните изисквания към площадките, в които могат да бъдат събирани едрогабаритни отпадъци са:

- Да са с трайна настилка (асфалто – бетонова, бетонова) която да осигурява предпазването на почвения слой от замърсяване при разлив или инфилтриране при валежи;
- Да са с площ достатъчна за извършване на дейностите по събиране и извозване на отпадъците;
- Да са съоръжени със съдове за събиране, които да осигуряват високо ниво на защита на околната среда срещу разпиляването на отпадъци.
- Достатъчно разстояние за разтоварване, товарене и приемане на частни транспортни средства и автомобили, които ще вземат отпадъците за предаване на фирми за рециклиране, оползотворяване и обезвреждане;
- Контейнерна площ за неопасни и едрогабаритни отпадъци от домакинствата;
- Табели с информация за отпадъците, които ще се приемат на площадката и които са забранени за приемане;
- Около границите на площадката трябва да се залеси/озелени, за да се получи защитен ефект и да се постигне приемлив естетически вид на площадката;
- Площадката трябва да е противопожарно безопасна.

Общините могат да изградят нови площадки или да използват вече налични такива. Осигуряването на площадките се осъществява самостоятелно от общините или чрез сключен договор с фирми (по реда на Закона за обществените поръчки, Закона за концесиите или Закона за публично-частното партньорство), притежаващи разрешение или

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

регистрационен документ за извършване на дейности с отпадъци по чл. 35 от ЗУО за извършване на дейности по събиране, транспортиране или оползотворяване на отпадъци, и респективно комплексно разрешително по чл. 117 от ЗООС. Съгласно чл. 3 от Наредба №7 от 24.08.2004 г., площадките за третиране на отпадъци се отреждат с влязъл в сила подробен устройствен план (ПУП), изработен и одобрен по реда на глава седма, раздел III от Закона за устройство на територията (ЗУТ).

- В Наредба № 7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци (обн., ДВ, бр. 81 от 17.09.2004 г.) са определени изискванията на които трябва да отговарят площадките за третиране на отпадъци, които се отнасят и за третиране на едрогабаритните отпадъци, като част от потока битови отпадъци.

В изпълнение на ал. 3, т. 11 на чл. 19 от ЗУО кметът на общината отговаря за осигуряване на площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. **едрогабаритни отпадъци**, опасни отпадъци и други във всички населени места с население по-голямо от 10 000 жители на територията на общината и при необходимост в други населени места. Съгласно данни от НСИ, към 31.12.2017 г. (НСИ Население по градове и пол 2017 г.) населените места с население по-голямо от 10 000 жители са 72 на брой.

Във всички тези населени места трябва да се изградят площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. **едрогабаритни отпадъци**, опасни отпадъци и други. В населените места с население над 50 000 жители, следва да се предвиди вариант за изграждане на повече от една площадка. Трябва да се определи и количествен критерий за брой площадки спрямо броя жители, които биха били необходими и достатъчни за обслужване на населението.

- В Наредба № 2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците (обн., ДВ, бр. 66 от 08.08.2014 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 46 от 01.06.2018 г.) се определят условията и редът за класификация на отпадъците по видове и свойства. В Приложение №1 към чл. 5, ал. 1 и чл. 6, ал. 1, т. 1 и ал. 2, т. 3, буква „б“ от Наредбата, едрогабаритните отпадъци се класифицират с код 20 03 07 – обемни отпадъци.
- В резултат на извършения анализ на законодателството и класификацията на обемните отпадъци в Наредба № 2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците, с отделен код, предлагаме да се направи следната дефиниция за тези отпадъци:

„Едрогабаритните отпадъци представляват обемни битови отпадъци, които поради своите размери и тегло не могат да се поставят в съдовете за твърди битови отпадъци и изискват специфична организация за предаване и третиране“

Към едрогабаритните отпадъци не следва да се отнасят типове отпадъци с вече установен режим на управление, като:

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

- Отпадъци от строителство и разрушаване;
 - Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване;
 - Излезли от употреба моторни превозни средства;
 - Негодни за употреба батерии и акумулатори и др.
- Процесът на управление на едрогабаритните отпадъци, като част от потока битови отпадъци изисква специфична организация за предаване и третиране на тези отпадъци, което поражда необходимост от разработване на ясни указания представени с добри примери и успешни практики.

2. Европейско законодателство и политика на ЕС по управление на отпадъците

2.1. Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 ноември 2008 година относно отпадъците и за отмяна на определени директиви.

Рамковата Директива за отпадъците (РДО) въвежда нови разпоредби с цел стимулиране на предотвратяването на образуване на отпадъци и рециклирането като част от йерархията за управление на отпадъците, изясняването на ключови понятия, като дефинициите за отпадък, оползотворяване и обезвреждане, както и установяване на подходящи процедури, приложими за странични продукти и край на отпадъка. РДО въвежда нова йерархия на управление на отпадъците. Спазването на йерархията на управление на отпадъците от страните-членки гарантира най-високо ниво на съответствие с европейските документи за ефективно използване на ресурсите, поради което следва да се насърчава по всякакъв начин.

РДО, освен йерархията на отпадъците, въведе и други ключови разпоредби за страните-членки, съответно за техните компетентни национални, регионални и местни власти, отговорни за съответните политики:

- до 2020 г. подготовката за повторна употреба и рециклиране на отпадъчни материали, най-малко като хартия, метал, пластмаса и стъкло от домакинствата и евентуално от други източници, доколкото тези потоци от отпадъци наподобяват домакинските отпадъци, следва да се увеличи най-малко до 50 % от общото тегло;
- до 2020 г. подготовката за повторна употреба, рециклиране и друго оползотворяване на материали, включително насипни дейности с използване на отпадъци за заместване на други материали, на неопасни отпадъци от строителство и разрушаване, с изключение на материали в естествено състояние, определени в категория 17 05 04 в списъка на отпадъците, следва да се увеличи най-малко до 70 % от теглото.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

- въвежда процедура за определяне на критерии за край на отпадъка и специфицира в кои случаи вещества или предмети, получени в резултат от производствен процес, представляват странични продукти, а не отпадъци;

Определени видове отпадъци престават да бъдат отпадъци, при спазване на следните условия:

- съществува обичайна практика за използването на веществото или предмета за специфични цели;
- за това вещество или предмет съществува пазар или търсене;
- веществото или предметът отговарят на техническите изисквания за специфичните цели, и са в съответствие със съществуващите закони и стандарти, приложими към продуктите, и
- употребата на веществото или предмета няма да доведе до цялостно вредно въздействие върху околната среда или човешкото здраве.
- разграничава кога изгарянето на отпадъци е ефективно от енергийна гледна точка и се счита за операция по оползотворяване;
- определя ясно разликата между „оползотворяване“ и „обезвреждане“ на отпадъци;
- въвежда „разширена отговорност на производителя“ като едно от средствата за подпомагане на разработването и производството на стоки, при които се отчита напълно и се улеснява ефективното използване на ресурси по време целия им жизнен цикъл, включително тяхната поправка, повторна употреба, разглобяване и рециклиране, без да се възпрепятства свободното движение на стоки на вътрешния пазар.

2.2. Директива 1999/31/ЕО на Съвета от 26 април 1999 година относно депонирането на отпадъци

Директивата има за цел, чрез строги експлоатационни и технически изисквания относно отпадъците и депата, да предвиди мерки, процедури и насоки за предотвратяване или ограничаване, доколкото е възможно, на отрицателното въздействие върху околната среда, и по-специално замърсяването на повърхностните, на подземните води, почвата, въздуха, общо върху околната среда, включително парниковия ефект, както и всеки произтичащ от това риск за здравето на човека, през целия жизнен цикъл на депото.

2.3. Съобщение на Комисията до Европейския Парламент, Съвета, Европейския Икономически и Социален Комитет и Комитета на регионите: Затваряне на цикъла - План за действие на ЕС кръговата икономика, 02.12.2015 г

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

На 2 декември 2015 г Европейската комисия прие нов амбициозен пакет от мерки за кръговата икономика, за да подпомогне прехода на европейските предприятия и потребители към по-силна и по-ефективна кръгова икономика, в която ресурсите се използват по-устойчиво. Предложените действия ще допринесат за „затваряне на кръга“ в рамките на жизнения цикъл на продуктите чрез увеличаване на рециклирането и повторната употреба и ще бъдат от полза както за околната среда, така и за икономиката. В плана за действие ЕС кръговата икономика се предвижда, че за увеличаване на висококачественото рециклиране е необходимо да се подобрят събирането и сортирането на отпадъците. Системите за събиране и сортиране често се финансират отчасти от режимите на разширена отговорност на производителя, в които производителите участват в разходите за събирането и третирането на продуктите. За да могат тези системи да бъдат по-ефективни, Комисията предлага да се въведат минимални условия относно прозрачността и ефективността на разходите. Държавите членки и регионите могат също така да използват тези схеми за допълнителни потоци от отпадъци, като например текстилни материали и мебели.

2.4. Директива (ЕС) 2018/851 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за изменение на рамковата директива 2008/98/ЕО относно отпадъците.

Директивата въвежда нови и променя част от разпоредбите за управлението на отпадъците. Променя се предметът и обхвата на Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 ноември 2008 година относно отпадъците. Настоящата директива определя мерките за защита на околната среда и човешкото здраве посредством предотвратяване или намаляване на образуването на отпадъци, както и на неблагоприятните последици от образуването и управлението на отпадъците, и посредством ограничаване на цялостното въздействие от използването на ресурсите и повишаване на ефективността от това използване, което е от изключително значение за прехода към кръгова икономика и за гарантиране на дългосрочната конкурентоспособност на Съюза. Въвеждат се правила за изчисляване на степента на постигане на целите. В Директивата се дава определение за битови отпадъци - „битови отпадъци“ са: смесени отпадъци или разделно събирани отпадъци от домакинства, включително хартия и картон, стъкло, метали, пластмаса, биологични отпадъци, дървесина, текстил, опаковки, отпадъци от електрическо и електронно оборудване, отпадъци от батерии и акумулатори, **както и обемни отпадъци, включително дюшеци и мебели.**“ Също така в Директивата е посочено, че целите за подготовка за повторна употреба и рециклиране на битовите отпадъци следва да бъдат завишени, за да се извлекат съществени екологични, икономически и социални ползи и да се ускори преходът към кръгова икономика. В член 9 от Директива (ЕС) 2018/851 се регламентира, че държавите членки предприемат мерки за предотвратяване образуването на отпадъци, като с тези мерки най-малко: “се насърчава повторната употреба на продукти и създаването на системи за популяризиране на дейностите по ремонт и повторна употреба, включително и по-специално на електрическо и електронно оборудване, текстил, **мебели**,

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

опаковки, както и строителни материали и продукти. В Директивата се посочва, че държавите членки предприемат мерки за популяризиране на дейности по подготовка за повторна употреба, по-специално чрез насърчаване създаването на **мрежи за подготовка за повторна употреба и ремонт и оказването на подкрепа за такива мрежи**, чрез улесняване, когато е съвместимо с правилното управление на отпадъците, на техния достъп до отпадъци, съхранявани в схеми или инсталации за събиране, които са пригодни за подготовка за повторна употреба, но не са предназначени за подготовка за повторна употреба в тези схеми или инсталации, и чрез популяризиране използването на икономически инструменти, критерии за обществени поръчки, количествени цели или други мерки.

За постигане на съответствие с целите на директивата и за преминаването към европейска кръгова икономика с високо ниво на ресурсна ефективност, държавите членки предприемат необходимите мерки, насочени към постигането на следните цели:

- а) до 2025 г. подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци следва да се увеличат най-малко до 55 % от теглото;
- б) до 2030 г. подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци следва да се увеличат най-малко до 60 % от теглото;
- в) до 2035 г. подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци следва да се увеличат най-малко до 65 % от теглото;“

2.5. Директива (ЕС) 2018/850 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 година за изменение на Директива 1999/31/ЕО относно депонирането на отпадъци

С приемането на директива (ЕС) 2018/850 се приемат промени в Директива 1999/31/ЕО относно депонирането на отпадъци. Целите, определени в Директива 1999/31/ЕО на Съвета, с които се налагат ограничения за депониране, следва да бъдат засилени, за да отразяват по-добре стремежа на Съюза към преминаване към кръгова икономика и постигане на напредък по изпълнението на съобщението на Комисията от 4 ноември 2008 г. озаглавено „Инициатива за суровините — посрещане на нашите основни потребности от растеж и работни места в Европа“, като постепенно се намали до минимум депонирането на отпадъците, предназначени за депа за неопасни отпадъци. Определянето на цели за ограничаване на депонирането ще изисква мащабни промени в управлението на отпадъците в много държави членки и ще улесни по-нататъшния напредък и инвестициите в разделното събиране, сортирането и рециклирането на отпадъците и да се избегне блокирането на рециклируеми материали в долната част на йерархията на отпадъците. С приемането на Директива (ЕС) 2018/850 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 година за изменение на Директива 1999/31/ЕО относно депонирането на отпадъци се поставят

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

следните цели: „Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да осигурят до 2035 г. количеството на депонираните битови отпадъци да бъде намалено до 10 % или по-малко от общото количество образувани битови отпадъци (по тегло).“

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

3. Националното законодателство в областта на управление на отпадъците

Европейската нормативна уредба в сектор ”Управление на отпадъците” е въведена в българското законодателство чрез:

- Закона за управление на отпадъците
- Закон за местните данъци и такси
- Подзаконовни нормативни актове
- Национален план за управление на отпадъците 2014 – 2020 г.

3.1. Закон за управление на отпадъците (ЗУО) (Обн., ДВ, бр. 53 от 13.07.2012 г., последно изм. и доп., ДВ, бр. 25 от 26 Март 2019 г.)

Законът на управление на отпадъците /ЗУО/ транспонира напълно Директива 2008/98/ЕО (наречена още рамкова директива за отпадъците) и заедно с наредбите към закона се въвеждат изискванията на всички европейски директиви в сектор “Управление на отпадъците”. Към момента на приемане на България като страна член на ЕС през 2007 г., законодателството в сектора е хармонизирано с европейското право. Закона за управление на отпадъците, въведен през юли 2012 г. въвежда изискванията на РДО 2008/98/ЕО, включително принципите „замърсителят плаща”, „разширена отговорност на производителя” и йерархията на управление на отпадъците. Той въвежда за първи път конкретно адресирани оперативни цели за рециклиране на битови отпадъци, изисквания към съоръженията и инсталациите за отпадъци, въвежда икономически и регулаторни механизми и инструменти за прилагане на законодателството; правила за управление на масово разпространените отпадъци; урежда подхода за „край на отпадъка” и „странични продукти”, определя детайлно контролните функции на институциите и конкретните глоби и санкции за неспазване на закона.

Йерархията при управлението на отпадъците е регламентирана в Чл. 6. (1) на Закона за управление на отпадъците и е в следния приоритетен ред:

1. предотвратяване на образуването им;
2. подготовка за повторна употреба;
3. рециклиране;
4. друго оползотворяване, например оползотворяване за получаване на енергия;
5. обезвреждане.

Отклонения от йерархията се допускат за специфични потоци от отпадъци, когато това се основава на съображения, свързани с жизнения цикъл на отпадъците, във връзка с цялостното въздействие на образуването и управлението на такива отпадъци.

Закона за управление на отпадъците въвежда задълженията на органите на местното самоуправление и местната администрация (чл. 19, ал. 3), съгласно които кмета на дадена община отговаря за:

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

- осигуряването на съдове за събиране на битовите отпадъци- контейнери, кофи и други;
- събирането на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за оползотворяването и/или обезвреждането им;
- почистването на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване;
- избора на площадка, изграждане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или на други инсталации или съоръжения за оползотворяването и/или обезвреждане на битови отпадъци;
- организирането на събирането, оползотворяването и обезвреждането на строителни отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата на територията на съответната община;
- разделното събиране на битови отпадъци на територията на общината най-малко за следните отпадъчни материали: хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло;
- организирането на дейностите по разделно събиране на масово разпространени отпадъци и/или оказва съдействие на организациите за оползотворяване на масово разпространени отпадъци, в т.ч. определя местата за разполагане на необходимите елементи на системите за разделно събиране и местата за предаване на масово разпространени отпадъци;
- Изпълнението на решенията по чл. 26, ал. 1 на общото събрание на регионалните сдружения по чл. 24, ал. 1 и съдейства за създаване на центрове за повторна употреба, поправка и подготовка за повторна употреба;
- Организирането на разделно събиране на опасните битови отпадъци извън обхвата на наредбите по чл. 13, ал. 1 и предаването им за оползотворяване и/или обезвреждане;
- Разделното събиране и съхраняването на битови биоразградими отпадъци, в т.ч. определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране на отпадъците и предаването им за композиране или анаеробно разграждане;
- Осигуряването на площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци и други във всички населени места с население, по-голямо от 10 000 жители на територията на общината, и при необходимост в други населени места;
- Почистването от отпадъци на общинските пътища в съответствие с чл. 12;
- Осигуряването на информация на обществеността по т. 1 - 12, 14 и 15 чрез интернет страницата на съответната община, както и по друг подходящ начин;
- Поддържането на регистър на площадките за предаване на отпадъци от пластмаси, стъкло, хартия и картон на територията на съответната община;
- Предотвратяването на изхвърлянето на отпадъци на неразрешени за това места и/или създаването на незаконни сметища и организиране на почистването им.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

3.2. Закон за местни данъци и такси (Обн. ДВ. бр. 117 от 10 декември 1997 г., последно изм. и доп. ДВ. бр. 24 от 22 Март 2019 г.)

Механизмът за финансиране на изпълнението на задълженията на общините по управлението на битовите отпадъци, възложени със ЗУО е регламентиран със Закона за местните данъци и такси (ЗМДТ). Въведена е „такса битови отпадъци“, която се заплаща за услугите по събирането, извозването и обезвреждането в депа или други съоръжения на битовите отпадъци, както и за поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места.

Таксата се определя в годишен размер за всяко населено място с решение на Общинския съвет въз основа на одобрена план-сметка за всяка дейност. Таксата за битови отпадъци се заплаща за извършваните от общината услуги по (чл. 62 от ЗМДТ):

1. събиране и транспортиране на битови отпадъци до съоръжения и инсталации за тяхното третиране;
2. третиране на битовите отпадъци в съоръжения и инсталации;
3. поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места и селищните образувания в общината.

Дейностите по предоставяне на услугите по чл. 62 включват (чл. 66 от ЗМДТ) :

1. събиране на битовите отпадъци и транспортирането им до инсталации и съоръжения за третирането им, както и осигуряване на съдове за събиране на битовите отпадъци, с изключение на разделното събиране, предварителното съхраняване и транспортирането на битовите отпадъци, попадащи в управлението на масово разпространени отпадъци по Закона за управление на отпадъците - за услугата по чл. 62, т. 1;
2. третиране на битови отпадъци, необхванати в управлението на масово разпространените отпадъци, както и проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци и/или други инсталации или съоръжения за оползотворяване и/или обезвреждане на битови отпадъци - за услугата по чл. 62, т. 2;
3. поддържане на чистотата на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места и селищните образувания в общината, предназначени за обществено ползване - за услугата по чл. 62, т. 3.

Закона за местните данъци и такси има пряко отношение към управлението на едрогабаритните отпадъци, като финансов инструмент за стимулиране повторната употреба и рециклирането и повторното използване на обемни/едрогабаритни отпадъци.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

3.3. Наредба № 7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци (издадена от Министерството на околната среда и водите, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на земеделието и горите и Министерството на здравеопазването, обн., ДВ, бр. 81 от 17.09.2004 г.)

Наредбата се отнася за площадките, предназначени за разполагане на съоръжения за третиране на битови, строителни, производствени и опасни отпадъци чрез извършване на следните дейности и операции:

1. Събиране на отпадъци, в т.ч. при източника на тяхното образуване и на самостоятелни площадки за събиране и/или сепариране на отпадъци
2. Временно съхраняване на отпадъците, в т.ч. на претоварни площадки и станции и на площадки за балиране, пакетиране или брикетирание на отпадъци преди или след извършване на основната дейност по обезвреждането им.
3. Оползотворяване на отпадъци по смисъла на §1, т. 17 от допълнителните разпоредби на Закона за управление на отпадъците (ЗУО), в т.ч. рециклиране на отпадъци и преработване на отпадъци.
4. Обезвреждане на отпадъци по смисъла на §1, т. 8 от допълнителните разпоредби на ЗУО.
5. Депониране на отпадъци по смисъла на §1, т. 11 от допълнителните разпоредби на ЗУО.

Необходимо да се предприемат следните действия:

- Отреждане на площадка за третиране на отпадъци
- Изработване на инвестиционно предложение
- Преценяване на необходимостта от оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) или постановяване на решение по ОВОС, съгласно изискванията на ЗООС
- Издаване на виза за проектиране
- Издаване на разрешение за извършване на дейности за третиране на отпадъци или издаване на комплексно разрешително

В наредбата са посочени нормите за планиране и застрояване на площадки за третиране на отпадъци, където могат да се третират и едрогабаритни отпадъци.

3.4. Наредба № 6 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци (обн., ДВ, бр. 80 от 13.09.2013 г., в сила от 13.09.2013 г., посл. изм. и оп., бр. 13 от 07.02.2017 г.)

С тази наредба се определят:

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

1. условията и изискванията за проектиране, изграждане, експлоатация и закриване на депа, на които се депонират битови, строителни, производствени и/или опасни отпадъци, наричани по-нататък "депа";
2. условията и изискванията за изграждане и експлоатация на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци;
3. процедурата и критериите за приемане на отпадъци на депа и извършването на оценка на безопасността на подземното съхраняване на отпадъци съгласно приложение № 1;
4. изискванията към проектните решения на тялото на депото съгласно приложение № 2;
5. общи правила при третиране на отпадъците за всяка от дейностите по чл. 35, ал. 2, т. 3 - 5 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО), освободени от изискването за получаване на разрешение.

Въведено е изискване за депониране единствено на предварително третирани отпадъци, регламентирани са критерии за приемане на отпадъците на съответния клас депо.

3.5. Наредба № 4 от 5 април 2013 г. за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци (обн. ДВ, бр. 36 от 16.03.2013 г., изм. и доп. ДВ, бр. 82 от 5 Октомври 2018 г.)

С тази наредба се определят условията и изискванията за изграждане и експлоатация на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на твърди или течни отпадъци с оглед предотвратяване, намаляване и/или ограничаване в максимално възможна степен на замърсяването на околната среда, включително на изпусканията в резултат на изгарянето емисии на вредни вещества в атмосферния въздух, почвите, повърхностните и подземните води, и произтичащия от тях риск за човешкото здраве. За извършване на дейности по оползотворяване и/или обезвреждане на отпадъци в инсталации за изгаряне или инсталации за съвместно изгаряне се изисква:

1. разрешение, издадено по реда на чл. 67 от ЗУО, или
2. комплексно разрешително, издадено по реда на глава седма, раздел II от ЗООС.

Инвестиционното проектиране, разрешаването на строителството, изграждането, въвеждането в експлоатация, основният ремонт и реконструкцията на инсталации за изгаряне или инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци се извършват по реда на Закона за устройство на територията, след извършване на процедура по реда на глава шеста от ЗООС. опазване на околната среда (ЗООС).

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

3.6. Наредба № 7 от 19.12.2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци (обн., ДВ, бр. 111 от 27.12.2013 г., изм. и доп., бр. 7 от 20.01.2017 г.)

С тази наредба се урежда редът и начина за определяне на размера на обезпечението по чл. 60, ал. 1 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО) и за предоставянето му при извършване на дейности по обезвреждане на отпадъци чрез депониране; разходването на натрупаните през експлоатационния период средства по чл. 60, ал. 1 ЗУО за извършване на дейностите по закриване и след експлоатационни грижи на площадките на депата за отпадъци; определяне на размера и начина на усвояване на банковата гаранция по чл. 60, ал. 2, т. 3 ЗУО при извършване на дейност по обезвреждане на отпадъци чрез депониране; определяне размера на отчисленията по чл. 64 ЗУО и реда за предоставянето им при извършване на дейност по обезвреждане на отпадъци чрез депониране на регионално или общинско депо за неопасни отпадъци и на депо за неопасни отпадъци с друг произход (когато отпадъците са от строителство и разрушаване).

3.7. Наредба № 2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците (обн., ДВ, бр. 66 от 08.08.2014 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 46 от 01.06.2018 г.)

С тази наредба се определят условията и редът за класификация на отпадъците по видове и свойства. Целта на наредбата е класифициране на отпадъците, осигуряващо екологосъобразното им управление в съответствие със Закона за управление на отпадъците (ЗУО) и подзаконовите нормативни актове по прилагането му. Наредбата се прилага за вещества, предмети или части от предмети, съответстващи на определението за отпадъци по смисъла на § 1, т. 17 от допълнителните разпоредби на ЗУО. Наредбата не се прилага за отпадъците по чл. 2, ал. 2 от ЗУО. В Приложение №1 към чл. 5, ал. 1 и чл. 6, ал. 1, т. 1 и ал. 2, т. 3, буква „б“ от Наредбата едрогабаритните отпадъци се класифицират с код 20 03 07 – обемни отпадъци.

3.8. Наредба № 1 от 04 юни 2014 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри (обн., ДВ, бр. 51 от 20.06.2014 г., пос. изм. ДВ, 51 от 19.06.2018 г.)

С тази наредба се определят: редът и образците за водене на отчетност за дейностите по отпадъците; редът и образците за предоставяне на информация за дейностите по отпадъците; редът за предоставяне на информация от лицата, които пускат на пазара продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци; редът за водене на публичните регистри по чл. 45, ал. 1 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО); изграждането и поддържането на информационна система за отпадъци.

Целта на наредбата е да се получи пълна и достоверна информация за дейностите по отпадъците чрез определяне на реда за водене на отчетност и за реда и сроковете за

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

предоставяне на информация по съответните образци от лицата по чл. 44 ЗУО и за пуснатите на пазара продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци, по наредбите съгласно чл. 13, ал. 1 ЗУО.

3.9. Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г. (НПУО)

Планът е приет с Решение №831 на Министерския съвет от 22.12.2014 г. Той е четвъртият програмен документ на национално ниво за управление на дейностите по отпадъците в Р България. Основна цел на плана е да прекъсне връзката между икономическия растеж и отпадъците, като подобри йерархията на управлението на отпадъците чрез разработване за първи път на подпрограма и мерки за предотвратяване на образуването на отпадъците, постави конкретни количествени цели за подготовка за повторна употреба, рециклиране и друго оползотворяване на конкретни потоци отпадъци.

Генералната стратегическа цел на страната в сферата на управление на отпадъците е: **Общество и бизнес, които не депонират отпадъци.**

Стратегическите цели на НПУО 2014 -2020 , гарантиращи постигането на генералната стратегическа цел са:

- Цел 1 Намаляване на вредното въздействие на отпадъците чрез предотвратяване образуването им и насърчаване на повторното им използване;
- Цел 2 Увеличаване на количествата на рециклираните и оползотворени отпадъци, чрез създаване на условия за изграждане на мрежа от съоръжения за третиране на цялото количество генерирани отпадъци, което да намали риска за населението и околната среда;
- Цел 3 Управление на отпадъците, което гарантира чиста и безопасна околна среда;
- Цел 4 Превръщане на обществеността в ключов фактор при прилагане йерархията на управление на отпадъците.

Плана за управление на отпадъците 2014-2020 г. е основен документ, в рамките на които са разработени девет подпрограми, които чрез своите дейности водят до постигане на изпълнението както на конкретните програмни цели (стратегически/оперативни цели), така и на четирите стратегически цели. Неразделна част от Плана е и Националната програма за предотвратяване на образуването на отпадъци. Тя е разработена за първи път в България в съответствие с изискванията на Директива 2008/98/ЕО (Рамкова директива за отпадъците) и на чл. 50 от ЗУО и определя мерките за прилагане на най-високо ниво в йерархията на управление на отпадъците. Отговорностите, посочени към общините са свързани със събирането на отпадъците на тяхната територия, както и изготвяне на програми за управление на отпадъците по силата на чл. 52 от ЗУО, чиято структура, цели и предвиждания да отговарят на НПУО.

Националният план за управление на отпадъците за периода 2014-2020 г. съдържа План за действие с Програми с мерки за постигане на целите:

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Към Цел 1: Намалване на вредното въздействие на отпадъците чрез предотвратяване образуването им и насърчаване на повторното им използване

- Национална Програма за предотвратяване образуването на отпадъци

Към Цел 2: Увеличаване на количествата на рециклираните и оползотворени отпадъци, чрез създаване на условия за изграждане на мрежа от съоръжения за третиране на цялото количество генерирани отпадъци, което да намали риска за населението и околната среда

- Програма за достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци от хартия, метали, пластмаса и стъкло

- Програма за достигане на целите и изискванията за биоразградимите отпадъци в т.ч. за биоотпадъците

- Програма за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване на сгради

- Програма за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на МРО.

- Програма за подобряване на йерархията на управление на другите потоци отпадъци и намаляване на риска за околната от депата за битови отпадъци

Към Цел 3: Управление на отпадъците, което гарантира чиста и безопасна околна среда

- Програма за подобряване капацитета на институциите за управление на отпадъците

- Програма за подобряване качеството на информацията, подпомагаща вземането на информирани управленски решения

Към цел 4: Превръщане на обществеността в ключов фактор при прилагане йерархията на управление на отпадъците

- Програма за подобряване информираността и участието на населението и бизнеса относно дейностите по управление на отпадъците.

В изпълнение на Стратегическа цел 2 „Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и намаляване на риска за околната среда от депонираните отпадъци“, в Плана за действие към Програма за достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци от хартия, метали, пластмаса и стъкло е предвидена инвестиционна мярка, включваща изграждането на общински площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата и други генератори на битови отпадъци – „Изграждане на площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци от бита и от ремонтна дейност на домакинствата и др. отпадъци във всички населени места в общините с население по- голямо от 10 000 жители“, **оперативна цел** – „Достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци от хартия, метали, пластмаса и стъкло“

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Броят на площадките и тяхната конкретна локация следва да се определят индивидуално при изготвянето на проучвания или при разработването на общинските планове за управление на отпадъците.

ГЛАВА III. ДОБРИ ПРАКТИКИ ЗА СЪБИРАНЕТО И УПРАВЛЕНИЕТО НА ЕДРОГАБАРИТНИ ОТПАДЪЦИ В СТРАНИТЕ ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

1. Ключови моменти/Основни изводи

Добрите практики за събирането и управлението на едрогабаритни отпадъци в пет държави-членки на ЕС (Федерална Република Германия, Република Словения, Република Чехия, Република Австрия и Република Италия), представят приложими и изпитани методи за управление на едрогабаритните отпадъци, като част от потока на БО, за постигане на значими резултати за насърчаване на предотвратяване образуването, разделното събиране, оползотворяване (подготовка за повторна употреба, повторната употреба, рециклиране, възстановяване на материали и енергия) и обезвреждане на едрогабаритните отпадъци. Примерите за добри практики на петте разглеждани държави-членки на ЕС, предоставят информация относно добрите подходи към устойчиво проектиране и управление на едрогабаритните отпадъци, както и необходимите поддържащи технологии и оборудване. Най-голямото предизвикателство при планирането на управлението на едрогабаритните отпадъци в България е това да се стигне до избор на отделни технически елементи, които са подходящи за постигане на определени цели на управление на едрогабаритните отпадъци, спрямо местните условия и нужди. Тази система трябва да дава изчерпателна и полезна информация, освен това трябва да има всички шансове да бъде добре приета и успешна в изпълнението на амбициозните цели, които налага съвременната политика за управление на отпадъците. Ефективното управление на отпадъците е тясно свързано с отчитане на характеристиките на района и структурните условия. Освен икономическите и инфраструктурни обстоятелства (например брой жители, достъпност налични транспортни маршрути, икономическо състояние и т.н.), социалната и културна рамка също са от голяма важност. Тези фактори имат определящо въздействие не само върху качествено и количествено развитие на отпадъците, но и върху възможния обхват и ефективност на отделните техники и мерките за управление на отпадъците. Специфичната комбинация от различни характеристики в дадена област определя кои потенциални възможности и ограничения съществуват за управлението на отпадъците или къде успешна практика, приложена на едно място би могла да не се окаже успешна за друг тип територия/среда. Най-успешните, приемливи и устойчиви схеми за управление на отпадъците са тези, които отдават голямо внимание на местните нужди и условия, без да се компрометират целите за опазване на околната среда и ресурсите. Следователно планирането и управлението на

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

отпадъците трябва да се разбира и изпълнява като цялостна представа за всички компоненти за системата за управление на отпадъците, включително тяхната зависимост от външни условия. Само по този начин може да се формулират реалистична визия, цели и комбинация от мерки за управлението на отпадъците, както и технологии и подходи за ефективното им прилагане.

2. Добри практики в пет страни членки на ЕС – Федерална Република Германия, Република Словения, Република Чехия, Република Австрия, Република Италия

2.1. Федерална Република Германия

Законодателството за управление на отпадъците във Федерална Република Германия се основава на европейското право, федералното законодателство на Федерална република Германия, законодателството на федералните провинции и наредбите на местните служби за управление на отпадъците. В основата стои Законът за затворения жизнен цикъл на веществата и управлението на отпадъците, който е във връзка с приемането на Рамковата директива за отпадъците на ЕС, изработена с цел засилване на превенцията и практиките по рециклиране и повторно използване на отпадъците. Показателите за рециклирани отпадъци на Германия са най-високите в света и показват как индустрията за управление на отпадъци допринася за устойчивото икономическо развитие и управление, включително чрез мерките за спестяване на суровини и на енергия. Отпадъците, които не могат да бъдат рециклирани, трябва да бъдат депонирани, без да се нанасят щети на околната среда или човешкото здраве.

Към 2017г. около 68% от типичните битови отпадъци в Германия се рециклират. При определянето на различни варианти за третиране на различните видове отпадъци в Германия е обърнато специално внимание на разделянето на материалите/отпадъците при източника им. Някои от градовете с доказано добри практики за управление на едрогабаритни отпадъци в Германия са Бон и Берлин.

Източници на информация: Проект ECO-CENTER - <http://www.uni-ecoaula.eu>; *Germany MSW Municipal waste management in Germany (European Environmental Agency February 2013); Federal ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety (BMU) - Waste Management in Germany 2018*

В Бон за едрогабаритен отпадък се считат всички домакински мебели, които са твърде обемисти за изхвърляне в контейнер с отпадъци, като мебели, лампи, шкафове, гардероби, килими (до 50м²), рафтове, маси и столове. При едрогабаритните отпадъци не трябва да попадат: части от превозни средства, стари дрехи, строителни отпадъци, битови отпадъци, електрически уреди, отпадъци изискващи специално изхвърляне, картонени опаковки и друг вид опаковки, включени в системите за разделно събиране. Графиците за събиране на отпадъците обикновено се разпределят и раздават на всяко домакинство от град Бон.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Източници на информация: Germany_MSW Municipal waste management in Germany (European Environmental Agency February 2013)

В Берлин за едрогабаритни отпадъци се считат твърди отпадъци, които не попадат в нормалните контейнери и следователно се събират отделно от останалите битови отпадъци. Повечето от тях идват от частни домакинства. В Берлин могат да бъдат събрани и предадени за рециклиране или обезвреждане. За тази услуга се събира допълнителна такса. Самите граждани също могат да предават лично едрогабаритни предмети на някое от определените за целта места в града без такса.

От началото на 90-те години насам има значително намаление на количествата депонирани отпадъци. За период 1992 г. до 2012 г. количеството на депонираните битови отпадъци намаляло с повече от 60%. Това намаление е в резултат от увеличените дейности за насърчаване на предотвратяването на образуване на отпадъци, разделното събиране и рециклиране на отпадъци. Количеството на рециклираните отпадъци се е увеличило значително. Като се има предвид, че коефициента на рециклиране през 1996 г. е едва около 20,9%, това количество се е увеличило повече от 2 пъти до 2012 г. Едрогабаритните отпадъци, като част от потока битови отпадъци са с коефициент на рециклиране 100%, т.е. всички генерирани едрогабаритни отпадъци от домакинствата в Берлин са рециклирани.

Източници на информация: Abfall Broschüre engl Berlin Municipal waste management in Berlin/

2.2. Република Словения

Прилагането на нормативната уредба в областта на управлението на отпадъците и изпълнението на задачите, свързани с отпадъците, изпълнението на целите и задачите свързани с управлението на отпадъците, се осигурява от държавните и местните власти. Управлението на битовите отпадъци попада в компетентността на общините. Ето защо контролът върху тази дейност се осъществява от надзорните органи и общините. Правителството има задачата да разработи дългосрочна, средносрочна и краткосрочна политика по отношение на изхвърлянето на отпадъците.

Република Словения е приела и изпълнява „Програма за управление на отпадъците и Програма за превенция образуването на отпадъци“. Мерките към програмата за превенция образуването на отпадъци са формулирани на база оценките на сценариите за управление на големи отпадъчни потоци и целите за рециклиране на отпадъци.

Системата за събиране на едрогабаритните отпадъци е различна в различните общини. Най-често използваната система е чрез събирането им в определени дни от годината по предварително утвърден график на принципа „събиране от врата на врата“ от компанията отговорна за събирането им в съответната община.

В Словения има 10 съоръжения за повторно използване на отпадъци с общ капацитет от 4,957 тона отпадъци, на които се обработват следните видове отпадъци:

- Отпадъчни касети (отпадъчен печатен тонер)

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

- Отпадъци от опаковки и дървесни отпадъци (пелети)
- Облекло, обувки, текстилни отпадъци
- Едрогабаритни отпадъци

Отпадъците от дървесина са предимно от дървени мебели, които се преглеждат и при необходимост се ремонтират и боядисват, за да може да се организира повторната им употреба. Останалите едрогабаритни отпадъци се трансформират в нови полезни материали.

Източник на информация: Program ravnanja z odpadki in Program preprečevanja odpadkov Republike Slovenije v skladu z zahtevami Uredbe o odpadkih, Uredbe o ravnanju z embalažo in odpadno embalažo ter Uredbe o odlagališčih odpadkov <http://www.mop.gov.si>

В Любляна няма инсталация за изгаряне на отпадъци или планове за изграждането на такава. Вместо това тя се фокусира върху алтернативни решения, в това число подробен план за управление на отпадъците, с който е постигнат значителен напредък по отношение на развитието на общество с нулеви отпадъци. Градът активно насърчава рециклирането на продукти чрез своя обществен център за повторно използване и магазин, обзаведен с мебели втора ръка, където всеки ден се разменят средно 75 продукта, 100 се продават, а останалите се събират и ремонтират. Чрез по-голямата информираност относно значението на повторното използване на продуктите и ресурсите, през последните 10 години жителите на Любляна са намалили количеството на битовите отпадъци с 15 %. През 2014 г. всеки човек средно е изхвърлял 283 кг отпадъци, което е с 41 % по-малко от средното за Европа. Леснодостъпните пунктове за събиране и рециклиране на отпадъци, заедно със събирането на някои видове битови отпадъци чрез организираната система за събиране, са причината около две трети от отпадъците от домакинствата и предприятията в Любляна да се рециклират или компостират. В резултат на това количеството на оползотворените материали в града се е увеличило от 16 кг на човек през 2004 г. до 145 кг през 2014 г., като количеството на депонираните отпадъци е намаляло с 59 %. Управлението на едрогабаритните отпадъци в Любляна е организирано чрез услугите на компанията отговорна за управлението на всички битови отпадъци. На сайта на компанията, всеки гражданин може да се запознае с основните въпроси относно едрогабаритните отпадъци – кои са едрогабаритните отпадъци които могат да предават, кои предмети не принадлежат към потока на едрогабаритните отпадъци, начините за безплатно събиране и извозване на едрогабаритни отпадъци, колко пъти могат безплатно да заявяват тази услуга и други въпроси свързани с едрогабаритните отпадъци. Събирането на отпадъците трябва да бъде заявено предварително чрез специален формуляр, който може да бъде намерен на сайта на компанията. Потребителите имат право на безплатно събиране и извозване на едрогабаритни отпадъци веднъж годишно (ако живеят в многоетажна сграда и няколко живущи подадат съвместно заявление за извозване на едрогабаритни отпадъци, те могат да използват тази услуга два пъти годишно). Компанията приема събраните едрогабаритни отпадъци в инсталацията за сортиране на едрогабаритни отпадъци, където работници

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

разделят смесеният едрогабаритен отпадък ръчно или механично на фракции, които не могат да бъдат рециклирани. Събраните мебели, матраци, дърво и дървени остатъци, метал, пластмасово фолио, картон, смесена пластмаса и отпадъци от електрическо и електронно оборудване се предават на организациите, отговорни за последващата обработка на отпадъците.

Източници на информация: https://ec.europa.eu/environment/efe/themes/green-week/investing-greener-cities_bg; [Application form for European Green Capital Award 2016](#); <http://www.snaga.si>

2.3. Република Чехия

Управлението на отпадъците в Чехия се урежда от Закон № 185 от 15 май 2001 год., който установява правата и задълженията на лицата в областта на управлението на отпадъците, акцентира върху предотвратяването на генерирането на отпадъци, установява йерархия при управлението на отпадъците и насърчава основните принципи на опазване на околната среда и човешкото здраве. Управлението на отпадъците на местно ниво се осъществява от общините и регионите. Общините са преки генератори на битови отпадъци и носят пряка отговорност за физическото управление на отпадъците на тяхната територия. Всяка община създава система за събиране, транспортиране и други дейности свързани с управлението на отпадъци, които обикновено се регулират с общинска наредба за управление на отпадъците. Финансирането на системата за управление на отпадъците е задължение на общините финансирането се осъществява чрез общинските бюджети.

Най-важния вид (по тегло) отпадъци, които могат да се считат за проблемни по отношение на управлението им са смесените битови отпадъци и едрогабаритните отпадъци.

Източници на информация: Plánem odpadového hospodářství České republiky (POH ČR) pro období 2015 – 2024, www.mzp.cz/cz/odpady_podrubrika; [Produkce a nakládání s odpady v roce 2016](#) www.mzp.cz/cz/odpady_podrubrika

В Прага информация във връзка с управлението на едрогабаритните отпадъци, е представена на сайта на компанията осъществяваща дейностите по управление на отпадъците. Гражданите могат да се информират по отношение на: Какво принадлежи към потока на едрогабаритните отпадъци; Какво не принадлежи към потока на едрогабаритните отпадъци; Къде да се изхвърлят едрогабаритните отпадъци. Гражданите имат две възможности по отношение на освобождаването от този тип отпадъци безплатно. Първата опция е тези отпадъци да се изхвърлят в така наречените „контейнери за едрогабаритни отпадъци“, предоставени като част от цялостната система за управление на отпадъците. Втората опция е да се изхвърлят на специално определени за целта места (пунктове за събиране на отпадъци). Осигуряването на контейнерите се финансира от общинските власти и се предоставят на отделни градски квартали според броя на жителите. Датите и

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

местата за събиране на едрогабаритните отпадъци се обявяват предварително в зависимост от реалните нужди в съответния район. Информация за пунктовете за събиране на едрогабаритни отпадъци е общодостъпна и може да бъде намерена на сайта на компанията или информационния център на отдел „Околна среда“. Съществува и трета опция чрез заявка към компанията за доставка на подходящ контейнер. Цената на тази опция се определя по два критерия: транспортиране и натоварване на едрогабаритните отпадъци.

Източници на информация: <https://www.komwag.cz/>

2.4. Република Австрия

Федералното правителство дава разрешение за приемането на административни правила относно правилното обезвреждане и за мерките, свързани с предотвратяване образуването, оползотворяването на отпадъци и следователно мерките на икономическата политика. Ако федералното правителство не се възползва от правомощията си в случай на нужда, законодателния орган на провинцията има правомощията да изпълнява тези функции. Законът за управление на отпадъците и свързаните с него наредби обединяват ключови области на регулиране относно опасните и неопасни отпадъци и в допълнение транспонира законодателството на ЕС. Провинциите притежават всички правомощия за управлението на битовите отпадъци. Всички девет федерални провинции са въвели свои собствени закони за управление на отпадъците със съответните Наредби към тях. Управлението на едрогабаритните отпадъци се регулира от съответната провинция, общините и/или асоциация от общини имат отговорности за събирането и третирането им. Събирането на едрогабаритните отпадъци се осъществява чрез доставка от страна на гражданите до пунктове за събиране или чрез система за събиране. По голяма част от инсталациите за третиране на смесени БО и едрогабаритни отпадъци са общинска собственост.

През 2015 г. са генерирани приблизително 482 кг битови отпадъци на човек. От тях около 40% са събрани чрез обществено събиране на смесени битови и едрогабаритни отпадъци, а около 60% от общия обем отпадъци чрез разделно събиране. Количеството на едрогабаритните отпадъци представлява 6% от общия поток на битови отпадъци през 2015. В сравнение с 2009 г. количеството им е намаляло с 5,8%. Едрогабаритните отпадъци се събират предимно чрез система, при която потребителите транспортират своите едрогабаритни отпадъци сами в пунктовете за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци. Въпреки това съществува система за събирането им при поискване от потребителите, където те са отговорни да ги поставят на улицата или тротоара за събиране. Голяма част от едрогабаритните отпадъци се сортират, преобладава термичното или биологичното им третиране след процес на смилане. Сортираните едрогабаритни отпадъци се предават за рециклиране. Сортираната необработена и обработена дървесина се оползотворява чрез възстановяване на материали или рециклира в дървообработващата промишленост.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Източник на информация: Federal waste management plan 2017

Някои от градовете с доказано добри практики за управление на едрогабаритни отпадъци в Австрия са Виена и Грац.

Във Виена едрогабаритните отпадъци се събират за използване при производството на енергия. В допълнение към изискванията за рециклиране и оползотворяване на отпадъци, град Виена спазва принципите за транспортиране на отпадъците на къси разстояния и разполага с опция за собствено обезвреждане на отпадъците, като по този начин допринася за опазването на околната среда. Около 60% от всички отпадъци генерирани годишно (включително едрогабаритни отпадъци) във Виена, се подлагат на термична обработка в една от четирите инсталации за изгаряне, като по този начин се генерира енергия за централно отопление или охлаждане и електричество.

Източници на информация: www.wien.gv.at

За едрогабаритните отпадъци град Грац предлага следните основни възможности за предаване и събиране:

- Предаване в Рециклиращ център. Ако гражданите на Грац решат да се възползват от тази услуга, то те трябва да заплатят такса.
- Организирано събиране на едрогабаритните отпадъци чрез заявление срещу заплащане

В Грац съществува инициатива „Петък е ден за повторно използване“. Гражданите на Грац могат да се възползват от възможността да вдъхнат нов живот на вещите от които нямат нужда. Те могат да направят това в специално изграден за целта център за рециклиране. Подготовката за повторна употреба и продажбата на вече поправени материали също така създава нови работни места. Гражданите на Грац могат да се възползват от възможността за безвъзмездно предаване на мека мебел, матраци, легла и други мебели. Дали даден артикул е годен за повторно използване, решава обучен персонал. Артикулите, които не са подходящи за повторна употреба или подготовка за повторна употреба се предават за последващо оползотворяване или обезвреждане.

Друга инициатива в Грац за повторна употреба на едрогабаритни отпадъци са така наречените „Ремонтни кафенета“, които представляват място за срещи, в което посетителите могат да ремонтират повредени предмети, които са донесли под ръководството на професионалисти. Целта на инициативата е ненужните вещи за едни да се превърнат в годни за използване от други, за да се избегнат ненужни покупки, с което на свой ред се осигурява намаляване на общото количество образувани отпадъци

Източници на информация: <http://www.umwelt.graz.at>

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

2.5. Република Италия

В Република Италия Националният рамков закон за отпадъците, транспонира 3 основни директиви на ЕС относно отпадъците: Европейската рамкова директива за отпадъците, Директива за опасните отпадъци и Директива за опаковките и отпадъците от опаковки. Република Италия, традиционно депонира голяма част от твърдите битови отпадъци, въпреки това количеството на депонираните отпадъци непрекъснато намалява като за периода 2001 г.- 2010 г., количеството на депонираните отпадъци е намаляло от 67% на 48%. Разделно събраните отпадъци се транспортират до съоръженията за рециклиране, подготовка за повторна употреба и оползотворяване. Отпадъците, които не са събрани разделно се изпращат до сепарираща инсталация и до инсталация за механично-биологично третиране за предварителна обработка, при което се извършва отделяне следните фракции: метали, дървени материали и фракции с по- висока топлина на изгаряне. През 2016 г. средното количество едрогабаритни отпадъци, генерирани от 1 жител на година е:

Северна Италия: 16,64 кг

Централна Италия: 9,70 кг

Южна Италия: 8,44 кг

Източник на информация: Municipal waste management in Italy – European Environment Agency; Rifiuti_2017_finale; ISPRA- Висш институт за опазване и изследване на околната среда <http://www.catasto-rifiuti.isprambiente.it>

Някои от градовете с доказано добри практики за управление на едрогабаритни отпадъци в Италия са Лука и Милано.

В град Лука, управлението на отпадъците е възложено на дружество с публичен капитал, учредено от община Лука и предоставя услуги по събиране на отпадъци, както за домакинствата, така и за други потребители. Компанията предлага следните безплатни услуги:

- Събиране на едрогабаритни отпадъци от домакинствата до 3 пъти в годината, след заявка на гражданите на безплатен номер.
- Дезинфекция, дезинсекция, дератизация на обществени площи.
- Почистване от азбест на площи до 50 км.м. на домакинствата.
- Събиране и извозване на тонери.
- Предоставяне на съдове за компост на домакинствата.
- Предоставяне на контейнери за зелени отпадъци (трева).
- Изградени екологични центрове за домакинствата.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

В Лука са изградени екологични центрове, в които гражданите могат да предават своите рециклируеми отпадъци. Благодарение на това се насърчава разделното събиране и рециклиране на отпадъците, за да се намали количеството отпадъци, предназначени за депониране. Екологичните центрове също така намаляват разходите за изхвърляне на отпадъците и защитават околната среда. Видове отпадъци, събирани във всички екологични центрове са – хартия; **едрогабаритни отпадъци**; принтер и тонер касети; компютри; телевизори; батерии от автомобили и мотоциклети; батерии; лекарства; дрехи; електронно оборудване.

Гражданите се стимулират да събират разделно отпадъците си и да ги предават в централите чрез въведена система, при която гражданите могат да натрупват екоточки след предаването на разделно събраните си отпадъци в изградените екологичните центрове за тази цел. Количеството на събраните екоточки е обвързано с предоставянето на отстъпка при формирането на променливата част на таксата за битовите отпадъци.

В община Лука е създаден социален център за повторна употреба, където е възможно да се даряват предмети, които вече са ненужни за едни, след което да бъдат ремонтирани, трансформирани и продадени. Изградени са два такива центъра, където срещу всяко направено дарение за подкрепа на центъра, дарителите могат да получат някой от ремонтираните предмети в центъра. Също така тези предмети могат да бъдат закупени на сравнително ниска цена и по този начин да се подпомогне центъра, който дава работа и подкрепа на хора в неравностойно положение. Възстановяват се предмети, които иначе биха се превърнали в отпадъци и благодарение на хората, които са избрали да даряват на центъра са възстановени повече от 60 тона мебели и 15 тона дрехи през последните шест месеца от дейността му. В допълнение на това, центърът оказва конкретна помощ на хора, които са в ситуация на сериозно социално и икономическо неблагоприятно положение. В Търговския център се продават поправените стоки в работилниците. Това е място отворено за всички, които искат да дойдат и където хора в неравностойно положение имат безплатен достъп.

Източник на информация: <http://www.sistemaambientelucca.it>

В Милано услугата по събиране на едрогабаритни отпадъци „от врата на врата“ се предлага безплатно на жителите на Милано съгласно ограниченията и задълженията, определени в наредбата за управление на отпадъците на кмета на Милано. Безплатна услуга обхваща следните видове едрогабаритни отпадъци: Мебели (напр. шкафове, маси, кресла, дивани, матраци, столове и др.) Всеки, който иска да изхвърли едрогабаритните си отпадъци по този начин следва да направи заявка към компанията, отговаряща за управление на отпадъците в Милано. След което се уговаря ден за събиране на едрогабаритните отпадъци.

Източник на информация: <http://www.amsa.it>

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

ГЛАВА IV. МОМЕНТНО СЪСТОЯНИЕ НА ПРОЦЕДУРИТЕ ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ЕДРОГАБАРИТНИТЕ ОТПАДЪЦИ В ОБЩИНИТЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ.

1. Ключови моменти/Основни изводи

В процеса на разработване на ръководството е извършено проучване сред общинските администрации с цел набиране на надеждна информация за моментната картина на организацията по управление на едрогабаритните отпадъци в българските общини – налични ли са такива системи за управление, как са организирани процесите, какви са реалните количества и най-срещаните видове едрогабаритни отпадъци. За тази цел беше подготвен Въпросник, който беше изпратен до всички общини в страната.

В резултат на извършеното проучване могат да бъдат направени следните изводи. В българските общини е създадена организация за събиране и транспортиране на едрогабаритни отпадъци в 100% от общините с население над 150 000 жители, в 50% от общините с население между 50 000 и 150 000 жители и в 42,85% от общините с население от 25 000 до 50 000 жители. В малките общини едрогабаритните отпадъци се събират с общия поток битови отпадъци или само при организиране на кампании за почистване. Видовете едрогабаритни отпадъци, които се събират са: тоалетни казанчета, мивки, конзоли, душ кабинни, мебели, дървени дограми, дървени врати, гардероби, шкафове, бюра, фотьойли, табуретки, столове, маси, шперплат, дървени летви, мокети, килими, балатум, ПДЧ паркетни, други видове подови или тавани настилки, дървени греди, текстилни и кожни отпадъци, парцали, палта, балтони, якета, чаршафи, калъфки, куфари, чанти.

В общините попълнили въпросниците има 54 населени места с над 10 000 жители. Всички те имат задължение по чл. 19, ал. 3, т. 11 от Закона за управление на отпадъците, а именно да осигурят площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, **в т.ч. едрогабаритни отпадъци**, опасни отпадъци и други във всички населени места с население, по-голямо от 10 000 жители на територията на общината, и при необходимост в други населени места, населените места. Независимо от това, една част от общините не са осигурили площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата. Това се дължи в различна степен на трудностите които срещат при организирането на такива площадки. Тези трудности най-често са липсата на финансови средства за изграждане и поддържане на такива площадки и липсата на подходящ терен за отреждане на общински площадки с лесен достъп до тях. Съществува и незаинтересованост на населението за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци. В общините липсва изявен обществен интерес по отношение ползването на площадки за разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци и други, както и по отношение поправката и подготовката за повторна употреба на определени видове едрогабаритни отпадъци. Финансирането на дейностите по

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

управление на едрогабаритните отпадъци най-често се осъществява от общинския бюджет или от такса битови отпадъци.

2. Анализ на съществуващата в страната инфраструктура за управление на едрогабаритни отпадъци

2.1. Система за събиране и транспортиране на едрогабаритни отпадъци в общините.

В общините с население под 3000 жители не е създадена организация по събиране и транспортиране на едрогабаритни отпадъци, генерирани от домакинствата. В тези общини такива отпадъци рядко се генерират, тъй като населението ги оползотворява по друг начин. Изхвърлените и неоползотворени по друг начин едрогабаритни отпадъци се събират и транспортират заедно с потока на смесените битови отпадъци или чрез организиране на кампании.

В общините с население между 3 001 и 25 000 жители едрогабаритните отпадъци се събират с общия поток битови отпадъци – 17,5 %, по график предоставен от общината - 1,43% , след подаване на заявление до общината – 5%, предават се на площадка за разделно събиране на отпадъци – 5%, от фирми с които има сключен договор за събирането и транспортирането им – 5% или при провеждане на кампании – 2,14%. В останалите общини няма създадена организация за събиране и транспортиране на едрогабаритни отпадъци.

В общините с население между 25 001 и 50 000 жители едрогабаритните отпадъци се събират с общия поток битови отпадъци – 21,43%, чрез сключен договор за събиране и транспортиране – 7,14%, на площадки за безвъзмездно предаване – 28,57% или след подаване на заявление – 7,14%.

В общините с население между 50 001 и 150 000 жители едрогабаритните отпадъци се събират на площадки за безвъзмездно предаване – 12,5%, по график предоставен от общината – 12,5%, чрез сключен договор за събиране и транспортиране – 12,5%, при провеждане на кампании 12,5%, при провеждане на кампании – 12,5%.

Общините с население над 150 000 жители са организирали система за събиране и транспортиране на едрогабаритните отпадъци, генерирани от домакинствата. Едрогабаритните отпадъци се събират по график, който е обявен на сайта на съответната община и всеки гражданин може да се запознае с него.

2.2. Площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци.

Общините с население под 3000 жители нямат нормативно определени задължения за осигуряване на площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Общините в които има населени места с над 10 000 жители и имат задължения по чл. 19, ал. 3, т. 11 от Закона за управление на отпадъците, предоставили информация са 54 на брой. В тези общини, са осигурени 47 площадки. Площадките са осигурени чрез сключване на договор с лица притежаващи разрешение за дейности с този вид отпадък в 70,21% от случаите. В 29,79% от общините площадките са ситуйрани на Претоварни станции или Регионалните депа за битови отпадъци.

Трудностите които срещат общините при изпълнение на задълженията си по чл. 19, ал. 3, т. 11 от Закона за управление на отпадъците са свързани най-често с липсата на финансови средства за изграждане и поддържане на такива площадки и липсата на подходящи места за изграждането им. Трудност също така е отказът на фирмите да сключат договори за събиране и третиране на ЕГО и наличието на ниска култура на населението, относно разделно събрани отпадъци от домакинствата, както и липсата на икономически стимул на хората за предаване и съответно, за приема на отпадъците. Проблем е оставянето на едрогабаритните отпадъци до контейнерите за битови отпадъци и образуването на локални сметища. Трудност също така представлява липсата на възможности най-вече по отношение на последващото третиране и оползотворяване на събраните количества едрогабаритни отпадъци и липсата на подходящ терен за отреждане на общинска площадка с лесен достъп до тях.

2.3. Методи за третиране на събраните едрогабаритни отпадъци и съществуващи центрове за центрове за поправка и подготовка за повторна употреба на определени видове едрогабаритни отпадъци.

Методите за третиране на събраните едрогабаритни отпадъци, които са посочени от общините могат да се групират по следния начин:

- Разкомплектоване, отделяне на рециклируемите части
- Предаване на Регионално депо за последващо третиране
- Годните за повторна употреба мебели се предоставят на социално слаби домакинства
- Изгаряне с цел отопление на населението
- Депониране

В нито една община няма изградени и функциониращи центрове за поправка и подготовка за повторна употреба на определени видове едрогабаритни отпадъци.

Общините финансират дейностите по управление на едрогабаритните отпадъци от общинския бюджет, чрез такса битови отпадъци или заплащане от гражданите на тази услуга.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

2.4. Предложения, проучен опит, препоръки, добри практики в някои общини.

Обобщение на предложенията и мнения, които общините са представили за управление на едрогабаритните отпадъци.

- Да бъдат изградени центрове за поправка и подготовка за повторна употреба на определени видове едрогабаритни отпадъци за всички общини, членове на едно Регионално сдружение за управление на отпадъците.
- Едрогабаритните отпадъци да се транспортират до регионалното депо или да се изградят площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци и центрове за поправка и подготовка за повторна употреба на определени видове едрогабаритни отпадъци, които да обхващат няколко общини с общо население над 10 хил. жители.
- Да се финансира от държавния бюджет изграждането на площадки за събиране и преработване на едрогабаритни отпадъци и центрове за поправка и подготовка за повторна употреба.

Добри практики за управление на едрогабаритните отпадъци в българските общини:

- Община Златоград - от 2017 г. едрогабаритните отпадъци от домакинствата на Община Златоград, в зависимост от отпадъчния им материал и състояние за последваща употреба, се насочват към последващо третиране по отпадъчни потоци и в съответствие с установените партньорски взаимоотношения с две фирми. Интерес представлява създадената организация за разделно събиране на мебели от домакинството – запазените и годни за последваща употреба мебели, които се съхраняват по подходящ начин. Същите се обявяват на сайта на Община Златоград, така че при проява на интерес от други жители, те ги получават безвъзмездно. Негодните за употреба се разкомплектоват, като дървената част се предоставя за горене, а остатъчните отпадъци се извозват на Регионално депо за район Мадан.
- Община Белослав - при наличие на запазени мебели, същите се събират и се предоставят безвъзмездно на хора в неравностойно положение, социално слаби и др., преди транспортиране до РДНО с. Вълген. Събраните отпадъци подлежат на механична обработка с цел намаляване на обема им и разделяне по вид.
- В община Левски събраните едрогабаритни отпадъци се оползотворяват/използват повторно и се предоставят на социално слаби жители на общината. Общинското предприятие извършва ремонти и поправки на събраните едрогабаритни отпадъци.
- В община Раднево, което е негодно се разкомплектова, рециклируемите части се предават на съответните пунктове, дървесината – за горене, и едва тогава остатъкът се депонира.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

- В Столична община, на територията на площадка „Враждебна“ има изградена обособена зона с инсталация за третиране на едрогабаритни отпадъци.
- В община Пловдив разделно събраните едрогабаритни отпадъци се третират в инсталацията за МБТ в с. Шишманци. В Община Пловдив е разработен проект за „Център за управление на отпадъците“ включващ два подобекта – Компостираща инсталация – Подобект 1 и Площадка за разделно събиране на битови отпадъци с обособена зона за подготовка за повторна употреба – Подобект 2, на площ от приблизително 10 декара. Търси се механизъм за финансиране изграждането на Площадка за разделно събиране на битови отпадъци с обособена зона за подготовка за повторна употреба

Източник на информация: Въпросници за набиране на информация от общинските администрации

ГЛАВА V. ТЕНДЕНЦИЯ В КОЛИЧЕСТВАТА И ВИДОВЕТЕ ОБРАЗОВАНИ ЕДРОГАБАРИТНИ ОТПАДЪЦИ ОТ ДОМАКИНСТВОТА

1. Ключови моменти/основни изводи

- Към момента се предприемат действия по управление на едрогабаритните отпадъци предимно свързани със: събиране, транспортиране и временно съхранение на събраните едрогабаритни отпадъци;

- Необходимо е да се подобрят методите за последващо третиране на събраните едрогабаритни отпадъци;

- Необходимо е да бъдат предвидени изменения на законови и нормативни актове, осигуряващи по-изчерпателна информация относно отговорностите и методите за управление на едрогабаритни отпадъци.

При положение, че не бъдат предприети целенасочени мерки за предотвратяване образуването на едрогабаритни отпадъци, може да се очаква, че:

- Видовете образувани едрогабаритни отпадъци за разглеждания период ще се запазят непроменени.

- Общото количество на едрогабаритните отпадъци, които ще се генерират, ще намалява в следствие на тенденциите за намаляване на населението в национален мащаб при хипотеза за конвергентност (демографска прогноза на НСИ).

- Количеството на образуваните отпадъци би могло да се запази същото, каквото е към момента или да се наблюдава тенденция на нарастване на нормата на натрупване на един жител в резултат на икономически растеж, повишаване на доходите и потреблението на домакинствата и/или промяна в качеството на предлаганите стоки.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

При положение, че се предприемат целенасочени мерки за подобряване на процесите по събиране и транспортиране на едрогабаритни отпадъци, мерки за предотвратяване на образуването, подготовка за повторна употреба, повторна употреба, рециклиране оползотворяване и обезвреждане, съгласно петстепенната йерархия за управление на отпадъците, може да се очаква, че:

- Ще се увеличи количеството на събраните едрогабаритни отпадъци;
- Ще се увеличи драстично количеството на събраните едрогабаритни отпадъци, преминаващи през повторна употреба и/или подготовка за повторна употреба;
- Ще бъдат постигнати високи нива на рециклиране/оползотворяване на едрогабаритни отпадъци, които не са преминали през повторна употреба и/или подготовка за повторна употреба.
- Ще се намали драстично количеството на депонираните едрогабаритни отпадъци;

Важно е да се отбележи, че след подобряване на мерките за управление на едрогабаритни отпадъци, като част от потока битови отпадъци, трябва да се предприемат и дейности, целящи по-висока информираност на населението, относно алтернативните методи за организирани системи по събиране и безвъзмездно/възмездно предаване на такъв тип отпадъци, дейности, които традиционно се подценяват от компетентните институции.

Предпоставка за постигане на целите по успешно управление на едрогабаритните отпадъци е мерките по подобряване управлението на едрогабаритните отпадъци да бъдат взаимнообвързани и целящи постигане на максимален ефект от усилията на национално и местно равнище, както и превръщането на обществеността в ключов фактор при прилагане йерархията на управление на отпадъците.

2. Прогнозен модел за количествата и видовете едрогабаритни отпадъци, които ще се образуват през следващите десет години

Прогнозата за количествата образувани едрогабаритни отпадъци в България за период 2018- 2029г. е изготвена въз основа на 2 бр. компонента:

- Брой на населението и демографска прогноза за период 2018- 2029г.;
- Норма на натрупване на отпадъци от един жител

2.1. Демографска прогноза

Прогнозата за броя на населението в Република България е изготвена за период 2018- 2029 г. съгласно следните представителни данни:

- Данни за броя на населението в Република България за период 2015- 2017 въз основа на статистически данни относно демографската характеристика, публикувани в информационната система „ИНФОСТАТ“ на НСИ.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

- Официална демографска прогноза на НСИ за период до 2017- 2080 г.- I вариант (при хипотеза за конвергентност). Този вариант се определя като реалистичен и е съобразен с нормативните изисквания на Европейския съюз за демографско и социално-икономическо развитие на страните- членки.

Таблица 1 Демографска прогноза за населението в Република България за период 2018- 2029 г

Година	Население
2018	7004209
2019	6958681
2020	6913450
2021	6868513
2022	6823867
2023	6779512
2024	6735445
2025	6691665
2026	6648169
2027	6604956
2028	6562024
2029	6519371

2.2. Норма на натрупване на отпадъци от един жител

Нормата на натрупване на отпадъци от един жител за периода 2018 – 2029 г. е изчислена на база данни за нормата на натрупване за период 2013-2017 г. и средния процент на изменение на нормата за периода.

Таблица 2 Прогнозна промяна на норма на натрупване на БО за период 2018- 2029г.

ПРОГНОЗНА ПРОМЯНА НА НОРМА НА НАТРУПИВАНЕ ЗА ПЕРИОД 2018- 2029г.	
Година	Прогнозно количество на отпадъците на глава от населението /кг/
2018	412.36
2019	408.76
2020	405.18
2021	401.64
2022	398.12

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

2023	394.64
2024	391.19
2025	387.77
2026	384.38
2027	381.02
2028	377.68
2029	374.38

2.3. Норма на натрупване на едрогабаритни отпадъци за период 2018-2029 г.

Прогнозата за количествата и видовете едрогабаритни отпадъци, които ще се образуват през следващите десет години, е разработена на базата на статистически данни и демографска характеристика на НСИ и ЕВРОСТАТ, и резултатите от проведеното проучване сред общинските администрации. Средния процент едрогабаритни отпадъци спрямо битовите отпадъци е 3,39%.

2.4. Прогноза за количествата и видовете едрогабаритни отпадъци

Прогнозата е изготвена отчитайки следните параметри:

- Норма на натрупване на битови отпадъци за период 2018- 2029г.
- Норма на натрупване на едрогабаритни отпадъци за период 2018- 2029г.

Таблица 3 Прогнозен модел за количествата едрогабаритни отпадъци, които ще се образуват през следващите десет години

Година	Норма на натрупване БО Жител/ кг/ година	Норма на натрупване ЕГО Жител/ кг/ година	на Прогнозно количество ЕГО по години Общо/ тона/г.
2018	412	13.99	97 990
2019	409	13.87	96 503
2020	405	13.75	95 036
2021	402	13.63	93 594
2022	398	13.51	92 170
2023	395	13.39	90 771
2024	391	13.27	89 392
2025	388	13.16	88 035
2026	384	13.04	86 698
2027	381	12.93	85 382
2028	378	12.81	84 083

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

2029	374	12.70	82 807
------	-----	-------	--------

Тенденцията, която се наблюдава, е в посока намаляване на количеството образувани ЕГО на територията на Република България.

Видовете едрогабаритни отпадъци, като част от потока на битовите отпадъци, които се събират в общините са следните: килими; матраци; маси; столове; дюшеци; дивани; секции; части от шкафове; шкафове; тоалетни казанчета; мивки; конзоли; фотьойли; табуретки; шперплат; дървени летви; мокети; балатум; ПДЧ паркетни; други видове подови и таванни настилки; дървени греди.

При положение, че не бъдат предприети целенасочени мерки за предотвратяване на образуването на едрогабаритни отпадъци, може да се очаква, че видовете едрогабаритни отпадъци няма да се променят.

Източници на информация: Статистически данни относно население и образувани битови отпадъци-НСИ

<http://www.nsi.bg/bg/content/15865/%D0%B1%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8-%D0%BE%D1%82%D0%BF%D0%B0%D0%B4%D1%8A%D1%86%D0%B8-%D0%BF%D0%BE-%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B8%D0%BD%D0%B8> ;

Статистически данни относно население и образувани битови отпадъци- ИНФОСТАТ-
<https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/result.jsf>

Статистически данни относно население и образувани битови отпадъци- ЕВРОСТАТ-
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Municipal_waste_statistics

ГЛАВА VI. ВЪЗМОЖНИ МОДЕЛИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЕДРОГАБАРИТНИТЕ ОТПАДЪЦИ

1. Ключови моменти

Целите и основните насоки на законодателството за отпадъците в Европа предоставят основна информация при избора на конкретни технически решения. Тези решения представляват най- добрите европейски практики в общинското управление на отпадъците, което ще спомогне държавите членки на ЕС трябва, да се отклонят от традиционния начин за управление на отпадъци - чрез депонирането им, като най- разпространено решение за управление на отпадъците до сега.

Необходимостта от разполагане с различни възможности за третиране на отпадъците произтича от нарастващата сложност в управлението на отпадъците в световен мащаб.

При определянето на различни варианти за управление на едрогабаритните отпадъци е обърнато специално внимание на разделното им събиране при източника им.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Съгласно чл. 6 ал. 1 от ЗУО при управлението на отпадъците, включително и на едрогабаритните отпадъци, следва да се прилага следния приоритетен ред:

1. предотвратяване на образуването им;
2. подготовка за повторна употреба;
3. рециклиране;
4. друго оползотворяване, например оползотворяване за получаване на енергия;
5. обезвреждане

Третирането на едрогабаритните отпадъци може да включва всяко едно действие от йерархията на отпадъците, комбинация от тях или само едно от действията.

Като начало на процеса е събирането на едрогабаритните отпадъци. По смисъла на допълнителните разпоредби на ЗУО „събиране“ е натрупването на отпадъци, включително предварително сортиране и предварително съхранение на отпадъци, с цел транспортирането им до съоръжение за третиране на отпадъци.

Събирането на ЕГО е възможно да се извършва по следните начини:

- Безвъзмездно предаване на площадки по чл. 19 от ЗУО
- Безвъзмездно предаване във временни пунктове, организирани по квартали и в определени дни от годината, предварително обявени по обществено достъпен начин
- Безвъзмездно предаване на специализирани превозни средства по предварително обявен график и превозване до площадки за сортиране и временно съхранение
- Възмездно предаване, след заявка към съответната община или оператор

Така събраните едрогабаритни отпадъци се подлагат на някои от дейностите по чл. 6 от ЗУО, в зависимост от тяхното състояние, а именно:

1.1. Предотвратяване на образуването им (т.е. предприемане на мерки, преди материалът или продуктът да се превърне в отпадък, включващо:

1.1.1. Директна повторна употреба: продуктът преминава в друго лице посредством препродажба или дарение;

1.1.2. Обновяване: почистване, смазване или друго подобрене;

1.1.3. Поправка: отстраняване на дефект;

1.2. Подготовка за повторна употреба (дейности по оползотворяване, представляващи проверка, почистване или ремонт, чрез които продуктите или компонентите на продукти, които са станали отпадък, се подготвят, за да могат да бъдат използвани повторно без каквато и да е друга предварителна обработка.)

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

1.2.1. Цялостна поправка и възстановяване на изделието за първоначалното му ползване

1.2.2. Употреба на работещи части навсякъде другаде като детайл към друг продукт

1.2.3. Повторно производство чрез организиране на цял процес на преработка като ново производство – за да се гарантира действието и годността на крайния продукт.

1.3. Рециклиране (дейност по оползотворяване, чрез която отпадъчните материали се преработват в продукти, материали или вещества за първоначалната им цел или за други цели)

1.3.1. Сортиране на рециклируеми отпадъци – метали, текстил, дървесни материали, пластмаси и други

1.3.2. Допълнително сортиране на основните потоци по т.1.3.1. и предварително им третиране (подготовка за последващо рециклиране), включващо раздробяване, уплътняване и т.н.

- В случая металите се разделят на цветни и черни метали се складира за предаване за рециклиране на лица, притежаващи разрешителен или регистрационен документ по ЗУО или Комплексно разрешително по ЗООС.
- Текстилят се сортира по размер и състав, като в възможно и допълнително отстраняване на пластмасови и метални елементи, раздробяване, обеззаразяване и балиране. С последващо действие – складиране за предаване за рециклиране на лица, притежаващи разрешителен или регистрационен документ по ЗУО или Комплексно разрешително по ЗООС
- Дървесните материали се сортират по състав и вид (дървесина, ПДЧ, МДФ или други плочи от дървесни частици и/или влакна) и се подготвят за предаване за рециклиране на лица, притежаващи разрешителен или регистрационен документ по ЗУО или Комплексно разрешително по ЗООС. По своя състав и качества от дървесните материали могат да се предназначени за различен тип оползотворяване:
 - Биомаса – съгласно критериите на Постановление от относно критериите за прекратяване на статута на отпадък за парчетата дървесина за амбалаж за употреба като горива от вида биомаса в горивна инсталация - Директива 98/34/ЕО Нотификация: 2014/0144/F
 - Модифицирано гориво от отпадъци с код 19 12 12 - запалими отпадъци (RDF – модифицирани горива, получени от отпадъци), съгласно Наредба №2 за класификация на отпадъците

1.3.3. Складиране на нерциклируеми количества отпадъци, които подлежат на:

- Друго оползотворяване, например оползотворяване за получаване на енергия
- Обезвреждане чрез някоя от дейностите посочени в приложение №1 към §1 т. 11 от ДР на ЗУО

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Възможните модели за управление на ЕГО по отношение на начините на третиране, би трябвало да дават свобода за избор на всяка община, като общините следва да се придържат към приоритетния ред за управление, определен в чл. 6 от ЗУО. Пропускането на всеки един от приоритетите от по-горен ред следва да е мотивирано в екологичен, икономически и социален аспект.

2. Възможни модели за управление на едрогабаритните отпадъци

С представените възможни модели са дадени примери за избора на приложимите схеми и технологии за управление на отпадъците. Възможните модели за третиране на отпадъците са организирани по този начин с цел да се покаже как би изглеждала интегрираната концепция за управлението на тези отпадъци при специфичните условия на дадена област/регион.

Възможни модели за управление на отпадъците от ЕГО в обособени териториални структури.

- **Модел А** за псевдо-градски тип район- характеризира се с присъствието на средни по големина градове и агломерации от градски тип със зелени/градински площи, но с минимална селскостопанска дейност.
- **Модел Б** за градски тип райони/ областни градове- характеризира се с присъствието на големи градове с висока гъстота на населението и смесени търговски дейности
- **Модел В** за псевдо-градски до селски тип район с наличие на средни и по- малки градове и села с развито селско стопанство
- **Модел Г** за изолиран селски тип район, характеризира се с наличието на малки, разпръснати села и туристически обекти.

Характеристиките на различните модели са представени в таблиците по-долу:

Таблица 4 Модел А за управление на едрогабаритни отпадъци

<i>Модел А за псевдо- градски тип район- характеризира се с присъствието на средни по големина градове и агломерации от градски тип със зелени/градински площи, но с минимална селскостопанска дейност.</i>	
Събиране на едрогабаритните отпадъци	<ul style="list-style-type: none">- Безвъзмездно предаване на площадки по чл. 19 от ЗУО- Безвъзмездно предаване на специализирани превозни средства по предварително обявен график и превозване до площадки за сортиране и временно съхранение- Възмездно предаване, след заявка към съответната община или оператор
Транспортиране на едрогабаритните отпадъци	За транспортирането на едрогабаритните отпадъци, най-подходящи са товарни автомобили с необходимото шаси за съответния тип контейнер (типа „лодка“ или мултилифт) до

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

	инсталации или площадки на лица, притежаващи разрешителен или регистрационен документ по ЗУО или Комплексно разрешително по ЗООС
<i>Метод на третиране</i>	<ul style="list-style-type: none">- Предотвратяване на образуването им (т.е. предприемане на мерки, преди материалът или продуктът да се превърне в отпадък- Подготовка за повторна употреба (дейности по оползотворяване, представляващи проверка, почистване или ремонт, чрез които продуктите или компонентите на продукти, които са станали отпадък, се подготвят, за да могат да бъдат използвани повторно без каквато и да е друга предварителна обработка.)- Рециклиране (дейност по оползотворяване, чрез която отпадъчните материали се преработват в продукти, материали или вещества за първоначалната им цел или за други цели)- Друго оползотворяване, например оползотворяване за получаване на енергия
<i>Обезвреждане на остатъци от третирането на едрогабаритните отпадъци</i>	Обезвреждане чрез някоя от дейностите посочени в приложение №1 към §1 т. 11 от ДР на ЗУО

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Таблица 5 Модел Б за управление на едрогабаритни отпадъци

Модел Б за градски тип райони/ областни градове- характеризира се с присъствието на големи градове с висока гъстота на населението и смесени търговски дейности	
Събиране на едрогабаритните отпадъци	<ul style="list-style-type: none">- Безвъзмездно предаване на площадки по чл. 19 от ЗУО- Безвъзмездно предаване във временни пунктове, организирани по квартали и в определени дни от годината, предварително обявени по обществено достъпен начин- Безвъзмездно предаване на специализирани превозни средства по предварително обявен график и превозване до площадки за сортиране и временно съхранение- Възмездно предаване, след заявка към съответната община или оператор
Транспортиране на едрогабаритните отпадъци	За транспортирането на едрогабаритните отпадъци, най-подходящи са товарни автомобили с необходимото шаси за съответния тип контейнер, до инсталации или площадки на лица, притежаващи разрешителен или регистрационен документ по ЗУО или Комплексно разрешително по ЗООС
Метод на третиране	<ul style="list-style-type: none">- Предотвратяване на образуването им (т.е. предприемане на мерки, преди материалът или продуктът да се превърне в отпадък- Подготовка за повторна употреба (дейности по оползотворяване, представляващи проверка, почистване или ремонт, чрез които продуктите или компонентите на продукти, които са станали отпадък, се подготвят, за да могат да бъдат използвани повторно без каквато и да е друга предварителна обработка- Рециклиране (действие по оползотворяване, чрез която отпадъчните материали се преработват в продукти, материали или вещества за първоначалната им цел или за други цели)- Друго оползотворяване, например оползотворяване за получаване на енергия
Обезвреждане на остатъци от третирането на едрогабаритните отпадъци	- обезвреждане чрез някоя от дейностите посочени в приложение №1 към §1 т. 11 от ДР на ЗУО

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Таблица 6 Модел В за управление на едрогабаритни отпадъци

Модел В за псевдо- градски до селски тип район с наличие на средни и по- малки градове и села с развито селско стопанство	
Събиране на едрогабаритните отпадъци	<ul style="list-style-type: none">- Безвъзмездно предаване на специализирани превозни средства по предварително обявен график и превозване до площадки за сортиране и временно съхранение- Възмездно предаване, след заявка към съответната община или оператор
Транспортиране на едрогабаритните отпадъци	<p>За транспортирането на едрогабаритни отпадъци, събрани на площадки за събиране или в станциите за рециклиране, е най-подходящо да се използват камионите с необходимо шаси за превозване на контейнери тип „лодка“ и мултилифт (изсипващ се) контейнер. Когато е необходимо да се транспортират по- големи количества едрогабаритни отпадъци на по- дълги разстояния, могат да се използват и транспортъори с подвижен под.</p> <p>Транспортирането се извършва до инсталации или площадки на лица, притежаващи разрешителен или регистрационен документ по ЗУО или Комплексно разрешително по ЗООС</p>
Метод на третиране	<ul style="list-style-type: none">- Предотвратяване на образуването им (т.е. предприемане на мерки, преди материалът или продуктът да се превърне в отпадък- Подготовка за повторна употреба (дейности по оползотворяване, представляващи проверка, почистване или ремонт, чрез които продуктите или компонентите на продукти, които са станали отпадък, се подготвят, за да могат да бъдат използвани повторно без каквато и да е друга предварителна обработка- Рециклиране (дейност по оползотворяване, чрез която отпадъчните материали се преработват в продукти, материали или вещества за първоначалната им цел или за други цели)- Друго оползотворяване, например оползотворяване за получаване на енергия
Обезвреждане на остатъци от третирането на едрогабаритните отпадъци	Обезвреждане чрез някои от дейностите посочени в приложение №1 към §1 т. 11 от ДР на ЗУО

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Таблица 7 Модел Г за управление на едрогабаритни отпадъци

Модел Г за изолиран селски тип район, характеризиращ се с наличието на малки, разпръснати села и туристически обекти.		
Събиране на едрогабаритните отпадъци	<ul style="list-style-type: none">- Безвъзмездно предаване на специализирани превозни средства по предварително обявен график и превозване до площадка за сортиране и временно съхранение- Възмездно предаване, след заявка към съответната община или оператор	Пояснителни бележки: Разпръснатите села и къщи, дългите разстояния между тях и ограниченията по отношение на достъпността по пътищата правят услугите за събиране на отпадъци трудни. Следователно при планирането на управлението им трябва да се обърне голямо внимание на : <ul style="list-style-type: none">- Насърчаващите схеми на потребление- Задълбочено отделяне на материалите, които могат да се използват повторно при източника и кои не- Оптимизация на предлаганите услуги
Транспортиране на едрогабаритните отпадъци	Събирането на отпадъци в пликове или използването на друг нестандартизиран метод и някои инфраструктурни ограничения позволяват използването на обикновени камиони или дори традиционни техники (като превоз с каруци), които да се използват при необходимост за достигане до отдалечени и трудно достъпни места. Превозът на дълги разстояния до съоръженията за преработка се извършва чрез различни средства с подходящо оборудване, при което корабният и железопътният транспорт също могат да изиграят съществена роля.	
Метод на третиране	Сортиране на едрогабаритните отпадъци Процедурата е идентична с тази, посочена в „Сценарий В“	
Обезвреждане на остатъци от третирането на едрогабаритните отпадъци	Обезвреждане чрез някоя от дейностите посочени в приложение №1 към §1 т. 11 от ДР на ЗУО	

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

3. Приложимост на моделите към различните типове общини, групирани според броя на населението им

Според броя на населението, препоръчителните модели за управление на едрогабаритните/обемни отпадъци към различните типове общини са описани по-долу. Всяка община има избор за прилагане на описаните модели за управление, спрямо местните условия, придържайки се към приоритетния ред за управление, определен в чл. 6 от ЗУО.

Спрямо специфичните характеристики на населените места в даден тип община може да се приложи и модел, който не е споменат като препоръчителен за съответната община, стига това да бъде икономически, екологично и социално обосновано.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНИ МОДЕЛИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЕДРОГАБАРИТНИТЕ ОТПАДЪЦИ	
Общини с население под 3 000 жители	Модел Г Модел В
Общини с население между 3 001 и 25 000 жители	Модел В Модел Г Модел А
Общини с население между 25 001 и 50 000 жители	Модел А Модел В
Общини с население между 50 001 и 150 000 жители	Модел В Модел Б Модел А
Общини с население над 150 001 жители	Модел Б Модел А Модел В

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

ГЛАВА VII. ПОЛЗИ ОТ СЪЩЕСТВУВАНЕТО НА ЦЕНТРОВЕ ЗА ПОВТОРНА УПОТРЕБА, ПОДГОТОВКА ЗА ПОВТОРНА УПОТРЕБА И ПЛОЩАДКИ ЗА РАЗДЕЛНО СЪБРАНИ ОТПАДЪЦИ

1. Ключови моменти

Ключовите ползи от повторната употреба и рециклирането на едрогабаритни отпадъци са свързани с околната среда, обществото и икономиката. Ефективността на ресурсите, повторната употреба и рециклирането намаляват вредното въздействие върху околната среда, свързани с генерирането на отпадъци, емисии от транспорта в следствие на транспортирането на тези отпадъци. Оказват икономическо въздействие чрез инвестиции в местната икономика и осигуряване на работни места чрез създаване на центрове за повторна употреба и социални ползи чрез създаване на работни места и достъп до суровини „местно производство“, предлагани като алтернатива на внасяните такива.

Концептуалните подходи за управление на отпадъците са много различни при различните местни условия, съответно и моделите за изграждане и функциониране на центрове за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци също са различни.

Представени са два примерни модела за изграждане и функциониране на центрове за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци, също така е оценена и приложимостта на моделите към различните типове общини.

Оценена е възможността за участие на частните икономически субекти и гражданите в процеса на управление на едрогабаритните отпадъци, както и необходимостта от провеждане на информационни кампании и предприемането на действия по обучението на гражданите относно повторната употреба, събирането и третирането на едрогабаритни отпадъци.

2. Ползи от повторната употреба и рециклирането на едрогабаритни отпадъци

Понастоящем голяма част от страните членки на ЕС са изправени пред криза по отношение на наличието, използването и изхвърлянето на ресурси. Поради тази причина се търсят начини и форми за по-икономично и ефикасно използване на ресурсите и ограничаване на изхвърлянето на отпадъци. Една от формите е повторната употреба, подготовка за повторна употреба и рециклирането на отпадъци.

Повторната употреба и рециклирането на едрогабаритни отпадъци носи ползи за местната власт, населението в съответната област и околната среда. Ползите от тези дейности обхващат социални, екологични и икономически аспекти.

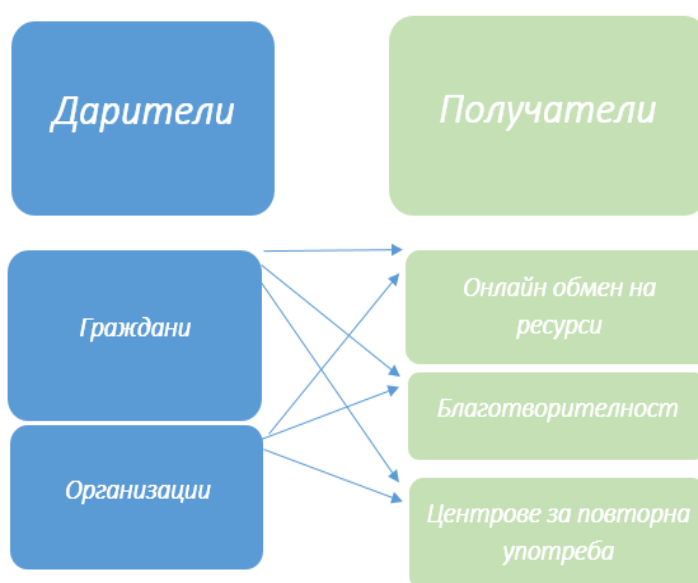
Социалните, екологичните и икономически ползи от повторната употреба и рециклирането на едрогабаритните отпадъци са в пряка връзка с националните политики и инициативи.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Всички могат да вземат участие при повторното използване на стоки и при намаляване на депонираните отпадъци. Гражданите могат да се включат индивидуално (като дарители на използвани мебели и като получатели), а също така и като част от по-големи организации (например фирми, правителствени и неправителствени организации).

Фигура 1 Схема на дарители, дарителски организации и организации за повторно използване на ЕГО:

Ключовите ползи от повторната употреба и рециклирането на едрогабаритни отпадъци са свързани с околната среда, обществото и икономиката. Ефективността на ресурсите, повторната употреба и рециклирането намаляват вредното въздействие върху околната среда, свързани с генерирането на отпадъци, емисии от транспорта в следствие на транспортирането на тези отпадъци. Оказват икономическо въздействие чрез инвестиции в местната икономика и осигуряване на работни места чрез създаване на центрове за повторна употреба и социални ползи чрез създаване на работни места и достъп до суровини „местно производство“, предлагани като алтернатива на внасяните такива.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Фигура 2 Фактори за устойчивост/ползи от повторната употреба и рециклирането на едрогабаритни отпадъци

2.1. Социални ползи

Социалните ползи свързани с повторната употреба и рециклирането на едрогабаритни отпадъци са свързани с намаляване на бедността, подобряване на социалното сближаване и развитието на общностната среда. Бедността се намалява чрез създаването на нови работни места, придобиване на нови умения чрез организирани обучения и наличие на достъпни стоки. Обучението за придобиване на умения и работа се очаква да бъде осигурено от организациите и центровете за повторна употреба и рециклиране на едрогабаритни отпадъци и може да включва области като бизнес практики и придобиване на специализирани умения като дърводелство, маркетинг, електроника, компютърни технологии и шивашки дейности. Поправените и възстановени предмети и материали могат да се предложат на домакинства с ниски доходи и хора в неравностойно положение. По този начин те ще посрещнат своите нужди, като придобият необходимите им стоки безвъзмездно или на съвсем ниска цена. Социалните ползи главно са обвързани с връщането на хора в неравностойно положение на пазара на труда. В следствие тези хора стават по-ангажирани с общността, имат повишено самочувствие и подобро благосъстояние. Ползите са тясно свързани с изпълнението на следните цели:

- Развитие на местните квартали;

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

- Разработване на нови начини за предоставяне на обществени услуги;
- Заетост и обучение на гражданите;
- Осигуряване на основни артикули (мебели) на социално слаби семейства или граждани.

2.2. Ползи за околната среда

Повторната употреба и рециклирането на едрогабаритни отпадъци може да допринесе значително за постигане на целите свързани с управлението на отпадъците на национално ниво, за изпълнение на планове и стратегии за предотвратяване на отпадъците.

Повторното използване и рециклирането на едрогабаритни отпадъци спомага за намаляване на нуждите от използване на земни ресурси и намаляване замърсяването, свързано с добива, преработката и производството на материали. Когато артикулите се използват повторно, замърсяването се намалява по два начина:

- Добив на по-малко суровини, необходими за производството на нови мебели и други подобни артикули;
- Производство на по-малко нови артикули, в следствие на повторната употреба на едрогабаритни отпадъци.

За производството на нови продукти е необходимо използването на енергия, вода и химикали в производствения процес, което води до образуването на емисии. Енергията, която първоначално е била използвана за производството на даден артикул може да бъде спестена чрез повторното използване на дадения артикул и/или повторното използване на материалите от които е съставен той (дървени материали, метал, текстил и др.). Производството и продажбата на нови продукти и материали също така води до увеличаване на емисиите от транспорта. Тези емисии биха могли да бъдат намалени значително, когато съществуващите материали се използват повторно на местно ниво. В допълнение на замърсяването, обвързано с новото производство е налице и риск от замърсяване на околната среда чрез генерирането на едрогабаритни отпадъци и депонирането им без последваща обработка. Депата за отпадъци имат ограничен капацитет за съхранение и депонирането на едрогабаритни отпадъци може да окаже значително негативно въздействие върху околната среда, изразяващо се в замърсяване на въздуха, водите и почвите.

2.3. Икономически ползи

Повторната употреба и рециклирането са свързани и с икономически ползи, изразени в намаляване на разходите и по-стабилна икономика. Намаляването на разходите засяга както държавата и производителите, така и потребителите. За производителите разходите при повторната употреба на материали в по-голямата си част са по-малки от разходите за производство на нови стоки. При производството на нови продукти, производителите

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

закупуват необработени материали, както и заплащат допълнителни разходи за производството, като вода, енергия и труд, както и разходи свързани с изхвърлянето на отпадъчни материали от производствения процес. Често повторно използваните материали се получават от дарения или безвъзмездно предаване на едрогабаритни отпадъци и разходите за преработката им са сведени до минимум или са изцяло избегнати. Потребителите могат да закупуват употребявани стоки на по-ниска цена и да даряват или продават стари продукти, като по този начин избягват разходите за обезвреждане на отпадъците чрез депонирането им. Също така се намаляват и разходите за социални програми чрез създаването на нови работни места и обучителни програми.

Очакваните икономически ползи свързани с повторното използване и рециклиране на едрогабаритни отпадъци оказват влияние на местните власти, общностите и гражданите.

За местните власти ползите са:

- Намалени разходи за управление на ЕГО;
- Потенциални приходи от продажба, които да допринесат за намаляване на разходите за събиране на отпадъците;
- Намаляване на разходите за услуги, предоставяни от социалните служби;
- По-голяма ефективност в междусекторната работа, като например финансиране на дейности за повторно използване от повече от една служба и споделени разходи за управление на отпадъците (например между общината и дирекцията за социално подпомагане).

Ползи за местното население:

- Намаляване на бедността;
- Насърчаване на финансовата независимост на гражданите чрез откриване на нови работни места;
- Намаляване на разходите за покупка на мебели и други артикули.

Ползи за производителите:

- Възможност за покупка на стоки и материали на по-ниски цени;
- По-ниски транспортни разходи за доставка на материали;
- По-ниски допълнителни разходи за вода, енергия и труд

Икономическите ползи биха могли да бъдат постигнати чрез:

- Насърчаване на дейностите за повторна употреба чрез използването на уебсайтове за обмен или продажба на използвани вещи или чрез благотворителни платформи;
- Създаване на по-ефективни мерки за събирането на едрогабаритните отпадъци, което потенциално би довело до предлагане на по-добра услуга на по-добра цена;
- Увеличаване на повторната употреба и рециклирането с цел генериране на приходи от продажбата на стоки или материали

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

2.4. Пречки, които може да възникнат при организирането на дейностите по повторна употреба и рециклиране на едрогабаритни отпадъци

- Достъп до използвани материали и съхранението им. Състоянието, в което се предават едрогабаритните отпадъци за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и рециклиране е ключов фактор, от който зависи последващата им преработка. В национален мащаб няма ясни законодателни правила относно правилното съхранение на този тип отпадъци и често се случва те да загубят своите качества поради неправилното им съхранение. Важно е при изграждането на центрове за повторна употреба и рециклиране на едрогабаритни отпадъци да се предвидят и пространства/помещения за правилното съхранение на тези материали.

- Регулаторни предизвикателства и законодателни изисквания. Към момента няма ясно зададени регулаторни изисквания относно центрове за повторна употреба и рециклиране на едрогабаритни отпадъци, изискванията за лицензи и необходимите стандарти за здраве и безопасност за извършването на тези дейности. Единствено в Наредба № 7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци (обн., ДВ, бр. 81 от 17.09.2004 г.) са определени изискванията на които трябва да отговарят площадките за третиране на отпадъци, които се отнасят и за третиране на едрогабаритните отпадъци, като част от потока битови отпадъци. Също така налице е липса на познания сред обществеността по отношение на тълкуването и прилагането на законодателството в тази сфера.

- Оперативни разходи и необходими умения. Възможно е центрове за повторна употреба и рециклиране да се сблъскат с бариери по отношение на ограничените налични средства за покриване на оперативни разходи. Докато значителни ползи се реализират чрез създаването на такива центрове на екологично и социално равнище, трудно би могъл да бъде предвиден интересът на гражданите към възстановените продукти и материали, следователно съществува риск от липса на доходи породен от нисък обществен интерес, както за предаване на употребявани мебели, така и повторната им употреба. Този проблем би могъл да бъде решен чрез създаването на доброволчески организации, за набиране на необходимия персонал, с цел да се намалят разходите за самоиздръжка на тези центрове.

- Приемственост сред обществеността. Гражданите често характеризират употребяваните продукти като по-нискокачествени, което може да ограничи усвояването им с цел повторна употреба срещу заплащане. Този проблем би могъл да бъде превъзмогнат чрез създаването на информационни кампании, целящи по-висока информираност на гражданите и частния сектор относно екологичните, социални и икономически ползи, както и предоставяне на повече информация относно качеството на вече възстановени продукти и материали.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Източник на информация: https://ec.europa.eu/growth/sectors/raw-materials/policy-strategy/resource-efficiency_en; https://www.epa.ie/pubs/reports/research/waste/EPA%20RR%20213Essentra_web.pdf

2.5. Ползи от повторната употреба и рециклирането на обемни/едрогабаритни отпадъци по типове общини.

Ползите от повторната употреба и рециклирането на едрогабаритни отпадъци са диференцирани по типове общини обособени според размера на населението им. Това е диференциране е извършено, поради различните социално-икономически характеристики на общините, генерираните количества едрогабаритни отпадъци, изградените системи за управлението им.

Общините са обособени в следните типове:

- общини с население под 3 000 жители;
- общини с население между 3 001 и 25 000 жители;
- общини с население между 25 001 и 50 000 жители;
- общини с население между 50 001 и 150 000 жители;
- общини с население над 150 001 жители.

Таблица 8 Общини с население под 3000 жители

Общини с население под 3 000 жители	
<i>Социални</i>	<ul style="list-style-type: none">- Намаляване на обезлюдяването в селските райони чрез откриване на нови работни места- Развитие на райони от изолиран селски тип, характеризиращи се с наличието на малки села и градове и туристически обекти;- Разработване на нови начини за предоставяне на обществени услуги;- Заетост, стажове и обучение;- Възможности за доброволчество;- Подобряване на социалното/

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

	<p>общностно сближаване;</p> <ul style="list-style-type: none">- Осигуряване на основни артикули (мебели) на социално слаби и хора в неравностойно положение- Повишена осведоменост и полезни промени в поведението- Повишени самочувствие, самоувереност и благополучие на гражданите- Предоставяне на по-добри услуги на гражданите;
<p><i>Икономически</i></p>	<ul style="list-style-type: none">- Укрепване на местната икономика; <p>Ползи за местните власти:</p> <ul style="list-style-type: none">- Намалени разходи за управление на ЕГО;- Намаляване на разходите за услуги, предоставяни от социалните служби;- Приходи от продажбата на стоки и материали, продукти от дейността на центровете. <p>Ползи за местното население:</p> <ul style="list-style-type: none">- Намаляване на бедността- Насърчаване на финансовата независимост на гражданите чрез откриване на нови работни места- Намаляване на разходите за покупка на мебели и други артикули. <p>Ползи за производителите:</p> <ul style="list-style-type: none">- Възможност за покупка на стоки и материали на по-ниски цени;- По-ниски транспортни разходи за доставка на материали;- По-ниски допълнителни разходи за вода, енергия и труд

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

<p>Екологични</p>	<ul style="list-style-type: none">- Намалено негативно въздействие върху околната среда в следствие използването на ресурси;- Намаляване на вредното въздействие върху ОС, свързани с депониране на ЕГО;- Намаляване на количествата генерирани едрогабаритни отпадъци;- Намаляване на вторичните пожари поради по- малка вероятност едрогабаритните отпадъци да бъдат оставяни на публични места за дълги периоди от време;- Намаляване на нуждите от използване на земни ресурси;- Намаляване на замърсяването, свързано с добива, преработката и производството на материали;- Добив на по-малко суровини, необходими за производството на нови мебели- Производство на по- малко артикули, в следствие на повторната употреба на ЕГО- Намаляване на въглеродните емисии
--------------------------	---

Таблица 9 Общини с население между 3001 и 25 000 жители

<p>Общини с население между 3 001 и 25 000 жители</p>	
<p>Социални</p>	<ul style="list-style-type: none">- Намаляване на нивото на безработица, чрез откриване на нови работни места- Развитие на псевдо-градски тип до селски тип райони с наличие на средни и по-малки градове и села- Разработване на нови начини за предоставяне на обществени услуги;- Заетост, стажове и обучение;

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

	<ul style="list-style-type: none">- Възможности за доброволчество;- Подобряване на социалното/общностно сближаване;- Осигуряване на основни артикули (мебели) на социално слаби и хора в неравностойно положение- Повишена осведоменост и полезни промени в поведението- Повишени самочувствие, самоувереност и благополучие на гражданите- Предоставяне на по-добри услуги на гражданите;
<p><i>Икономически</i></p>	<ul style="list-style-type: none">- Укрепване на местната икономика;- Потенциал за иновации- Подобряване на търговския баланс в страната <p>Ползи за местните власти:</p> <ul style="list-style-type: none">- Намалени разходи за управление на ЕГО;- Намаляване на разходите за услуги, предоставяни от социалните служби;- Приходи от продажбата на стоки и материали, продукти от дейността на центровете. <p>Ползи за местното население:</p> <ul style="list-style-type: none">- Намаляване на бедността- Насърчаване на финансовата независимост на гражданите чрез откриване на нови работни места- Намаляване на разходите за покупка на мебели и други артикули. <p>Ползи за производителите:</p> <ul style="list-style-type: none">- Възможност за покупка на стоки и материали на по-ниски цени;- По-ниски транспортни разходи за доставка на материали;- По-ниски допълнителни разходи за

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

	вода, енергия и труд
Екологични	<ul style="list-style-type: none">- Постигане на целите, свързани с управлението на отпадъците на национално и регионално ниво.- Намалено негативно въздействие върху околната среда в следствие използването на ресурси;- Намаляване на вредното въздействие върху ОС, свързани с депониране на ЕГО;- Намаляване на количествата генерирани едрогабаритни отпадъци;- Намаляване на вторичните пожари поради по- малка вероятност едрогабаритните отпадъци да бъдат оставяни на публични места за дълги периоди от време;- Намаляване на нуждите от използване на земни ресурси;- Намаляване на замърсяването, свързано с добива, преработката и производството на материали;- Добив на по-малко суровини, необходими за производството на нови мебели- Производство на по- малко артикули, в следствие на повторната употреба на ЕГО- Намаляване на въглеродните емисии

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Таблица 10 Общини с население между 25001 и 50 000 жители

Общини с население между 25 001 и 50 000 жители	
Социални	<ul style="list-style-type: none">- Развитие на градски тип райони/ областни градове - големи градове с висока гъстота на населението- Развитие на местните квартали;- Разработване на нови начини за предоставяне на обществени услуги;- Заетост, стажове и обучение;- Възможности за доброволчество;- Осигуряване на основни артикули (мебели) на социално слаби и хора в неравностойно положение- Повишена осведоменост и полезни промени в поведението- Повишени самочувствие, самоувереност и благополучие на гражданите- Предоставяне на по-добри услуги на гражданите;
Икономически	<ul style="list-style-type: none">- Укрепване на местната икономика;- Потенциал за иновации- Подобряване на търговския баланс в страната <p>Ползи за местните власти:</p> <ul style="list-style-type: none">- Намалени разходи за управление на ЕГО;- Намаляване на разходите за услуги, предоставяни от социалните служби;- Приходи от продажбата на стоки и материали, продукти от дейността на центрове. <p>Ползи за местното население:</p> <ul style="list-style-type: none">- Намаляване на бедността- Насърчаване на финансовата независимост на гражданите чрез откриване на нови работни места

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

	<ul style="list-style-type: none">- Намаляване на разходите за покупка на мебели и други артикули.- Подобрене на междусекторната работа в местните власти Ползи за производителите: <ul style="list-style-type: none">- Възможност за покупка на стоки и материали на по ниски цени;- По-ниски транспортни разходи за доставка на материали;- По-ниски допълнителни разходи за вода, енергия и труд
<p style="text-align: center;"><i>Екологични</i></p>	<ul style="list-style-type: none">- Постигане на целите, свързани с управлението на отпадъците на национално и регионално ниво;- Намалено негативно въздействие върху околната среда в следствие използването на ресурси;- Намаляване на вредното въздействие върху ОС, свързани с депониране на ЕГО;- Намаляване на количествата генерирани едрогабаритни отпадъци;- Намаляване на вторичните пожари поради по- малка вероятност едрогабаритните отпадъци да бъдат оставяни на публични места за дълги периоди от време;- Намаляване на нуждите от използване на земни ресурси;- Намаляване на замърсяването, свързано с добива, преработката и производството на материали;- Добив на по- малко суровини, необходими за производството на нови мебели- Производство на по- малко артикули, в следствие на повторната употреба на ЕГО- Намаляване на въглеродните емисии

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Таблица 11 Общини с население между 50 001 и 150 000 жители

Общини с население между 50 001 и 150 000 жители	
Социални	<ul style="list-style-type: none">- Развитие на районите/областни градове – големи градове с висока гъстота на населението- Развитие на местните квартали;- Разработване на нови начини за предоставяне на обществени услуги;- Заетост, стажове и обучение;- Възможности за доброволчество;- Осигуряване на основни артикули (мебели) на социално слаби и хора в неравностойно положение- Повишена осведоменост и полезни промени в поведението- Повишени самочувствие, самоувереност и благополучие на гражданите- Предоставяне на по- добри услуги на гражданите;
Икономически	<ul style="list-style-type: none">- Укрепване на местната икономика;- Потенциал за иновации- Подобряване на търговския баланс в страната <p>Ползи за местните власти:</p> <ul style="list-style-type: none">- Намалени разходи за управление на ЕГО;- Намаляване на разходите за услуги, предоставяни от социалните служби;- Приходи от продажбата на стоки и материали, продукти от дейността на центровете. <p>Ползи за местното население:</p> <ul style="list-style-type: none">- Намаляване на бедността- Насърчаване на финансовата независимост на гражданите чрез откриване на нови работни места- Намаляване на разходите за покупка

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

	<p>на мебели и други артикули.</p> <ul style="list-style-type: none">- Подобрене на междусекторната работа в местните власти <p>Ползи за производителите:</p> <ul style="list-style-type: none">- Възможност за покупка на стоки и материали на по ниски цени;- По- ниски транспортни разходи за доставка на материали;- По- ниски допълнителни разходи за вода, енергия и труд
Екологични	<ul style="list-style-type: none">- Постигане на целите, свързани с управлението на отпадъците на национално и регионално ниво- Намалено негативно въздействие върху околната среда в следствие използването на ресурси;- Намаляване на вредното въздействие върху ОС, свързани с депониране на ЕГО;- Намаляване на количествата генерирани едрогабаритни отпадъци;- Намаляване на вторичните пожари поради по- малка вероятност едрогабаритните отпадъци да бъдат оставяни на публични места за дълги периоди от време;- Намаляване на нуждите от използване на земни ресурси;- Намаляване на замърсяването, свързано с добива, преработката и производството на материали;- Добив на по-малко суровини, необходими за производството на нови мебели- Производство на по- малко артикули, в следствие на повторната употреба на ЕГО- Намаляване на въглеродните емисии

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Таблица 12 Общини с население над 150 000 жители

Общини с население над 150 000 жители	
Социални	<ul style="list-style-type: none">- Развитие на районите/областни градове – големи градове с висока гъстота на населението- Развитие на местните квартали;- Разработване на нови начини за предоставяне на обществени услуги;- Заетост, стажове и обучение;- Възможности за доброволчество;- Осигуряване на основни артикули (мебели) на социално слаби и хора в неравностойно положение- Повишена осведоменост и полезни промени в поведението- Повишени самочувствие, самоувереност и благополучие на гражданите- Предоставяне на по-добри услуги на гражданите;
Икономически	<ul style="list-style-type: none">- Укрепване на местната икономика;- Потенциал за иновации- Подобряване на търговския баланс в страната <p>Ползи за местните власти:</p> <ul style="list-style-type: none">- Намалени разходи за управление на ЕГО;- Намаляване на разходите за услуги, предоставяни от социалните служби;- Приходи от продажбата на стоки и материали, продукти от дейността на центровете. <p>Ползи за местното население:</p> <ul style="list-style-type: none">- Намаляване на бедността- Насърчаване на финансовата независимост на гражданите чрез откриване на нови работни места- Намаляване на разходите за покупка

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

	<p>на мебели и други артикули.</p> <ul style="list-style-type: none">- Подобрене на междусекторната работа в местните власти <p>Ползи за производителите:</p> <ul style="list-style-type: none">- Възможност за покупка на стоки и материали на по ниски цени;- По- ниски транспортни разходи за доставка на материали;- По- ниски допълнителни разходи за вода, енергия и труд
<p><i>Екологични</i></p>	<ul style="list-style-type: none">- Постигане на целите, свързани с управлението на отпадъците на национално и регионално ниво- Намалено негативно въздействие върху околната среда в следствие използването на ресурси;- Намаляване на вредното въздействие върху ОС, свързани с депониране на ЕГО;- Намаляване на количествата генерирани едрогабаритни отпадъци;- Намаляване на вторичните пожари поради по- малка вероятност едрогабаритните отпадъци да бъдат оставяни на публични места за дълги периоди от време;- Намаляване на нуждите от използване на земни ресурси;- Намаляване на замърсяването, свързано с добива, преработката и производството на материали;- Добив на по-малко суровини, необходими за производството на нови мебели- Производство на по- малко артикули, в следствие на повторната употреба на ЕГО- Намаляване на въглеродните емисии

Години наред гражданите предават едрогабаритни отпадъци за повторна употреба и съответно получават употребявани едрогабаритни отпадъци, чрез подаряване или продажба

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

между семейство и приятели. Удължаване продължителността на живота на едрогабаритните отпадъци чрез предлагането им за повторна употреба или рециклиране е ефективен метод за управление и ресурсите по устойчив начин, ключов компонент на модела на кръговата икономика и рамката за управление на отпадъците.

Стремежът за стимулиране на повторната употреба и рециклирането при управлението на едрогабаритните отпадъци може да помогне в развитието на редица местни структури и да донесе допълнителни социални, икономически и екологични ползи.

3. Модели за изграждане и функциониране на центрове за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци

3.1. Предварителни съображения

Концептуалните подходи за управление на отпадъците са много различни при различните местни условия, съответно и моделите за изграждане и функциониране на центрове за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци също са различни.

За да бъде избрана една концепция при планирането на изграждането им е необходимо да бъдат отчетени аспекти от различни сфери. Ефективността на извършваните дейности и положителна нагласа на населението зависят предимно от това как ще се интегрира местната концепция за управление на отпадъците и как ще бъде адаптирана към индивидуалните местни нужди и условия. Това се отнася за размера, оборудването, местоположението, дизайна, предоставените допълнителни услуги и до цялостното функциониране на центрoвете за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци. В съответствие с това трябва да се вземат предвид местните пространствени особености, общите условия на пазара за продажба на употребявани вещи, възможностите за доставки на материали и артикули от бизнеса и произтичащите от тези дейности логистични аспекти. Трябва да бъдат спазени и законовите изисквания, свързани с проектирането и функционирането на центрoвете и площадките, препоръчително е да бъде направено и проучване на нагласите на населението. При разработването на моделите по типове населени места важна роля играят икономическите условия и структурно селищните условия. В повечето случаи в общините вече е изградена система за разделно събиране на рециклируеми материали, като стъкло, хартия и пластмаса, а други типове отпадъци (като текстил, обемни/ едрогабаритни отпадъци) се събират най-често с общия поток на битовите отпадъци, чрез организирани кампании за събиране и/или чрез опция за безвъзмездно предаване на площадки за разделно събиране на отпадъци.

Основен параметър при планирането на изграждането на центрoвете е броят на населението в дадена община, отдалеченост на селата/кварталите, както и гъстотата на населението. При

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

всички случаи при планирането на местата, на които ще бъдат изградени централите и площадките за разделно събиране трябва да се предвидят:

- Възможност, позволяваща на гражданите, които не разполагат със собствено превозно средство да предават едрогабаритните си отпадъци, например чрез организирани кампании за разделно събиране или чрез временни/мобилни пунктове за разделно събиране.
- Достъпност на площадките/ централите за разделно събиране на отпадъците, на които жителите да могат да предават безвъзмездно своите разделно събрани отпадъци.

Възможно е един център да се ползва от няколко населени места, при положение, че същите не са много големи, събрани са в гъсто населен район и не са на много голямо разстояние едно от друго.

3.2. Планиране на изграждането на централите за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци

След като бъде определена задачата на центъра и интегрирането му в цялостната концепция за управление на отпадъците, трябва да се планира последващото изграждане на централите и площадките.

Съществен аспект в процеса на планиране е предоставянето на одобрение и изпълнение на свързаните с това одобрение изисквания на компетентния орган. Проектът трябва да бъде съгласуван в началото на планирането, за да може да бъдат включени изискванията в планирането на ранен етап.

Съществени стъпки, които трябва да бъдат изпълнени при планирането могат да бъдат обобщени така:

- Описание на правната рамка и изискванията на властите
- Разполагане с подходящ терен, на който да бъдат разположени обектите
- Разположение на сградите и прилежащата инфраструктура съобразно наличния терен
- Проектиране
- Начин на изпълнение

Планът би могъл да бъде адаптиран съобразно формата и размерът на участъка с който се разполага в конкретния случай и да бъде съобразен със нуждите в съответната общност.

В зависимост от цялостната концепция, едно от първите изисквания относно местоположението на централите и площадките, и е от съществено значение, е необходимостта от разполагането им близо до гражданите. Не на последно място трябва да се вземат предвид и изискванията за такъв тип обекти, произтичащи от законовите разпоредби. Разполагането на центъра в непосредствена близост до общността увеличава използваемостта и по този начин приемането от страна на населението, въпреки това, фактически непосредствена близост до гражданите не съществува. Централното разположение на обекта трябва да се разглежда като подкрепящ фактор, но не и като фактор от съществено значение. Опция за подходящо разположение на централите и площадките е разполагането им например в покрайнините на населените места, в близост

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

до търговски центрове, бензиностанции и др., което би увеличило посещаемостта. При положение, че вече има изградени същите или подобни центрове, както и изградени регионални депа или функциониращи площадки за разделно събиране на отпадъци от домакинствата, отговарящи на нормативните изисквания, които са подходящи за извършване на дейностите по временно съхранение, повторна употреба, подготовка за повторна употреба и рециклиране на разделно събрани едрогабаритни отпадъци, то би следвало да се проучи възможността те да бъдат използвани. Преди да бъде направен окончателен избор относно местоположението на обектите, трябва да разгледат и най-лесните възможности относно достъпността на вода, електрическа, канализационна и пътна мрежа.

3.3. Модели на центрове за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци.

Модел 1 - Модул към вече съществуваща система за управление на отпадъците.

При положение, че вече има изградени регионални депа или площадки за предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата (площадки) отговарящи на нормативните изисквания, които са подходящи за извършване на дейностите по временно съхранение, повторна употреба, подготовка за повторна употреба и рециклиране на разделно събрани едрогабаритни отпадъци, то би следвало да се проучи възможността те да бъдат използвани, дори това да налага допълнителни инвестиции. На съществуващите регионални депа или площадки е изградена съпътстващата инфраструктура – водоснабдителна и канализационна мрежа, електроснабдяване, пътища за достъп, пречиствателни съоръжения и административни пространства, което е тясно свързано с размера на инвестициите.

Конкретни стъпки за изграждане на центрoвете и площадките при Модел 1:

- ❖ Осигуряване на финансиране е първата стъпка, която трябва да бъде предприета преди проектирането и изграждането на центъра. Възможните източници на финансиране са:
 - Общински бюджет;
 - Такса битови отпадъци;
 - Европейски и международни програми;
 - Публично-частни партньорства;
 - Създаване на социални предприятия;
 - Икономически субекти, които изцяло да извършват дейностите по повторна употреба и подготовка за повторна употреба на едрогабаритни отпадъци.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

- ❖ Преди реализацията на Модел 1 са необходими предварителни действия по изготвяне на инвестиционен проект, съгласуване с компетентните органи и издаване на необходимите разрешения.
- ❖ За реализацията на Модел 1 е необходимо наличието на следните обекти и прилежаща инфраструктура:
 1. Вход с бариера
 2. Ограда
 3. Информационна табела
 4. Вътрешни комуникационни пътища
 5. Вътрешно-площадкови инженерно-технически проводи – ел. захранване, водоснабдяване
 6. Вертикална планировка
 7. Зона за озеленяване
 8. Площадка за приемане, сортиране и временно съхранение на разделно събрани отпадъци
 9. Закрита площ за приемане, сортиране и временно съхранение на разделно събрани отпадъци
 10. Склад за съхранение на материалите, които ще бъдат предадени за последваща обработка (суровини)
 11. Сграда за извършване на дейности свързани с подготовката за повторна употреба
 12. Административна сграда със зона за почивка на персонала, санитарен възел, офиси и магазин за продажба.
 13. Химическа тоалетна
 14. Рампа на товарно-разтоварна зона
 15. Паркинг
- ❖ Необходима техника и оборудване за експлоатация на центъра
 1. Контейнери за събиране на едрогабаритни отпадъци
 2. Контейнери за събиране на материали за последваща обработка (дърво, метал, текстил и др.)
 3. Мотокар
 4. Шредер
 5. Товарен камион за транспортиране на едрогабаритни отпадъци и материали.
 6. Инструменти и техника
 7. Обзавеждане

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Капацитета на Модел 1 ще варира спрямо нуждите на населеното място, обслужваните граждани и генерираните едрогабаритни отпадъци. Примерна схема на Модел 1 е представена в Приложение 1.

Модел 2 – Нов център за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци

Този модел е подходящ за реализиране при положение, че има изградено регионално депо отговарящо на нормативните изисквания или площадка, които не са подходящи за реализиране на модел 1; налага се изграждане на център който да обслужва няколко населени места или няма изградено регионално депо.

Конкретни стъпки за изграждане на централите и площадките при Модел 2:

- ❖ Осигуряване на финансиране е първата стъпка, която трябва да бъде предприета преди проектирането и изграждането на центъра. Възможните източници на финансиране са:
 - Общински бюджет;
 - Такса битови отпадъци;
 - Европейски и международни програми;
 - Публично- частни партньорства;
 - Създаване на социални предприятия;
 - Икономически субекти, които изцяло да извършват дейностите по повторна употреба и подготовка за повторна употреба на едрогабаритни отпадъци.

- ❖ Преди реализацията на Модел 2 са необходими предварителни действия по осигуряване на подходящ терен за изграждане на центъра, изготвяне на инвестиционен проект, съгласуване с компетентните органи и издаване на необходимите разрешения.

- ❖ За реализацията на Модел 2 е необходимо наличието на следните обекти и прилежаща инфраструктура:
 1. Довеждаща инфраструктура – път за достъп, електроснабдяване, водоснабдяване и канализация
 2. Вход с бариера
 3. Ограда
 4. Място за информационна табела
 5. Везна
 6. Вътрешни комуникационни пътища

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

7. Вътрешно-площадкови инженерно-технически проводи – ел. захранване, водоснабдяване
8. Графопост
9. Вертикална планировка (тротоари, бордюри)
10. Зона за озеленяване
11. Площадка за приемане, сортиране и временно съхранение на разделно събрани отпадъци (настилка бетонова с асфалто-бетонов екран)
12. Закрита площ за приемане, сортиране и временно съхранение на разделно събрани отпадъци
13. Склад за съхранение на материалите, които ще бъдат предадени за последваща обработка (суровини)
14. Сграда за извършване на дейности свързани с подготовката за повторна употреба (ремонт, почистване и др.)
15. Административна сграда със зона за почивка на персонала, санитарен възел, офиси и магазин за продажба.
16. Химическа тоалетна
17. Рампа на товарно-разтоварна зона
18. Паркинг

Необходима техника и оборудване за експлоатация на центъра:

1. Контейнери за събиране на едрогабаритни отпадъци
2. Контейнери за събиране на материали за последваща обработка (дърво, метал, текстил и др.)
3. Мотокар
4. Шредер
5. Товарен камион за транспортиране на едрогабаритни отпадъци и материали.
6. Инструменти и техника
7. Обзавеждане

Капацитета на Модел 2 ще варира спрямо нуждите на населеното място, обслужваните граждани и генерираните едрогабаритни отпадъци. Примерна схема на Модел 2 е представена в Приложение 2.

3.4. Приложение на моделите към различни типове общини според броя на населението им

Моделите са насочени към различни типове общини, групирани според броя на населението им, както следва:

- общини с население под 3 000 жители

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Модел 1 е най- подходящата за реализиране алтернатива за изграждане на центрове за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци. Общините с население под 3 000 жители са предимно в селските райони, където населението генерира едрогабаритни отпадъци в ограничени количества и изграждането на нови центрове и площадки няма да бъде икономически ефективно. Същевременно общините членуват в Регионални сдружения за управление на отпадъците и са изградени (или са в процес на изграждане) регионални депа за битови отпадъци.

Поради по-високата стойност на инвестицията и по-малкото количество генерирани едрогабаритни отпадъци, Модел 2 не е препоръчителна алтернатива за реализиране.

- общини с население между 3 001 и 25 000 жители

Модел 1 е най- подходящата за реализиране алтернатива за изграждане на центрове за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци. Общините с население между 3 001 и 25 000 жители се състоят предимно от малки населени места, като по-голяма част от населението е съсредоточено в общинските центрове. Изграждането на нови центрове и площадки няма да бъде икономически ефективно. Същевременно общините членуват в Регионални сдружения за управление на отпадъците и са изградени (или са в процес на изграждане) регионални депа за битови отпадъци.

Поради по-високата стойност на инвестицията и по-малкото количество генерирани едрогабаритни отпадъци, Модел 2 не е препоръчителна алтернатива за реализиране в този тип общини.

- общини с население между 25 001 и 50 000 жители;

В общините попадащи в този диапазон на население са подходящи за реализиране както Модел 1, така и Модел 2, в зависимост от населението в съответната община. Тук попадат 17 града с население между 25 000 и 50 000 жители. В тези общини е допустимо изграждането на нови центрове и площадки, както и изграждането на модул към съществуващо регионално депо за битови отпадъци. В зависимост от нуждите в дадена община е възможно реализирането и на двете алтернативи. Изборът на Модел следва да бъде съобразен и с наличието на финансова обезпеченост.

- общини с население между 50 001 и 150 000 жители;

В общините попадащи в този диапазон на население са подходящи за реализиране както Модел 1, така и Модел 2. В тези общини е допустимо изграждането на нови центрове и площадки, както и изграждането на модул към съществуващо регионално депо за битови отпадъци. В зависимост от нуждите в дадена община е възможно реализирането и на двата модела, като при необходимост е препоръчително изграждането на повече от един център

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадка за разделно събрани отпадъци.

- общини с население над 150 001 жители.

Това са най-големите български общини. В тези общини следва да се изградят няколко центрове и площадки, които да обслужват цялото население на съответната община. Подходящи за реализиране са и двата модела или комбинация от тях, представени в настоящата задача. Местните власти следва да изберат и приложат моделите в зависимост от различни фактори – брой население, генерирани едрогабаритни отпадъци, социални и икономически условия, нагласи на гражданите, финансови средства, наличие на подходящи терени и други фактори.

3.5. Функциониране на центрoвете за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци

Преди центрoвете и площадките да влязат в експлоатация трябва да се изяснят редица въпроси и да се вземат решения относно:

- Дефиниране на оперативен модел;
- Избиране на оператор и сключване на договор;
- Изготвяне на договори за маркетинг и закупуване;
- Оперативни разпоредби;
- Осигуряване на персонал;
- Определяне на работно време;
- Организиране на дейностите;
- Логистика;
- Счетоводно отчитане на разходите.

Оператор на център би могъл да бъде избран от следните опции спрямо местните условия, като възможните опции са следните:

- Компания/ асоциация за управление на отпадъците;
- Общинска организация за управление на отпадъците;
- Регионална организация за управление на отпадъците;
- Социално предприятие за повторна употреба;
- Частни фирми, сдружения и организации.

3.5.1. Рамка за повторно използване на ЕГО (за организации/центрове за повторна употреба)

Рамката за успешно управление на ЕГО чрез повторната употреба им се състои от няколко аспекта/ стъпки, които трябва да бъдат планирани при създаването на центрoвете за повторна употреба и подготовка за повторна употреба.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

- Първоначална подготовка и набиране на едрогабаритни материали, подходящи за повторна употреба и подготовка за повторна употреба;
- Правилно функциониране;
- Предлагане за повторна употреба чрез продажба или дарение.

Първоначална подготовка

Трябва да се създадат стандартни оперативни процедури (СОП), за да се покрият всички оперативни аспекти, свързани с набирането на материали. Процедурите могат да бъдат например: подробни критерии за приемане на материалите, процедури за обработка на материалите и др. Списъкът на СОП трябва да бъде актуализиран периодично, оценявайки ефективността на процедурите и осигуряване на съответствие с променящото се законодателство.

Приемането на едрогабаритни отпадъци на територията на центровете трябва да се извършва по следните начини:

- ✓ Директно приемане от гражданите на общината, които ще донесат отпадъците в центъра;
- ✓ Приемане на отпадъците от гражданите чрез организирани кампании за събиране в населените места, като приетите отпадъци по този начин се транспортират с превозно средство до центъра;
- ✓ На територията на центровете няма да се извършва оползотворяване и обезвреждане на отпадъците.

Критериите за приемане на едрогабаритните отпадъци могат да бъдат зададени чрез създаването на работни листа за охарактеризиране на отпадъци.

Правилно функциониране

При приемането на едрогабаритните отпадъци е важно да се въвежда информация относно дарителя, потвърждение на собствеността и потвърждение, че лицето дарява/предава предмета, без да има претенции към него. Макар това на пръв поглед да изглежда трудно, биха могли да бъдат разработени прости шаблони, в които да бъде записвана тази информация при предаването на отпадъка.

Работни листа за охарактеризиране на отпадъците

Работните листа за охарактеризиране на отпадъците трябва да бъдат достъпни за гражданите и представителите на бизнеса, за да могат да се запознаят по- подробно с това, кои едрогабаритни отпадъци са подходящи за повторна употреба и подготовка за повторна употреба.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Години наред гражданите предават ЕГО за повторна употреба и съответно получават употребявани ЕГО, чрез подаряване или продажба между семейство и приятели. Удължаване продължителността на живота на ЕГО чрез предлагането им за повторна употреба или рециклиране е ефективен метод за управление и ресурсите по устойчив начин, ключов компонент на модела на кръговата икономика и рамка за управление на отпадъците.

Въвеждането на „Работни листа за характеризирание на ЕГО“ илюстрират добра практика, която може да бъде използвана от операторите на централите за повторна употреба и рециклиране на ЕГО. Работните листа представляват рамка, включваща препоръчителни процедури, примерни подходи и решения, предназначени да помогнат на операторите да охарактеризират ЕГО, да увеличат ефективността на ресурсите и да осигурят по-добро обслужване на населението.

Посочените по-долу работни листа (Фигура 3 и Фигура 4) се явяват помощна рамка при определянето дали даден артикул е подходящ за повторна употреба, рециклиране или друг тип управление и пренасочването на въпросният артикул за последваща обработка.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

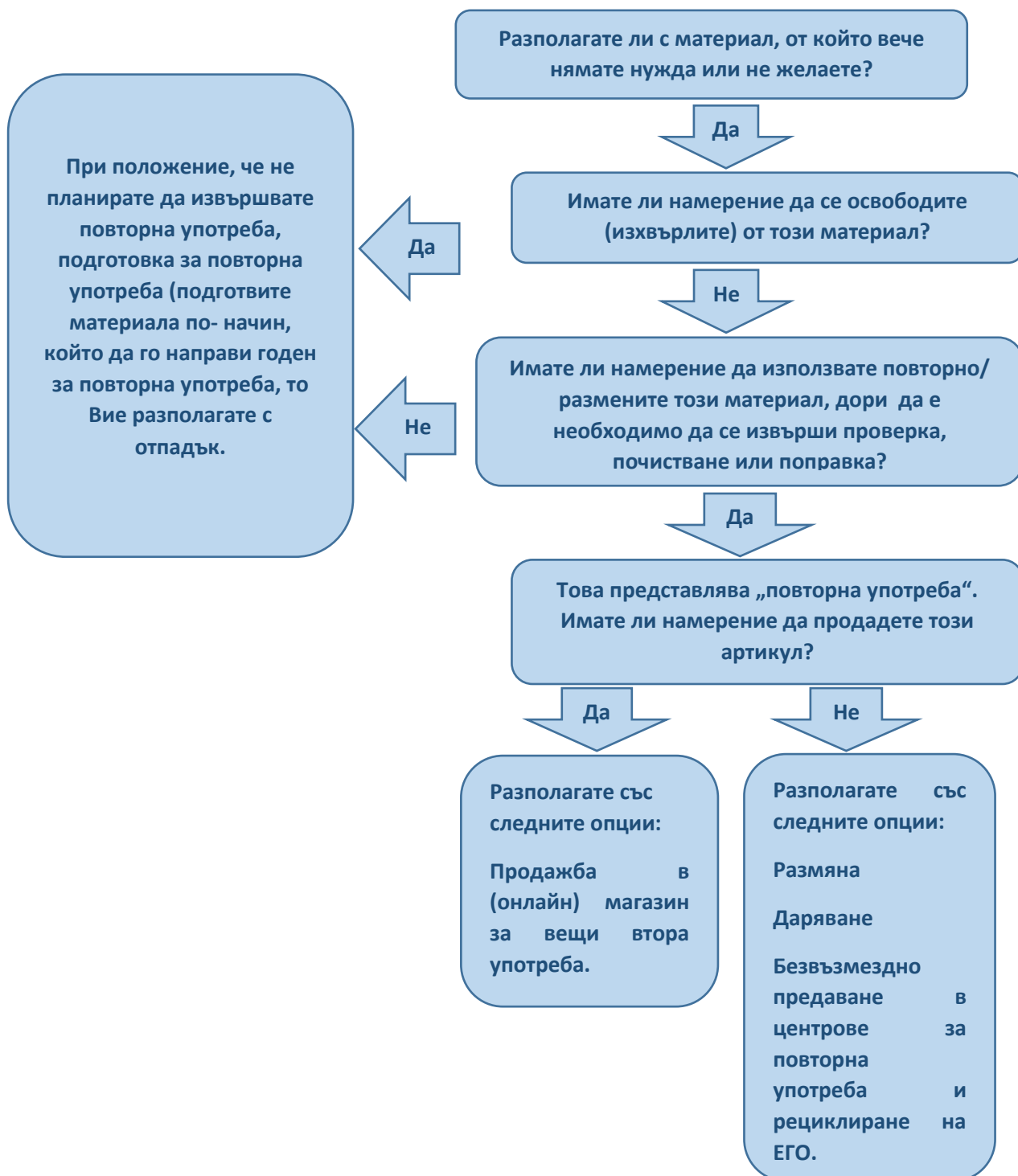
Фигура 3 Работен лист за охарактеризиране и приемане на отпадък (за операторите на централите)

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Фигура 4 Работен лист за охарактеризиране и предаване на отпадък (за бизнеса и гражданите)

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Обществено възприятие

За подобряване на общественото възприятие към предлаганите услуги е важно да бъдат организирани информационни кампании и популяризиране на местно и национално ниво относно ползите от повторната употреба и рециклирането на ЕГО.

Правилно съхранение

Предлагането на употребявани мебели изисква те да бъдат в добро състояние и да бъдат съхранявани правилно с цел предпазването им от повреди. Изискванията за правилно съхранение важат както за едрогабаритни отпадъци преди предаването им, така и за съхранението им след предаването им. При положение, че центърът не разполага с достатъчно място за съхранение, то трябва да бъде предоставена резервна алтернатива за временно съхранение, на които да бъдат съхранявани предадените едрогабаритни отпадъци.

Потенциална алтернатива може да включва централен склад/ хале за съхранение на едрогабаритни отпадъци, споделено с други центрове за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци.

Оперативни нужди

Центровете за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадките се нуждаят от ресурси като персонал, пространство, инструменти и транспорт за нормалното си функциониране.

- Персоналът обикновено се състои от доброволци, платени служители и наети лица по социални програми. Всички хора, работещи в центровете трябва да бъдат специално обучени и да разполагат със знания и умения, за да изпълняват тяхната специфична функция, да имат яснота относно отговорностите им и да получават адекватен надзор.
- Физическото пространство е важно за всички организации за повторна употреба (които не работят онлайн), за да работят с материалите и да ги предлагат за препродажба или замяна. Също така трябва да бъде предвидено и пространство за служителите (за почивка и съхранение на лични вещи) и офис пространство за административни задължения.
- Много от операциите по подготовка за повторна употреба налагат необходимостта и от пространство за извършване на дейностите по почистване, поправка и ремонт. Важно е работните места и използваната техника и инструменти да са безопасни и подходящи за изпълнението на дадена задача. Прилагат се стандартните правила за здраве и безопасност, въвеждане на графици за поддръжка с цел намаляване на риска от злополуки.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

- Наличието на моторни превозни средства на разположение на центъра е предпоставка, за увеличаване на получаваните материали (например ван или камион), които да бъдат използвани, когато клиентите/дарителите не могат да доставят само своите употребявани вещи. Тази инвестиция обхваща разходи за закупуване на превозните средства, съхраняването им, застраховка, горивото, поддръжка и обучението на персонал, който да ги експлоатира.

Предлагане за повторна употреба чрез продажба или дарение

Когато се предлагат продукти за повторна употреба, независимо дали чрез продажба, дарение или размяна е добра практика да се водят записи на всички транзакции, които трябва да съдържат следната минимална информация: описание на продукта, продавач и купувач. Разписките също така биха могли да съдържат и рекламна информация, целяща повишаване на осведомеността относно повторното използване.

Повишаване на обществената осведомеността е ключов фактор за постигане на успех при изпълнението на този тип дейности. Информационните кампании могат да бъдат организирани чрез много канали, включително традиционна реклама в печат и медии, но също така и по-евтини алтернативи, като социални медии и онлайн магазини.

3.5.2. Експлоатационни разходи

Най-общо експлоатационните разходи за функциониране на централите за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци, биха могли да бъдат разделни на три групи:

- Разходи за персонал;
- Постоянни разходи;
- Променливи разходи.

Таблица 13 Видове разходи, влияещи фактори и режим на плащане

Видове разходи	Влияещи фактори	Режим на плащане
Разходи за персонал - Заплати; - Осигуровки; - Други	- Работно време на центъра - Нает персонал (брой)	- Заплащане на час

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Постоянни разходи - електроенергия - вода - телефон - разходи за амортизации - логистика - други	- Работно време на центъра - Използвана площ и техника	- Фиксирани цени - Потребление - Използване на техниката
Променливи разходи - почистване на сняг; - косене на тревни площи - почистване - ремонт и поддръжка - други	- работни дни на центъра - прилежащи площи - използвана техника	- тип на извършваната дейност - таксуване на обработена площ - непредвидени повреди

Предпоставка за успешното управление на разходите за експлоатация е създаването на собствена програма, отчитаща конкретните разходи. Чрез създаването на програмата за отчитане на разходите може да се постигне постоянна икономическа ефективност на дейностите извършвани в центровете и площадките.

Транспортните разходи представляват значителна част от експлоатационните разходи на центровете и е от съществено значение правилната организация на транспортните маршрути. Този аспект трябва да бъде отчетен още на ниво планиране и по-конкретно при извършването на избор относно местоположение на центъра и площадката и възможни транспортни маршрути, което в последствие може да намали значително транспортните разходи.

Размерът на експлоатационните разходи могат да варират в широки граници, в зависимост от размера на използваната площ и техника, капацитета на центъра, обслужваното население, начина на наемане на персонал и други специфични социално-икономически условия в съответната община.

4. Оценка на възможностите за участие на частните икономически субекти и гражданите в процеса на управление на едрогабаритните отпадъци като част от потока битови отпадъци

Европейската комисия прие пакет от мерки за кръговата икономика, за да стимулира прехода на Европа към такава икономика. Преходът към икономика, доближаваща се в по-

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

голяма степен до кръгова икономика, при която стойността на стоките, материалите и ресурсите се запазва възможно най-дълго в икономиката, а генерирането на отпадъци е сведено до минимум, е основен принос за усилията на ЕС за изграждане на устойчива и конкурентоспособна икономика с ефективно използване на ресурсите. Кръговата икономика ще направи ЕС по-конкурентоспособен, като предпази бизнеса от недостига на ресурси и нестабилността на цените и спомогне за създаването на нови бизнес възможности и на иновационни и по-ефикасни начини за производство и потребление. Тя ще създаде на местно възможности за социална интеграция и сближаване.

Пакетът от мерки за кръговата икономика е набор от законодателни промени в сферата на отпадъците, насочени към подобряване на управлението на отпадъците. Приета са промени в редица Директиви: Директива (ЕС) 2018/851 от 30 май 2018 година за изменение на Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците; Директива (ЕС) 2018/850 от 30 май 2018 година за изменение на Директива 1999/31/ЕО относно депонирането на отпадъци; Директива 2018/852 от 30 май 2018 година за изменение на Директива 94/62/ЕО относно опаковките и отпадъците от опаковки.

Приоритетните области за кръговата икономика са:

- хранителни продукти и битови хранителни отпадъци;
- бързо-оборотни стоки и отпадъци от преработката при промишлено производство на напитки;
- опаковки и отпадъци от опаковки;
- електрическо и електронно оборудване и отпадъци от ЕЕО;
- текстилни изделия и отпадъци от текстил;
- мебели и отпадъци от производство на мебели;
- строителни отпадъци;
- автомобили и ИУМПС.

Отговорност на местните власти е управлението на процесите на едрогабаритните отпадъци като част от потока битови отпадъци, при спазване на йерархията за управление на отпадъците. Частните икономически субекти и гражданите могат да участват активно в тези процеси.

Гражданските сдружения и неправителствените организации могат да бъдат ефективен партньор на местните власти при организация на дейности за предотвратяване на образуването на отпадъци, повторна употреба, подготовка за повторна употреба на отпадъци, което ще спести ресурси на общината и ще подобри прилагането на йерархията за управление на отпадъците и пакета от мерки за кръговата икономика, особено по отношение на хранителните отпадъци, текстилни отпадъци, поправка, почистване и ремонт на едрогабаритни отпадъци - например: мебели, килими и други рециклируеми отпадъци.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Гражданското общество се превръща в основен участник в процесите на вземане на решения в областта на околната среда и е ценен партньор в осъществяването и наблюдението на екологичните политики на местно, национално и световно равнище. Когато техните възможности са адекватно разработени, организациите на гражданското общество (ОГО) и неправителствените организации (НПО) могат да предоставят техническа помощ за общностите и подкрепа на програмите за управление на отпадъците и развитие на местно ниво, както и улесняване на комуникацията между тях.

Основните предимства, които НПО допринасят за тази роля, са гъвкавост, способност за новаторство, ориентация към населението, хуманитарна целева ориентация, статут на нестопанска цел, отдаденост и ангажираност, както и набиране на персонал. НПО могат да са полезни в следните дейности:

- Образователни кампании / курсове по отношение на предотвратяване образуването на отпадъци и рециклирането напр. чрез писмено, устно и/или визуално послание така, че населението да бъде запознато със значението на разделянето при източника, както и за важността интегриране на дейностите по повторна употреба и подготовка за повторна употреба.
- Публикуване на различни статии и книги, както и видеоклипове за училища и институции, които управляват битови отпадъци. Тези образователни кампании могат да бъдат предназначени да се изяснят икономическите, екологичните и социалните ползи от рециклирането и използването на отпадъци за полезни продукти и схеми за оползотворяване.
- Организиране на благотворителни магазини, интернет-форуми за обмен на информация, организирани форуми за размяна на предмети и ремонтирани уреди/оборудване на местно ниво.
- Техническа помощ за общностите и подкрепа на програмите за управление на отпадъците и развитие на местно ниво.
- Участие в създаването на по-благоприятна регулаторна рамка за ангажиране на гражданското общество и за оказване на влияние и улесняване на подходящите местни и национални политики в областта на управление на отпадъците в различните сектори.
- Улесняване на комуникацията между различните заинтересовани страни.

Местните власти трябва сериозно да проучат възможностите за организиране на дейностите по повторна употреба и подготовка за повторна употреба с участието на неправителствения сектор, като преценят както предимствата, така и бариерите пред тях. Да направят оценка на възможностите за: отдаване на пространство/помещения, транспортни разходи, финансиране, подготовка и умения на персонала, снабдяване с материали, подходящи за

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

повторна употреба, публичност и осведоменост за повторната употреба, мониторинг и отчитане на резултатите, необходимост от допълнителни нормативни текстове и насоки и други.

Източник на информация: „Практически наръчник по управление на отпадъците“ (Издание на НСОРБ, създадено по Проект „Подобряване капацитета на общинските служители за предоставяне на качествени публични услуги“, по Административен Договор № BG05SFOP001-2.004-0002-C01/22.12.2016 г. за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.)

В България общините играят ключова роля за управлението на отпадъците. Съгласно чл. 19 от Закона за управление на отпадъците Кметът на общината отговаря за организирането на управлението на битовите и строителните отпадъци, образувани на нейната територия. При изпълнението на тези задължения местните власти могат да привлекат частните икономически субекти и гражданите за участие и подпомагане на тяхната дейност. Съгласно чл. 19, ал. 3, т. 8 от ЗУО кметът на общината съдейства за създаване на центрове за повторна употреба, поправка и подготовка за повторна употреба. За създаването на такива центрове общините могат да си партнират с частните икономически субекти. В тези центрове могат да се създадат нови работни места. Тези центрове могат да се поддържат съвместно със социални предприятия, така хората в неравностойно положение ще придобият нови знания и умения, ще се осигури работа за пенсионирани хора, които имат основни познания за ремонтни дейности. Там също така могат да работят и доброволци. Поправените стоки биха могли да се продават в специални магазини, организирани към централите, On-line, на временни базари.

Участието на частните икономически субекти и гражданите в процеса на управление на отпадъците се разглеждат и в Националния план за управление на отпадъците 2014 – 2020 (НПУО). В Националната програма за предотвратяване образуването на отпадъци се определят участниците в дейностите по предотвратяване образуването на отпадъци: държавата, общините, икономически и научни субекти, неправителствени организации и домакинствата. Определени са мерки за предотвратяване образуването на отпадъци, като част от тях са свързани с възможностите частните икономически субекти и гражданите да участват в процеса на управление на битовите отпадъци. Една от мерките предвидени в НПУО 2014-2020 г е:

Мярка 4.16. Насърчаване на повторната употреба и/или поправка на подходящи изхвърлени продукти или на техните компоненти чрез използването на образователни, икономически, логистични или други мерки, като например създаване или подкрепа на акредитирани центрове и мрежи за поправка и повторна употреба, най-вече в гъсто населените райони.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Същност на мярката - Повторната употреба е един от най-ефективните начини за ПО. Чрез тези действия се удължава жизнения цикъл на продуктите и това води до намаляване на отпадъците по цялата верига – производство, доставка и търговия.

В България съществува добре развита мрежа, най-вече от малки частни фирми, които извършват ремонти на широк кръг стоки – електроуреди, дрехи, обувки, мебели, велосипеди и др. За някои стоки, например дрехи и домакинско ЕЕО, има и магазини за повторна употреба. Нарастваща популярност придобиват и електронните сайтове за търговия или дори подаряване на широк кръг от стоки втора употреба между гражданите (напр. „Продавалник“, „Базар“). Държавните и най-вече общинските органи могат да подпомагат логистично и/или организационно дейността на центрове за ремонт, вкл. и продажбите от и доставките до такива центрове, например чрез: предоставяне на общински помещения специално за такива центрове за ремонт; създаване на доброволен регистър на фирмите, предлагащи такива ремонтни дейности към общината, а в градовете с районно деление към съответната районна общинска администрация; популяризиране на положителните ефекти от повторната употреба; създаване на линк от сайта на съответното министерство/община към сайта на организациите, продаващи стоки втора употреба и пр. Друг подходящ метод за подпомагане е (частично) финансиране на квалификационни курсове, вкл. и чрез ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 г., с цел придобиване или повишаване на квалификацията на работещите в ремонтните фирми и оттам на качеството на услугите и на доверието на потребителите в стоките втора употреба или ремонтираните продукти. Подобна мярка е подкрепата за създаване на „зелени“ работни места от фирми, предоставящи услуги за поправка на продукти. В някои страни-членки се създават държавни и общински центрове за ремонт. В България вероятно по-подходящо ще е публично-частното партньорство, въпреки че и чисто общински центрове са възможни. Мярката, освен екологичен, би имала и социален ефект, поради създаването на нови работни места в сферата на услугите, които биха компенсирали евентуални съкращения поради намаления обем производство в държавата производител. Особено важно е да са води статистика за извършените услуги, за да може да се изчисли количеството спестени отпадъци, тоест да може да се направи точен и надежден индикатор за измерване на успехите на мярката. Колкото до втория аспект на мярката „многократно вместо еднократно“, най-вече поради организационни трудности, тази мярка е слабо застъпена в България. Едно възможно решение, поне за част от случаите, е включването в договора между съответната държавна или общинска администрация с фирмата предоставяща услугата „кетъринг“, на задължителното условие да се използват прибори, чинии и чаши за многократна употреба.

В процеса на разработване, извършихме проучване за количеството и видовете употребявани мебели, които се продават в магазина за вещи втора ръка „Bazar.bg“. В резултат на извършеното проучване установихме, че гражданите използват активно платформата за продажба на своите ненужни мебели. По този начин се предотвратява

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

образуването на голямо количество едрогабаритни отпадъци, тъй като ненужните мебели се използват повторно. Това от своя страна води до спестяване на разходи за тяхното събиране, транспортиране и последващо третиране.

Подготовката за повторна употреба на едрогабаритни отпадъци, би могла да се извършва в центрове за повторна употреба, поправка и подготовка за повторна употреба. Такива центрове могат да се създадат като социални предприятия. Социалните предприятия са част от по-широката социална икономика, или така наречения трети сектор, който включва в себе си всички онези организации които не са част от публичния или частния сектори. В България е приет Закон за предприятията на социалната и солидарна икономика (обн. ДВ. бр. 91 от 2 Ноември 2018 г., изм. ДВ. бр. 17 от 26 Февруари 2019 г.), определящ субектите на социалната и солидарна икономика, даващ определение за социално предприятие и мерки за насърчаване на социалната и солидарната икономика. Съгласно §1 от ДР на Закона „Социално предприятие“ е предприятие, което независимо от правноорганизационната си форма има за предмет на дейност производство на стоки или предоставяне на услуги, като съчетава икономически резултати със социални цели, постига измерима, положителна социална добавена стойност, управлява се прозрачно с участието на членовете, работниците или служителите при вземане на управленски решения, осъществява своята икономическа дейност, като част от средносписъчния брой на персонала са лица по чл. 7, т. 4 и/или като печалбата преимуществено се разходва за осъществяване на социална дейност и/или социална цел съгласно учредителния договор или устав“.

Особено подходящи за създаване на центрове за повторна употреба, поправка и подготовка за повторна употреба като социални предприятия са общините с най-високо ниво на безработица в България. Според данни на Агенцията по заетостта общините с най-високо ниво на безработица в България, представяме в следващата таблица:

Таблица 14 Общини с най-високо средногодишно ниво на безработица през 2017 г.

Общини с най-високо средногодишно равнище на безработица през 2017 г. (над 4 пъти по-високо от средното за страната)					
Район на планиране/област	Област	Община	Равнище на безработица* (%)		Прираст (п.п.)
			2017 г.	2016 г.	
Югозападен	Перник	Грън	29,7	36,9	-7,2
Северозападен	Видин	Брегово	30,2	33,4	-3,2
Северен централен	Русе	Ветово	30,2	33,1	-2,9
Северозападен	Ловеч	Ябланица	30,4	36,5	-6,1
Северен централен	Силистра	Главиница	30,6	33,2	-2,6

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Северозападен	Плевен	Никопол	30,7	35,9	-5,2
Северозападен	Видин	Макреш	30,9	44,3	-13,4
Северозападен	Враца	Криводол	31,8	38,5	-6,7
Югозападен	Благоевград	Якоруда	33,0	42,8	-9,8
Северен централен	Търговище	Антоново	33,4	36,4	-3
Северен централен	Шумен	Върбица	34,3	37,5	-3,2
Югоизточен	Сливен	Котел	34,7	38,2	-3,5
Северозападен	Монтана	Медковец	35,0	40,7	-5,7
Северозападен	Монтана	Бойчиновци	35,2	40,3	-5,1
Северен централен	Силистра	Кайнарджа	37,2	37,6	-0,4
Югоизточен	Стара Загора	Братя Даскалови	38,6	41,5	-2,9
Северозападен	Видин	Чупрене	39,7	44,5	-4,8
Северозападен	Ловеч	Угърчин	40,4	46,4	-6
Северозападен	Монтана	Вълчедръм	40,9	47,9	-7
Северен централен	Шумен	Никола Козлево	44,4	53,8	-9,4
Югозападен	Благоевград	Белица	47,0	53,9	-6,9
Северен централен	Шумен	Венец	48,4	56	-7,6
Югоизточен	Стара Загора	Николаево	48,5	59,5	-11
Северозападен	Враца	Борован	50,0	61,0	-11
Северозападен	Враца	Хайредин	50,1	60,9	-10,8
Северен централен	Шумен	Каолиново	50,2	55,5	-5,3
Северозападен	Монтана	Якимово	51,3	63,0	-11,7
Северозападен	Видин	Димово	52,2	59,3	-7,1
Северозападен	Видин	Ружинци	60,2	72,0	-11,8

Източник: Агенция по заетостта. (<https://www.az.government.bg/bg/stats/view/4/244/>)

Създаването на социални предприятия, които извършват дейности по повторна употреба, ремонт и рециклиране на едрогабаритни отпадъци в тези общини ще постигне няколко цели:

- Насърчаване на повторната употреба;
- Създаване на местни възможности за работа на хората, които са трайно безработни;
- Отклоняване от депониране на по-големи количества едрогабаритни отпадъци които преминават през повторна употреба, подготовка за повторна употреба и рециклиране;
- Придобиване на нови знания и умения за хора, които са уязвима част от обществото;
- Изпълнение на задълженията на кмета за управлението на едрогабаритните отпадъци като част от потока битови отпадъци;
- Намаляване на разходите за събиране и транспортиране на изхвърлените едрогабаритни отпадъци;

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Необходимостта от разполагане с различни възможности за интегриране на частните икономически субекти и гражданите в процеса на управление на едрогабаритните отпадъци произтича от нарастващата сложност в управлението на отпадъците в световен мащаб.

Получаването на задълбочени познания за различните възможности относно управлението на едрогабаритните отпадъци и възможностите на частните икономически субекти и на гражданите за участие в тези процеси е важна част от планирането на общинските власти.

5. Провеждане на информационни кампании и предприемането на действия по обучението на гражданите относно повторната употреба, събирането и третирането на едрогабаритни отпадъци

В рамките на проведеното проучване сред общинските администрации, при разработване на Ръководството събрахме данни относно начините за предоставяне на информация на населението относно общинските услуги в областта на управление на едрогабаритните отпадъци. Основните начини за предоставяне на информация на населението са:

- публикуване в официалния сайт на съответната община
- публикуване в електронни медии
- чрез местните средства за масово осведомяване
- чрез информационни брошури
- организиране на информационни кампании
- предоставяне на информация на информационно табло на съответната община
- чрез социалните мрежи
- срещи с гражданите и събрания

В болшинството от случаите се предоставя информация за събирането на едрогабаритните отпадъци от общината, както и за местонахождението на площадките за безвъзмездно предаване на едрогабаритните отпадъци от домакинствата. В много малка част от общините се предоставя информация относно повторната употреба и третирането на едрогабаритните отпадъци. Необходимо е на гражданите да се предостави информация не само за събирането на едрогабаритните отпадъци, а също така и за ползите от повторната им употреба, подготовка за повторна употреба, както и за наличните възможности за участието им в тези процеси.

За постигане на целите за предотвратяване образуването на едрогабаритни отпадъци от изключителна важност е обществената нагласа и обучение. Всички общински инициативи за предотвратяването на отпадъци и повторната употреба се нуждаят от много добра информационна и образователна кампания, насочена както към възрастните, така и към децата и младежите. В училищата и детските градини могат да се реализират проекти под формата на забавни игри, в които децата да се запознаят с ползата от разделното събиране на отпадъци. Те могат да изработват различни интересни предмети от отпадъци, да се включат в поправката на училищни мебели като по този начин удължат техния живот.

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

На общинските администрации бяха зададени въпроси за наличието на обществен интерес по отношение ползването на площадки за разделно събрани отпадъци от домакинствата и по отношение поправката и подготовката за повторна употреба на определени видове едрогабаритни отпадъци. От предоставените отговори става ясно, че гражданите не проявяват интерес и не отправят запитвания към общините.

В общините с население под 3 000 жители няма изградени площадки, тъй като няма законово изискване за това. От друга страна в тези общини едрогабаритни отпадъци рядко се генерират, тъй като населението ги оползотворява по друг начин (най- често дървения материал се изгаря) или сами поправят своите мебели и не изхвърлят едрогабаритни отпадъци. В останалите общини има населени места с над 10 000 жители и те имат задължения за да осигурят площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата. Независимо от това дали са осигурени такива площадки или не, гражданите не проявяват интерес към тяхното ползване.

От проведеното проучване и отговорите на зададените въпроси бихме могли да направим извода, че е необходимо да се провеждат информационни кампании сред населението и частните икономически субекти, с цел повишаване на осведомеността им за ползите от разделно събиране на отпадъците и тяхната повторна употреба. Общините във взаимодействие с бизнеса, неправителствените организации или други граждански организации следва да предприемат действия за обучението на гражданите относно повторната употреба, събирането и третирането на едрогабаритните отпадъци. Общините могат да изработят и раздават на гражданите кратки информационни листовки, с които да отговорят на най-често задаваните въпроси, като например как и къде се предават едрогабаритните отпадъци, по какъв график се събират, какво се случва после с тях. Добра практика е информацията да включва повече илюстрации и снимки, документиращи процесите, както и задължителна данни за контакти със съответните отговорни лица и организации.

Провеждането на информационни образователни кампании в голяма степен ще допринесе за създаване на култура сред гражданите за отговорно отношение към изхвърлянето на едрогабаритни отпадъци. Ще ги стимулира да предават за поправка и повторна употреба ненужните си вещи, особено след изграждане на центрове за повторна употреба и подготовка за повторна употреба.

Една от най-подходящите възможности за предоставяне на важна информация относно правилното изхвърляне на различните видове отпадъци на гражданите е личният контакт с общинската администрация. Това може да стане най-добре например при заплащането на местните данъци и такси. Организирането на поредица от срещи с домоуправители на етажни собственици или заинтересовани жители по квартали също е отличен начин за пряка връзка с гражданите, която дава възможност не само за разясняване на техните права

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

и задължения по отношение на отпадъците, но също и за получаване на обратна връзка, включително и сигнали за нарушения и т.н.

Добрите европейски практики сочат, че провеждането на постоянна широка образователна кампания, включваща максимален брой жители и генератори на отпадъци е един от най-добрите способи за постигането на високи резултати за намаляване на отпадъците.

В Националната програма за предотвратяване образуването на отпадъци към Националния план за управление на отпадъците 2014 – 2020 (НПУО) също са предвидени мерки в тази насока.

Мярка 4.12. Използване на разяснителни кампании и предоставяне на информация, насочена към широката общественост като цяло или към специфични групи от потребители

Същност на мярката - тази мярка може условно да бъде разделена на информационни кампании и на мероприятия за обучение. Популяризирането на различни практически действия, водещи до ПО, може да се извършва чрез съответни кампании в средствата за масова информация, рекламни брошури и пр. Целта на тези кампании е потребителят да е в състояние да взема информирано решение относно ПО при пазаруване или при извършване на ежедневните дейности в домакинството. Обучението на възпитатели от детските градини и на учители от 1 до 12 клас е друг аспект на тази мярка. Целта на обучението е преподавателите да са в състояние да преподават на децата придобитите знания за положителното влияние на ПО.

Необходимостта от провеждането на информационни кампании и обучението на гражданите относно повторната употреба, събирането и третирането на едрогабаритните отпадъци е оценено още при изготвянето на НПУО 2014 – 2020 г. Резултатите от проведеното проучване сред общинските администрации потвърждават извода, че гражданите не биха изхвърляли своите едрогабаритни отпадъци или биха ги предавали за повторна употреба, ако имат информация предоставена по достъпен начин относно вредите за околната среда от депонирането на отпадъците и ползите от повторната употреба.

Източник на информация:

Национален план за управление на отпадъците- Декември, 2014 г. София
https://www.moew.government.bg/static/media/ups/tiny/file/Waste/NACIONALEN_PLAN/_NPUO_2014_-2020.pdf

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

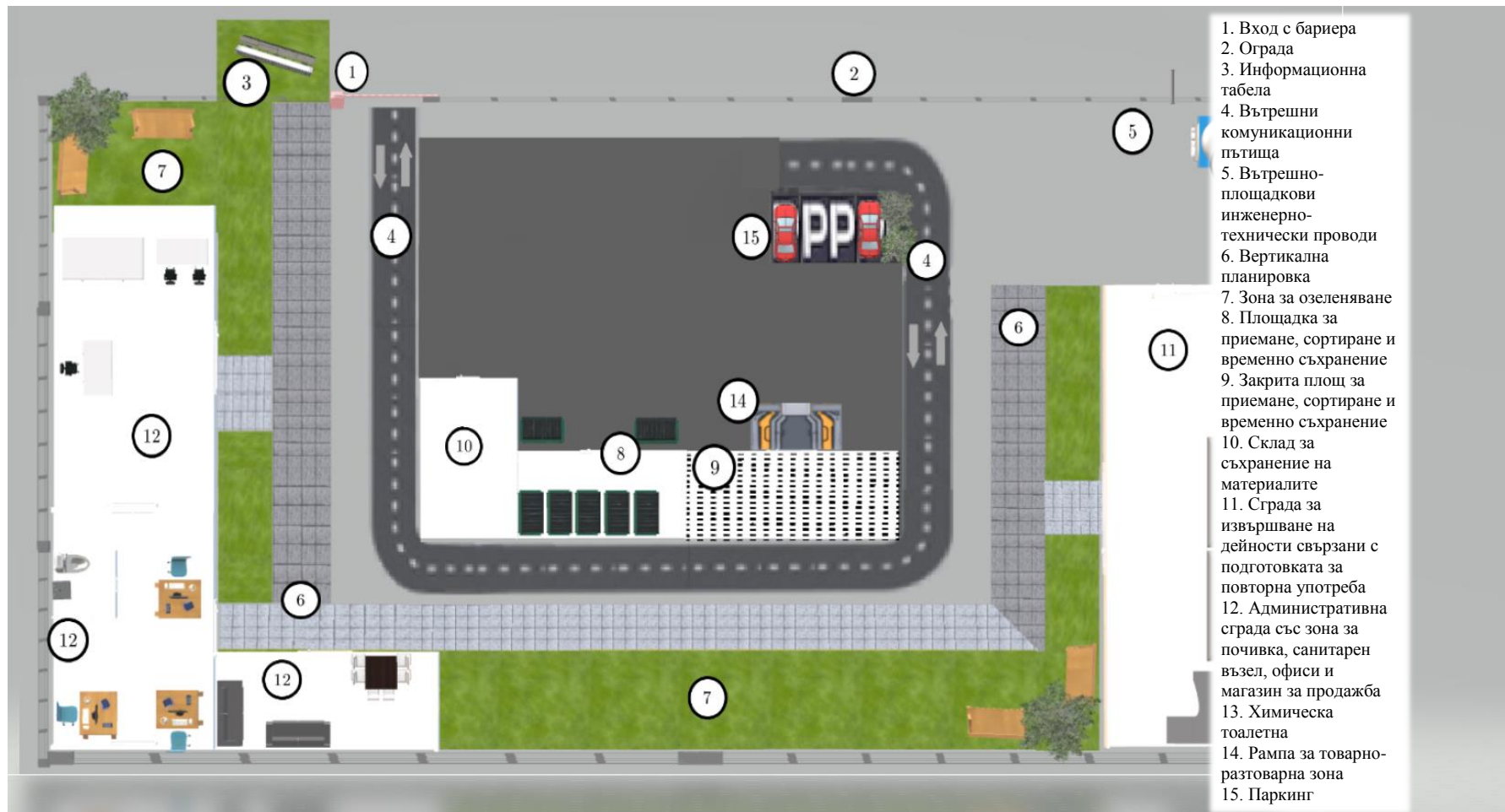
ПРИЛОЖЕНИЯ

- 1. Приложение 1 - Примерна схема на Модел 1 - Модул към вече съществуваща система за управление на отпадъците**
- 2. Приложение 2 - Примерна схема на Модел 2 - Нов център за повторна употреба, подготовка за повторна употреба и площадки за разделно събрани отпадъци**

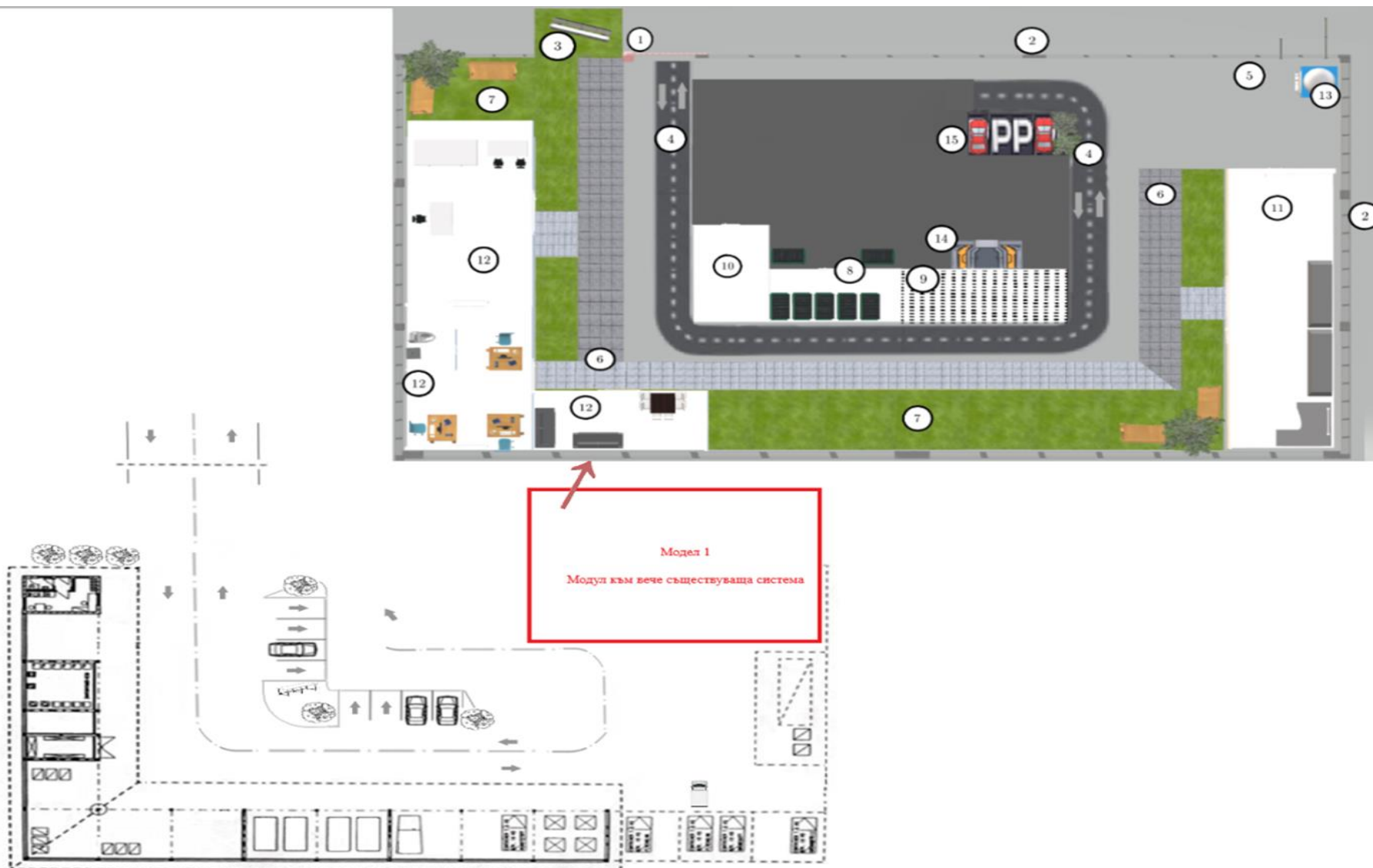
„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Приложение 1

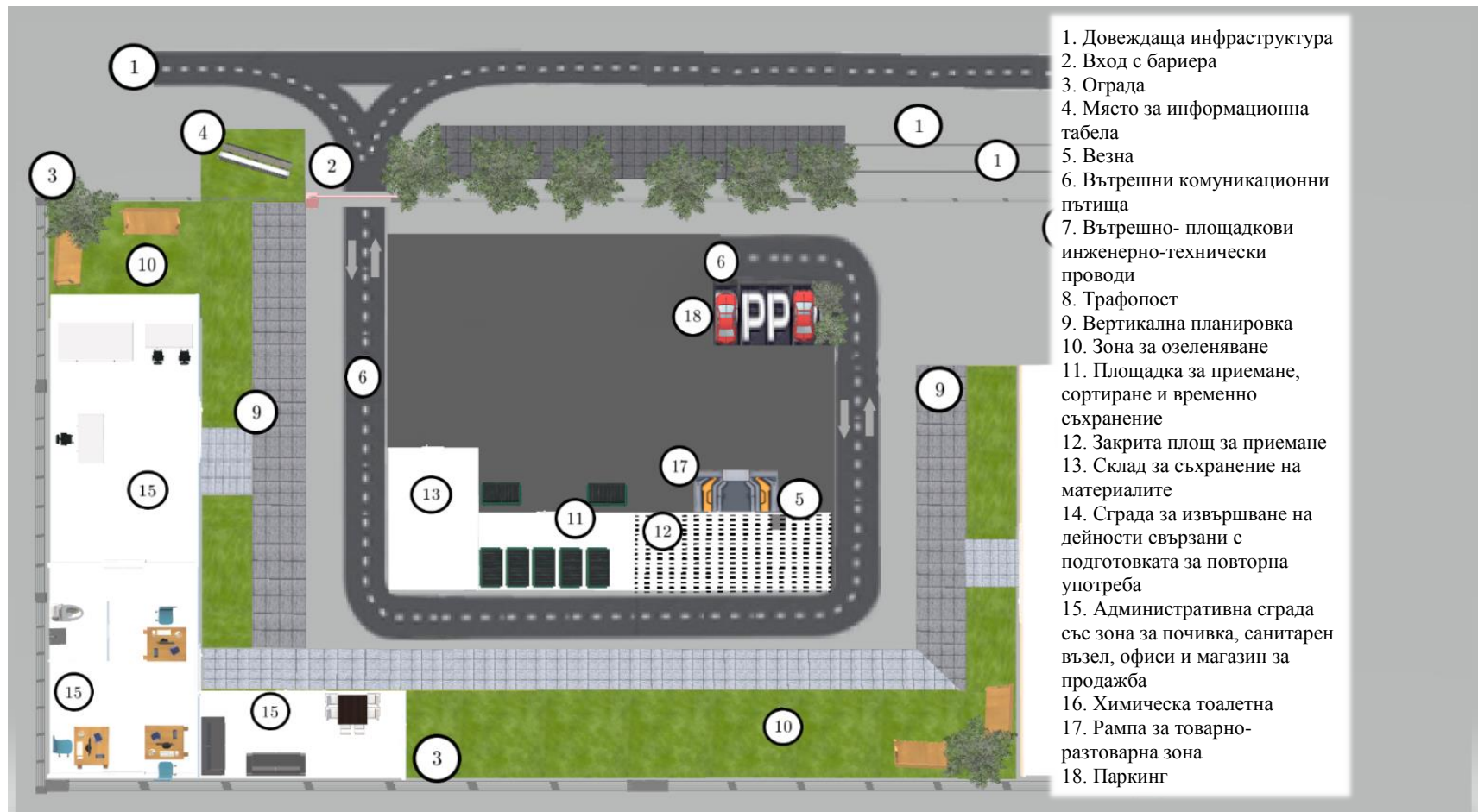
„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

Приложение 2

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

1. Агенция по заетостта 2018 г. Годишен обзор „Общини с най-високо средногодишно равнище на безработица през 2017 г. (над 4 пъти по-високо от средното за страната) <https://www.az.government.bg/bg/stats/view/4/244/>
2. Базар БГ <https://bazar.bg/>
3. Въпросници за набиране на информация от общинските администрации
4. ИАОС Публичен регистър на лицата, притежаващи документи за извършване на дейности с отпадъци по Закона за управление на отпадъците http://nwms.government.bg/wms/public/Controler?control=ReadNomenclatureForm&doc_def_id=22 / Executive Environment Agency (ЕхЕА)
5. Й. Пеловски, И. Домбалов, Е. Тодорова, В. Къосева, Е. Соколовски, П. Петров, Г. Казълджиев. 2007. Методи за третиране и оползотворяване на твърди битови отпадъци
6. МОСВ 2012 Закон за управление на отпадъците (Обн. ДВ. бр.53 от 13 Юли 2012г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.25 от 26 Март 2019г.)
7. МОСВ 2002 Закон за опазване на околната среда (Обн. ДВ. бр.91 от 25 Септември 2002г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.24 от 22 Март 2019г.)
8. МОСВ 2014 Национален план за управление на отпадъците https://www.moew.government.bg/static/media/ups/tiny/file/Waste/NACIONALEN_PLAN/_NPUO_2014-2020.pdf
9. МОСВ 2014 Анализ на състоянието и прогноза за вида, количествата и източниците на отпадъците, образувани на територията на страната, както и за отпадъците, които е вероятно да бъдат обект на трансграничен превоз от или до националната територия <https://www.moew.government.bg/bg/otpaduci/strategicheski-dokumenti/>
10. МОСВ 2014 Писмо №48-00-645/05.08.2014 г. на Министерство на околната среда и водите до Националното сдружение на общините в Република България
11. МОСВ 2018 Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда
12. НСИ. 2018. Битови Отпадъци по общини през 2015, 2016, 2017 година. www.nsi.bg/bg/content/15865/битови-отпадъци-по-общини
13. НСИ Данни за броя на населението в Република България за период 2015- 2016 въз основа на статистически данни относно демографската характеристика, публикувани в информационната система „ИНФОСТАТ“ на НСИ <https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/result.jsf>
14. НСИ. 2017. „Население към 31.12.2017 г. по области, общини, местоживееене и пол
15. НСИ 2017 „Население към 31.12.2017 г. по градове и пол“
16. НСИ Прогноза за населението на България по пол и възраст за периода 2020-2080 г I вариант (при хипотеза за конвергентност)
17. НСОРБ „Практически наръчник по управление на отпадъците“ (Издание на НСОРБ, създадено по Проект „Подобряване капацитета на общинските служители за

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

- предоставяне на качествени публични услуги”, по Административен Договор № BG05SFOP001-2.004-0002-C01/22.12.2016 г. за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд)
18. Община Варна/Varna Municipality <http://www.varna-mladost.com>
 19. Община Бургас/ Bourgas Municipality www.burgas.bg/bg/info/index/821
 20. Община Пловдив/ Plovdiv Municipality www.plovdiv.bg/item/ecology/waste
 21. Община Стара Загора/ Stara Zagora Municipality www.starazagora.bg/bg/upravlenie-na-otpadatsite
 22. Проект ECO-CENTER / Project ECO- CENTER- <http://www.uni-ecoaula.eu>
 23. Столична община https://www.sofia.bg/separate-collection/-/asset_publisher/oVpyOnvfpPLX/content/plosadki-na-teritoriata-na-obsinata-za-bezv-zmezdno-predavane-na-razdelno-s-brani-otpad-ci-ot-domakinstvata?inheritRedirect=false.
 24. Столичен инспекторат <http://inspectorat-so.org/grafici/egoshedul>
 25. ЕВРОСТАТ Статистически данни относно население и образувани битови отпадъци https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Municipal_waste_statistics
 26. Abfall_Broschüre_engl Berlin Municipal waste management in Berlin
 27. Amsa company website- Milano <http://www.amsa.it>
 28. Application form for European Green Capital Award 2016
 29. Best practice Municipal Waste Management Information pool on approaches toward a sustainable design of municipal waste management and supporting technologies and equipment (Umwelt Bundesamt)/
 30. Environmental Agency Graz <http://www.umwelt.graz.at>
 31. EPA Ireland https://www.epa.ie/pubs/reports/research/waste/EPA%20RR%20213Essentra_web.pdf
 32. European Commission Environment https://ec.europa.eu/growth/sectors/raw-materials/policy-strategy/resource-efficiency_en
 33. European Commission Environment https://ec.europa.eu/environment/efe/themes/green-week/investing-greener-cities_bg
 34. Federal ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety (BMU) - Waste Management in Germany 2018/
 35. Federal waste management plan. Austria.2017
 36. Germany_MSW Municipal waste management in Germany (European Environmental Agency February 2013
 37. ISPRA- Italian Institute for Environmental Protection and Research <http://www.isprambiente.gov.it/it>
 38. Komwag company website <https://www.komwag.cz>
 39. Municipal waste management in Italy – European Environment Agency./ Municipal waste management in Italy – European Environment Agency; Rifiuti_2017_finale;

„Разработване на ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци като част от потока битови отпадъци“ по проект „Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно и временно съхранение на опасни битови отпадъци“

40. Municipal waste management in Italy – European Environment Agency; Rifiuti_2017_finale;
41. Plánem odpadového hospodářství České republiky (POH ČR) pro období 2015 – 2024/
www.mzp.cz/cz/odpady_podrubrika
42. Portal of the environment Prague <http://portalzp.praha.eu>
43. Produkce a nakládání s odpady v roce 2016 www.mzp.cz/cz/odpady_podrubrika
44. Rapporto Rifiuti Urbani 2017
45. Sistema Ambiente Lucca <http://www.sistemaambientelucca.it>
46. Snaga company website <http://www.snaga.si>
47. Umwelt Graz <http://www.umwelt.graz.at>
48. Umweltbundesamt Deutschland <https://www.umweltbundesamt.de/>
49. Vienna website www.wien.gv.at
50. Website of Lucca's Environmental Protection Company
<http://www.sistemaambientelucca.it>
51. Program ravnanja z odpadki in Program preprečevanja odpadkov Republike Slovenije v skladu z zahtevami Uredbe o odpadkih, Uredbe o ravnanju z embalažo in odpadno embalažo ter Uredbe o odlagališčih odpadkov - <http://www.mop.gov.si>